

ДЕСЕТ СТРУЈНИХ ЗАПОВЕСТИ:

1. Ја сам Електродистрибуција твоја; немој да ти ико осим Мене пушта струју.
2. Не жали се некоме мимо Мене; и томе некоме је потребна Моја струја.
3. Не узимај Ме узалуд у уста; свака столица на којој седиш може да постане електрична.
4. Сећај се и светкуј дан кад си имао струју; шест дана нека ти мрак пада на очи, а седми је ионако Мој нерадни дан.
5. Поштуј Владу своју и Скупштину своју, да ти мука буде и да дуго живиш у мраку.
6. Не убиј Мог радника који ти искључује бројило; он те само обавештава да ти је одбројано.
7. Плаћај Ми рачуне утолико веће уколико ти мање струје дајем.
8. Не бацај кашикаре на трафо-станице.
9. Не сведочи лажно на суду против мене; могао би се заувек заглавити у лифту.
10. Не пожели да икад добијеш струју. Могао би штошта да видиш.

ИЗЛОГ

СЛОБОДНЕ НОВИНЕ
ИЗДАЊЕ СЛОБОДНИХ
НОВИНАРА

ДИРЕКТОР: Даница
Драшковић

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ
УРЕДНИК: Богљуб Пејчић

УРЕДНИЦИ: Илија
Давидовић, Љиљана
Јорговановић-Булатовић,
Стево Батић

СТАЛНИ САРАДНИЦИ:
Александар Чотрић,
Александар Цветковић,
Александар Баљак,
Благица Стојановић,
Бранка Пламенац, Донка
Миханловић, Ђорђе
Вукоје (фото), Љиљана
Шоп, Милан Божић,
Миленко Михајловић,
Миленко Вучетић, Милош
Ђорђевић, Милован
Бркић, Никола Бурзан,
Ружица Ранитовић-Јовић,
Сандра Петрушић,
Владан Васиљевић,
Војкан Ристић

ГРАФИЧКИ И ТЕХНИЧКИ
УРЕДНИК: Раде Марковић

СЕКРЕТАРИЈАТ РЕДАКЦИЈЕ:
Драгица Бугарски, Нада
Бошковић

АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ:
Вука Караџића бр. 8/1,
11000 Београд
Тел. 011/620-891,
628-242
Факс 620-968

КОМЕРЦИЈАЛНА И
ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ:
Бранкова 13-15,
11000 Београд, тел.
011/625-937, 624-598

ЖИРО-РАЧУН:
40801-603-4-27562
Стари град

РУКОПИСИ И ФОТОГРАФИЈЕ СЕ
НЕ ВРАЋАЈУ

ШТАМПА: ДП „Борба“,
Косовска 26, Београд

Мишљењем Секретаријата за
информације Републике
Србије бр. 413-01 221/91-01
од 15. фебруара 1991.
одређена је стапа пореза од
3%

**ДАНИЦА
ДРАШКОВИЋ:**

КРЧКАЊЕ 9. МАРТА

Стр. 6-7

**ИСТРАЖИВАЊЕ
ЈАВНОГ МИЊЕЊА**

НЕМА ТРЕЋЕ СТРАНКЕ

Стр. 8-10

**ТЕМА БРОЈА:
МОНОПОЛИСТИ**

СТОЛИЦЕ НИСУ ЕЛЕКТРИЧНЕ

Стр. 11-16

**ПРОМОЦИЈЕ „НОЋИ
ЂЕНЕРАЛА“**

ДРАШКО РЕЂЕЛ: СВЕЈЕДНО ЈЕ НОЋ

Стр. 53-54

„СРПСКА РЕЧ“ РАЗГОВАРА СА:

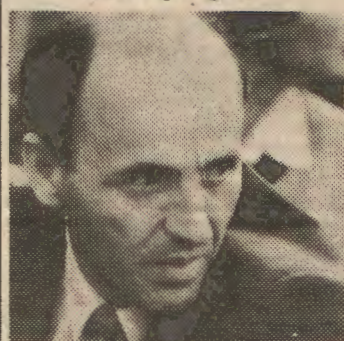
**ЉУБОМИРОМ МАЦАРОМ,
ЕКОНОМИСТОМ**

**ЛУКОМ РАДМАНОВИЋЕМ,
ПОЛИЦАЈЦЕМ**

**ЉУБОМИРОМ
МИХАЈЛОВИЋЕМ,
БАНКАРОМ**

**РАДОЈЕМ БУКИЋЕМ,
МИНИСТРОМ**

**АЛЕКСАНДРОМ РУЦКОЈЕМ,
ПУЧИСТОМ**

**ДУШАНОМ РИСТИЋЕМ,
ИДЕОЛОГОМ
КОСОВСКИХ СРПСТА**

**АНДРАШОМ АГОШТОНОМ,
ЛИДЕРОМ ДЗВМ**

**БОРСЛАВ ЈАНКОВИЋЕМ,
КЊИЖЕВНИМ
КРИТИЧАРОМ**

ПРЕТПЛАТА ЗА „СРПСКУ РЕЧ“

Претплату на „Српску реч“ можете извршити уплатом на жиро-рачун 40801-603-4-27562, Стари град, са ознаком „за претплату“ и то за:

3 месеца 6 бројева 18 динара
6 месеци 12 бројева 36 динара
12 месеци 24 броја 72 динара

ЗА ИНОСТРАНСТВО
ЕВРОПСКЕ ЗЕМЉЕ:
3 месеца 6 бројева 35 ДЕМ
6 месеци 12 бројева 70 ДЕМ
12 месеци 24 броја 140 ДЕМ
ЗА ВАНЕВРОПСКЕ ЗЕМЉЕ 50% ВИШЕ

Информације на тел. 011/620-891, 628-242, 620-968

БЕСМРТНИЦИ

Тек што се Јегор Гајдар једва оправдао пред руском Думом због непромишљеног пута на Пале, уз оgradu од свих изјава свог домаћина Зорана Ђинђића, готово исте вести стижу и из Швајцарске где Влада у Берну проводи истрагу међу нижим државним чиновницима о садржају њихових разговора са гостом из Београда др Зораном Ђинђићем. Таласање међу званичницима у Швајцарској је отпочело после одоцне-лог сазнање о изјавама Ђинђића да на пут креће ради „сондирања терена“ за финансијску подршку најбо-гатије земље Европе Србији и Југославији, о чему су тих дана писале београдске новине и о чему је обавештена јавност на редовној конференцији за штампу Демократске странке. Педантни Швајцарци су се, по свој прилици, претерано узбудили јер да је о томе било речи, сам господин Ђинђић би их о томе егзал-тирано обавестио, преко свог жутог председничког пулта. Маркентишко обећање за „унутрашње потребе“ свело се на појединачне сусрете са избеглицама из Босне, једним парламентарцем и двојцом државних чиновника, који немају благе везе са финансијама.

Згуснути календар бурлескних посета одвео је, прошлог понедељка, доктора Ђинђића на Пале по други пут међу тамошњим Србима, без обзира на јавну замолиницу директора Бироа Републике Српске у Београ-ду Момчила Мандића да се мане бриге и браћења нашег народа с оне стране Дрине. У пратњи Боге, Ного и још неких ратних добошара, Ђинђић је примљен на највишем нивоу Јахорине, одакле је запретио УНОП-РОФОРУ „да престане да вршља“ Републиком Српском, занемарујући чињеницу да управо УНПРОФОРУ грађани Сарајева и свих опкољених енклава дугују своје животе, јер без мировних снага дотур хуманитар-не помоћи, чак и српској страни, био би немогућ.

С друге стране, према изјави генерала Мајкла Роуза, кога иначе Муслимани оптужују за наклоност Ра-довану Караџићу, повлачењем „плавих шлемова“ Срби сигурно губе рат, „из простог техничког разлога“. Тај „технички разлог“ подразумева долазак педесетак хиљада тешко наоружаних војника НАТО са манда-том да се боре. У мисији извлачења Унпрофороваца ове би снаге морале да се распореде свуда унаоко-ло, окупирају терен и спрече све акције армије која се сматра непријатељском — што ће рећи „армија бо-санских Срба“. На пример, наводи генерал Роуз, да би се обезбедио излазак из Сарајева, неопходно је от-ворити коридор, што значи „војно окупирати позиције босанских Срба који држе обруч око града“. Срби би се, овог пута, суочили са најмодерније опремљеном армијом на свету, а не са „плавим шлемовима“. Ис-ти сценарио би се, по Роузу поновио око свих енклава и опкољених градова. Морају се успоставити, најве-роватније силом, коридори за евакуацију УНПРОФОРА а таква операција би трајала неколико месеци и Ро-узу је „тешко да замисли да би — по истеклу тог периода — босански Срби још располагали са неком арми-јом“.

Двојица других војних стратега, доктор Караџић и доктор Ђинђић, за које се поуздано не зна јесу ли уопште отслужили војни рок, упозоравају НАТО „ако се приближи српској територији“ и буде се неприја-тељски понашао“ доћи ће до великог рата. Биће то други Вијетнам — тако кажу. Уз то се Радован Караџић хвали да његове противваздушне ракете покривају 40 одсто босанског неба, чиме денунцира Србију пред међународном заједницом да граница на Дрини није у потпуности запечаћена за пренос ратног материја-ла. Сумње у блокаду на Дрини испољавају све више и европски извештачи са терана као и њихови саго-ворници из УНПРОФОРА, те да Београд — упркос заклинању у супротно — и даље војно подржава бо-санске Србе, не само нафтом и наоружањем већ и трупама, чак и паравојним, препознавајући Арканове „тигрове“ у „бихаћком целу“.

Уколико се ове сумње не отклоне, ублажене санкције по истеклу стодневног рока неће бити продужене а скидање комплетног пакета санкција остаће ствар далеке будућности, наравно ако до тада Срба буде уопште било. Последња вест из Москве нема везе с Босном, али је такође депримирајућа: другарица Мир-јана Марковић сврстала се у ред бесмртника, пошто је у минути уторак, 13. децембра 1994, проглашена за сталног члана Академије социолошких наука Руске академије наука!

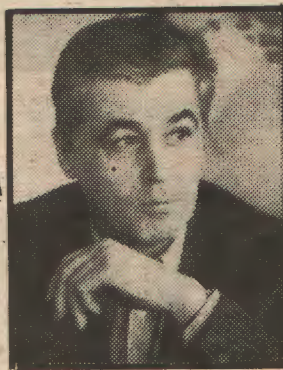
Тако ће другарица Марковић моћи да на равној ноzi, на а к а д е м с к о м нивоу, полемише са дру-гом Михаилом Марковићем, а ако компанија БК настави овим путем не би било превелико изненађење уколико се другарица Марковић нађе и међу кандидатима за Нобелову награду. Њена „књига године“ већ се преводи на светске језике.

ПИСА: Богољуб ПЕЧИЋ

Пише: Миленко ВУЧЕТИЋ

СТРУЈНИ МРАК ЈЕ УВОД

1.

Историја је, на овим нашим просторима, пијаца без санитарне инспекције — никада нисте сигурни да ли је оно што се нуди здраво или кварно.

2.

Програм монетарне стабилизације, који, како социјалисти стално понављају, „нема алтернативу“, није више у кризи.

Он је дифинитивно пропао.

Његови творци, додуше, тврде супротно и сеју илузије да све и даље беспрекорно функционише уз мања одступања, али их стварност сурово и жестоко демантује.

Динар је преполовљен, а цене дивљају.

Кућне залихе јефтино набављане „синдикалне“ хране из државних резерви, од брашна и конзерви до средстава за хигијену и меса, углавном су на измаку.

Замрзивачи зјапе празни.

Ускоро је, у садејству психолошког фактора и првих реалних знакова несклада у понуди тражњи неких роба, могућ и јуриш на продавнице.

Мољци у буџету су живнули и кидишу на штампарију новца.

Мрак у режији електропривреде, коју подржава мафија у власти, али и мафија у делу опозиције, увод је у тотални монетарни крах.

Опсена није трајала ни годину дана.

Бићемо, дакле, ускоро, ако се не деси неко чудо, односно ако социјалисти не схвате да су економске реформе немогуће без радикалне реформе система, тамо где смо већ били.

3.

И блато је земља.

4.

Ломни смо где год се дотакнемо.

И кад нам се учини да смо на добитку, да нам је нешто пошло од руке и да смо у нечему имали среће, испостави се да смо, заправо, губитници.

Пре пет година, у размаку од неколико месеци, захваљујући изванредно повољним условима, око педесет одсто домаћинстава набави-

ло је нове фрижидере, нове замрзиваче, нове електричне шпорете, нове бојлере, нове телевизоре; рок трајања те робе, произведене у бесцаринским зонама и „шрафцигер“ фабрикама на далеком истоку по лиценци великих светских фирми, углавном је пет година.

У сваком другом домаћинству ће, значи, ускоро почети да „цркава“ техника без које се не може; свако друго домаћинство наћи ће се, значи, пред великим расходима.

И то ће бити озбиљан социјални стрес у политички најризичнијим средњим и сиромашним слојевима становништва, а тиме и озбиљан удар на програм економске и монетарне реформе.

Тамо где је све ломно, не помаже крпеж.

5.

Лажирање вишестраначког система се наставља.

Посланици опозиције у Народној скупштини Србије, после усвајања новог Пословника, у коме нема одредбе о интерпелацији а има одредби о ограничавању слободе говора, нису више ни статисти.

Сведени су, попут клупа, гелендера, таписона, врата и прозора, на сценографију; и клупе су, међутим, и гелендери, и таписони, и врата, и прозори, значајнији сценографски елементи од њих.

Они то, на жалост, као да не примећују.

6.

Изјава министра одбране САД Виљема Перија да су Срби у Босни и Херцеговини добили рат и да је НАТО немоћан да направи неки значајнији преокрет не слуги на добро.

У америчкој јавности се, наиме, после ове изјаве већ чују питања зашто грађани Америке, кроз порез, издвајају огромна средства за НАТО пакт, ако једну тако скупу војну машинерију може да порази стотинак хиљада људи без великих војничких знања и с конвенционалним наоружањем.

Пореска давања су у Америци светиња.

Глас пореских обвезника, као најјача полуга моћи, диктира, практично, глобалну политику Беле куће и на унутрашњем и на спољном плану.

У војним круговима, тај глас се, због тога што је војска највећи корисник средстава од пореза, увек ослушкује с посебном пажњом.

Тамо војни буџет не кроје политички договори, воља појединаца, нагодбе, однос снага или уцене, већ то чини јавно мњење.

Није ли изјава Виљема Перија да су Срби победници у рату у Босни и Херцеговини и да им НАТО не може ништа заправо сигнал пореским обвезницима да изврше притисак и на Белу кућу и на Пентагон да у Босни и Херцеговини заузму тврђи и ратоборнији став?

Наредне недеље то ће свакако показати.

7.

Бахатост тоталитаризма се препознаје, између осталог, и по игнорисању и ниподаштавања знања.

Пре неколико месеци стручњаци за заштиту културних добара упозорили су градоначелника Београда мр Небојшу Човића да би камиони, којима је, због радова на Опсерваторији, дозвољен приступ Калемегдану, могли да оштете овај драгоцен и у светским размерама јединствен споменик.

Тражили су да мр Небојша Човић измени ризичну одлуку.

Градоначелник их је саслушао, али ништа није предузео.

Недавно је један камион, баш онако како су стручњаци и предвиђали, разрушио Деспотову капљу из петнаестог века, можда највреднији калемегдански објекат.

У демократским земљама, после оваквог скандала, чак и да није било благовремених упозорења шта може да се догоди и како несрећа може да се спречи, пала би градска влада, а и градоначелник би морао да поднесе оставку.

8.

Ми спадамо у ретке народе који су затамнили па и компромитовали и тако велике и узвишене појмове као што су слобода, патриотизам, част, храброст... Кад нормалан човек види ко се све код нас проглашава и самопроглашава за борца за слободу, за патриоту, за поносног, часног и храброг, просто пожели да буде и неслободан, и издајник, и нечестан, и кукавица.

То је оно што је, за позицију која вреднује књижевна дела с историјском тематиком и о историјским личностима, итекако важно.

Роман „Ноћ ђенерала“ први је роман Вука Драшковића о коме је књижевна критика изриче веома похвалне судове, бавећи се њиме изван идеолошких и политичких оквира, а то је охрабрујући и леп знак да се и у загађеном културном животу, пуном предрасуда и „хало-ефеката“ нешто битно мења.

10.

Ослонили смо се на прошлост, за коју смо веровали да је неразушив темељ наше нацио-

налне, духовне и моралне вертикале, а испоставило се да смо се ослонили на трулу греду.

11.

Историју стварају и хуље, како је говорио Оскар Вајлд, али могу да пишу само велики људи.

Код нас историју, често, а нарочито данас, и стварају и пишу хуље.

У МОНЕТАРНИ КРАХ

9.

Роман Вука Драшковића „Ноћ ђенерала“ о Драгољубу Дражи Михаиловићу тематски је најамбициознији, а у естетској равни и независно од теме његов најбољи роман.

Има у „Ноћи ђенерала“ и искустава са документарном грађом из „Судије“, и искустава са националном трагиком из „Ножа“ и „Молитве“, и искустава са жанровским иновацијама из „Руског конзула“, па би се могло рећи да је „Ноћ ђенерала“ својеврсни књижевни резиме досадашњих Драшковићевих дела.

С друге стране, међутим, „Ноћ ђенерала“ је и увод у једног новог Драшковића, мисаонијег, поетичнијег и модернијег, него у ранијим књигама.

Изабравши за књижевни поступак оно што књижевна критика обично означава као мешање жанрова, а што је данас најрепрезентативнији и најизазовнији ток у књижевности, Вук Драшковић је кренуо веома ризичним путем, али је стигао до циља.

Роман „Ноћ ђенерала“ је и историјски роман, и биографски роман, и психолошки роман, и роман тока свести, и судски роман, и трилер, и роман који се на специфичан начин ослања на искуства тзв. магичног реализма, и политички роман, и документарни роман, и мелодрама, а када описује идеолошке противнике главног јунака и хорор.

Такви су, данас, мање или више, сви успешни романи.

Време тврдих жанровских оквира је углавном прошло.

Било би погрешно рећи да Вук Драшковић, бавећи се Драгољубом Дражом Михаиловићем, исправља неправду. За писца је то мали задатак. Он иде даље — они пише управо о неправди, јер је неправда главни покретач, главни механизам судбине Драгољуба Драже Михаиловића, а посредно и судбине неколико генерација.

И да је јунак романа неки анонимни редов Југословенске војске у отаџбини, неки анонимни Равногорац, роман би код читаоца стварао исте или сличне слике, покретао исте или сличне мисли, будио иста или слична осећања.

КРЧКАЊЕ 9. МАРТА

Шетамо Србијом са Бенералом Дражом и са новом надом. Нисмо их победили политички али хоћемо морално. У првом реду сале за велике промоције књиге о Бенералу, сада, први пут после педесет година седе неки други људи. Они, стари ратници његове војске, измучени, изнемогли али присутни. Уз пажњу и поштовање народа слушају са сузама у очима, први пут у свом животу лепе речи о Чичи, о њима самима, њиховој борби, њиховој голготи и злочину победника над њима.

Правда стиже полако, они више нису забрањени и омрзнати људи. Они су важни и достојни сведоци нама потребни да руше лажну историју, лажне јунаке и хероје.

Дирнута њиховим сузим очима и остарелим телима, њиховом жудњом за истином и правдом коју су деценијама узалудно тражили, одбачени и презрени некада чак и од своје деце и породице, пожелим да имам моћ и да им вратим део упропашћеног живота уназад, да им поклоним време за уживање њихове, сада неспорне моралне, људске и духовне победе. Ерупција народне подршке истини и рушењу лажног мита о лажном ратнику Броз у његовој војсци, и њима и нама млађима даје наду у могућност и победе и промене.

Јер, једно је сигурно. Ниједна, никаква и ни чија књига о Броз који је убио Дражу, данас не би нашла ни писца ни читаоца, нити би напунила и најмању салу било где у Србији њена промоција. У првом реду те празне сале не би седели чак ни његови лажни ратници јер му ни они више не верују.

Све се, ипак, променило много, пре свега захваљујући њима који данас седе у првом реду, мученицима, преживелим сведоцима голготе који су умели, желели и хтели да исправе неправду, испричају истину и који су остали верни до краја ономе у шта су веровали. Да нема њих, да нису издржали, не би данас било ни нас, а Србија би била црвена без мрље.

Овако је, захваљујући и њима и нама, од црвених остала само мрља.

БАТИНЕ — КАПИТАЛНО ДЕЛО

Та мрља, тај дух злочина, лажи и преваре, иако реално побеђен, жилаво опстаје и доминира. Ми слободно и победнички шетамо Србијом, моћни и бројни, јачи и чистији у сваком погледу, а они владају.

Они, који не смеју ни на улици, ни у народ, ни било где изван телевизије и без полиције.

Лажни избори донели су им лажну већину иако легитимност те власти не постоји још од избора 1946. године, када су покрали гласове из чувене пораве кутије. И тада су били побеђени као и 1990, 1991. и 1992. године.

Они то знају и отуда толико силе и бахатости која је увек плод несигурности и лажне стварности.

Јунски догађаји 1993, када су на најгори начин демонстрирали ту силу и своју несигурност

Телевизијски преноси рада Скупштине сада су последња тековина 9. марта 1991. године. Ако и то нестане — неминуван је нови 9. март, 1995. Он је већ присутан у свести незадовољног, осиромашеног и превареног народа, само треба препунити чашу незадовољства. Социјалисти то раде успешно, на разне начине — принудном наплатом пореза, новом инфлацијом, укидањем струје, па и намераваним укидањем преноса из Скупштине. Безизлаз никада није вечан.

Пише: Даница Драшковић

доказ су неутемељености и власти и државе. Бранили су се ни од чега страшном силом и енергијом, учинили непотребан злочин и обрुकали и себе и државу свуда у свету.

Знамо сада сви како је било, зашто је било и како се завршило.

Знамо да се против онога што се догодило побунио цео демократски свет, али не знамо да и данас, после 18 месеци, држава не признаје ни злочин ни грешку.

За батине које сам тада добила, за понижење које сам истрпела тужила сам државу пре шест месеци. Држава ми је писмено одговорила да ме она није ни дирнула ни истукла ни повредила, већ да су то учинили демонстранти. Шест месеци пред судом, ако је то уопште суд, ја доказујем са многим сведоцима и медицинском документацијом да је било онако како је било и како и они знају да је било.

Узалуд.

Они су одлучили пре одлуке суда, они ће донети пресуду какву желе, онако као пре десет година и у току свих ових годна.

Они не могу поднети истину.

Ако суд пресуди да сам саму себе тукла и да сам све сама урадила, они ће први у то и поверовати. Све због своје несигурности и страха од губитка. Сигурна власт би учинила сасвим другачије. Признала би грешку, казнила одговорне и покушала да врати изгубљено поверење народа у државу. Тако раде сигурни, а несигурни — овако. Ја ћу ипак помоћи нашој власти да постане сигурна. Упорно ћу тражити да наш вољени председник Републике буде мушко и призна да је тукao жену.

Иза њега, као владара ове земље, остаће многа дела да сведоче о њему и о његовом времену зла, а јуни 1993. му је светски признато дело, преведено на све језике, као и ратови у Хрватској и Босни које није водио. Све су то капитална дела великог политичара који ће ући у историју тако да ће га се, чим оде, сви јавно гадити, као и његовог идола Броза данас.

Историјски, победници смо ми који смо данас поражени свугде па и на овом суду који кривотвори истину и догађаје, исто као што је Дража данас победник над Брозом. Морални.

ЗБОГОМ У ДЕМОКРАТСКУ СТРАНКУ

Живот пише романе а и политику. Главни јунак јунских догађаја 1993. Михајло Марковић, својом вољом и заслугом, оде из странке и политике.

Оно што је било незамисливо у јуну 93', догодило се већ у септембру 94' и завршило у децембру 94'. Михајло је изневерио своју љубав ради новца и уништио себе. Дечији наивно, искрено и људски, Вук је прошлог јуна дотрчао у скупштину да брани Михајла, који годину дана касније, штитећи пет локација свог кума и послодавца, заборави и странку, и Вука, и обнови, потписујући уговор о продаји станова и локала обновитеља Милчића.

Велики комерцијалиста Микица израчунао је где је зарада већа па претегнуо тамо. Његова воља, моје разочарење и нада да у Српском покрету обнове не буде више комерцијалиста и трговаца, да дођу политичари и идеалисти. Да нема оних који говоре колико су странци ДА-ЛИ а колико УЗЕЛИ, да дођу они који само дају.

Пуна их је Србија.

Данас, на суђењу поводом јунских догађаја, размишљам о свему, па и о томе да ли је све то било случајно и спонтано, како сам тада веровала. Да нам можда наши комерцијалисти и трговци то нису истрговали са неким за нешто, јер сувише је све било успешно одиграно на нашу штету да би било непланирано и недоговорено. Било како било, остаје ми да кажем збогом тим анонимним, политички и морално стерилним људима, који су себе, уз Вука поред себе, произвели у самозване геније.

Збогом у заборав, јер ви сте тако хтели а и заслужили. Или збогом у Демократску странју која једина може примити толико лажи, неморала и непоштења колико ви носите са собом.

БРИСАЊЕ ЦРВЕНЕ МРЉЕ

Безнађе и блокада политичког живота у Србији због које многи очајавају, полако пролази. Све се укрчкава за нову, велику побуну на ули-

ци, полако се слажу коцкице уз помоћ саме власти која не мирује.

Укида новине, телевизију, отима опозицији општине и изборне резултате, хоће да укине чак и телевизијске преносе из Скупштине. Хоће да силом спречи народ да види, чује и схвати колико је власт корумпирана, неспособна и однарођена.

Не могу они више да слушају јавне оптужбе у Скупштини за криминал, за крађу свега у држави (па и струје коју извозе) док ми седимо у мраку. Најлакше је прекинути још тај пренос из Скупштине и нестати опозиције потпуно, пошто је у јавности иначе нема — ни у новинама, ни на телевизији.

Подржавам ту намеру власти коју је тако сервилно објашњавао сам председник Скупштине Србије, шеик Томић, уз помоћ монтажних анкета на улици. Не знам која би странка у опозицији могла да прихвати укидање преноса без напуштања Скупштине, па то даје наду за разрешење сада наизглед безизлазне ситуације. Социјалисти нам увек нуде решење, само треба да схватимо и прихватимо. Сигурна сам да ће све странке тада заједно напустити парламент, чак и Нова демократија, јер не верујем да су баш потпуно заборавили своје ватрене говоре за слободу штампе и телевизије, за јавност рада скупштине, са безбројних протестних митинга.

Телевизијски преноси рада Скупштине сада су последња тековина 9. марта 1991. године. Ако и то нестане — неминован је нови 9. март, 1995. Он је већ присутан у свести незадовољног, осиромашеног и превареног народа, само треба препунити чашу незадовољства. Социјалисти то раде успешно, на разне начине — принудном наплатом пореза, новом инфлацијом, укидањем струје па и намераваним укидањем преноса из Скупштине.

Безизлаз никада није вечан. Увек нешто отвори пут.

Зато — спремте се, спремте за девети март 1995. године.

Овога пута ће нам сигурно помоћи и придружити се и прекодрински Срби, преварени и остављени на цедилу.

Марта 1991. године они нас нису разумели. Претили су нам и осуђивали нас. Марта 1995. године разумеју нас потпуно и мрзе великог вођу много више од нас. То треба искористити за заједнички циљ без обзира на многе разлике међу нама.

Заједничко нам је једно и најважније: брисање црвене мрље са лица Србије.

ДА СУ ИЗБОРИ СУТРА

НЕМА ТРЕЋЕ СТРАНКЕ

Према овом истраживању гласачко тело у Србији претежно двостраначки парламентарни систем, какав је у САД, Великој Британији, Немачкој...

Пише: Милан БОЖИЋ

Пре неколико месеци, Председништво СПО је, у намери да модернизује приступ Странке политичком маркетингу, основало, при Одбору за политички маркетинг, Групу за истраживање јавног мњења. Задатак Групе, која се састоји из службе за анкетирање и аналитичке службе је да, за потребе маркетинга Странке, истражује јавно мњење а нарочито његова политичка опредељења, промене у њима, однос према појединим актуелним политичким питањима и слично.

Основна намена ове групе је, наравно, пружање услуга странци у планирању стратегије политичког наступања, поготову у изборним кампањама када је оваква помоћ од неоцењивог значаја.

Група за истраживање јавног мњења је, међутим, а управо због сврхе којој треба да служи, постављена на потпуно професионалне основе које морају да јој омогуће да буде потпуно објективна и непристрасна у својим анкетама, налазима и анализама, јер врх странке, када планира стратегију, мора имати тачне а не допадљиве податке.

Један од првих послова који треба да служи и као облик припреме али и као провера квалитета Групе за истраживање јавног мњења, била је велика анкета политичког јавног мњења у Србији. Анкета је требало да истражи однос јавног мњења у Србији према политичким странкама, политичким лидерима као и према најважнијим политичким питањима. Анкета је имала као што се из овога види, „општу намену“ пошто је, у овом тренутку, Србија остављена без „традиционалних Никољданских избора“ те нека посебна усмереност анкете и истраживања која из ње произлазе није била дефинисана.

Самим тим, резултати анкете су занимљиви и за ширу јавност па смо одлучили да их у овом приказу у „Српској речи“ презентирамо читаоцима, поготову што је „Српска реч“ један од спонзора ове Групе за истраживање јавног мњења али и зато што смо одлучили да Група наступа у јавности и као самостална агенција за истраживање јавног мњења која ће јавности редовно презентирати резултате, бар ових општих истраживања јавног мњења и, такође, наступати самостално на тржишту политичко-маркетиншких услуга.

Анкетирани узорак је обухватио 2500 грађана Србије из 29 градова, варошица и села. Испитаници су стратификовани по полу, образовању и месту становања. Анкета је спроведена између 15. и 25. новембра ове године у свим изборним јединицама односно окрузима Србије осим Космета што, приликом разматрања резултата ваља узимати у обзир.

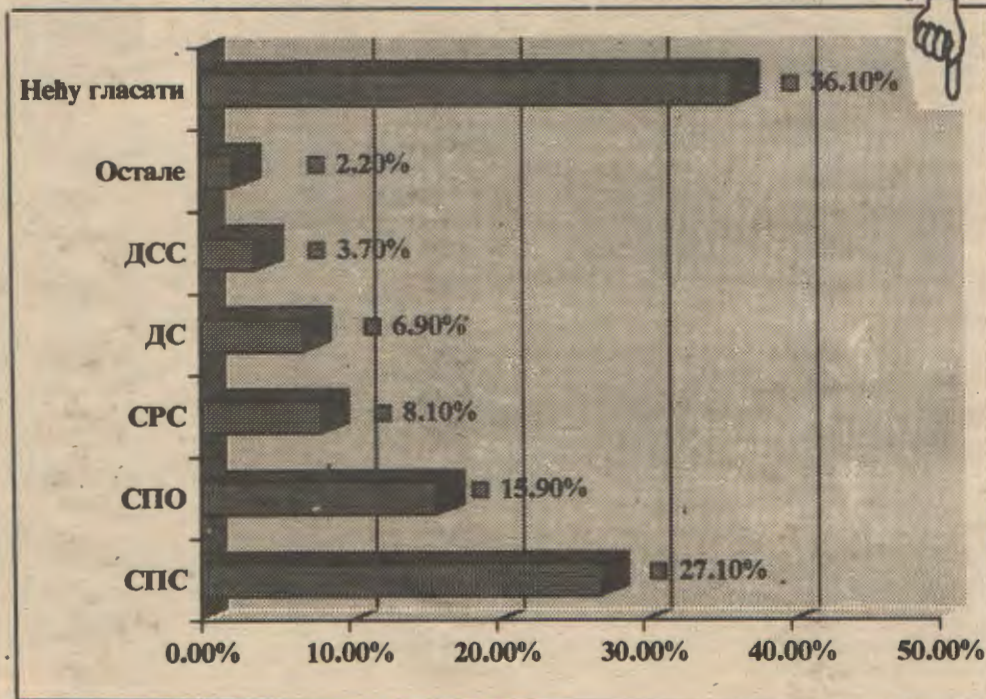
Упитници су садржали велики број питања, многа од њих су сасвим неполитичког карактера и послужиле за стварање социјалне слике данашње Србије. За овај приказ смо из, за сада скоро сировог, делимично обрађеног материјала, одабрали одговоре на она питања која су изразито политичка и за која верујемо да ће заинтересовати наше читаоце.

Прво питање које ми се учинило занимљивим је: „Да ли сте члан неке политичке странке, и које?“. На ово питање је позитивно одговорило само 3,12% анкетираних. Међу њима је 1,98% оних који су чланови СПС-а и 1,05% који су чланови СПО-а. Чланство свих осталих политичких странака износи, у испитаном узорку, само 0,09% па се, како се то обично каже, налази испод маргине грешке, те се може сматрати статистички инсигнификантним. Из овога можемо закључити да у Србији влада мало или никакво интересовање за активан рад у политичким странкама и да, по чланству разуме се, постоје само две велике странке, СПС и СПО, које имају, ако ова процена важи за целу Србију, по, отприлике, 100.000 односно 60.000 чланова док се све остале странке могу, по чланству, сматрати непостојећим. Прецизније, може се закључити да се њихова активност одвија преко страначких полупрофе-

сионалних апарата. Ово може значити да се и у Србији, попут већине земаља са парламентарним демократским порецима, већи део становништва ограничава, у својој политичкој активности, на излазак на изборе а не и на активан рад у политици. Такође, околност да веће чланство имају само СПС и СПО можда говори о томе да се и наша земља полако помера ка двостраначком парламентарном систему, у коме мале странке функционишу као „језичак на ваги“. Овакав систем имају САД, Велика Британија, Немачка и многе друге високоразвијене земље, али је још прерано за такве закључке.

ФАКТОР „ШИПТАРИ“

На питање: „Ако би се сада одржавали избори за републичку или савезну скупштину да ли бисте изишли и гласали?“, чак 36,1% анкетираних је одговорило „не“ или „не знам“ (24% „не“, 12% „не знам“) што је само још јед-

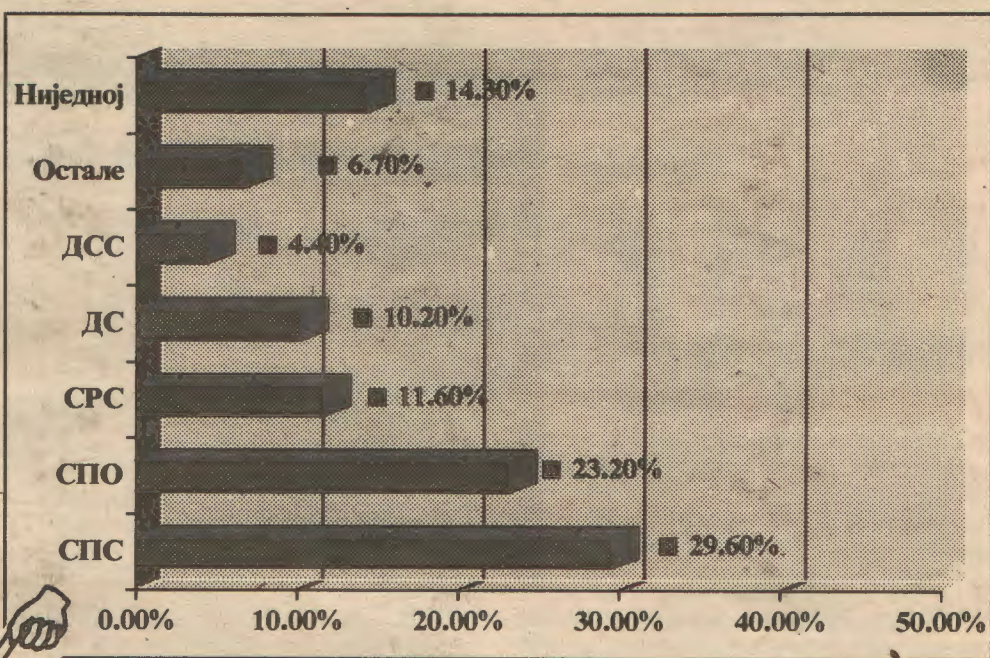
на потврда иначе уочене апатије у српском електорату. Занимљиво је да би на евентуалним председничким изборима број апстинената био нешто мањи (28%) што сведочи о знатно већој заинтересованости електората за изборе на којима се надмећу снажни лидери него за изборе на којима се странке боре за парламент. Што се изласка на изборе за локалну (општинску и градску односно покрајинску) власт тиче, ту је, супротно мишљењима о значају локалне власти, број бирача који би апстинирали још већи. Чак 45,2% анкетираних је одговорило да на такве изборе не би изишло!

Ову апатију или незаинтересованост бирача за учешће у изборима, приметили су и други истраживачи. Једни је објашњавају ратом, немаштином и општим безнађем у коме се наша земља, док други мисле да је то резултат разочараности, опозиционих бирача нарочито, у политички систем који је уведен у Србију 1990. Од парламентарне демократије се, држе ови истраживачи, очекивало веома много, ако не и сам пад комунизма односно бар његов дефинитивни силазак са политичке сцене. Околност да се то није десило одвраћа многе бираче од учешћа у изборима јер им се све више чини да од избора нити зависи власт нити се то на њихов живот ма како одражава. Биће да су у праву и једни и други, односно да на овај феномен апстиненције утиче и једна и друга компонента. Уосталом, тренд пораста апстиненције је уочљив још од првих избора децембра 1990. на које је изишло 71,48% уписаних бирача. На следеће парламентарне изборе (изузимајући изборе од маја 1992. јер на њима није учествовала демократска опозиција) децембра 1992. је изишло 69,72% бирача док је на изборе децембра 1993. изишло само 61,34% бирача. Наравно, када се ове цифре посматра, ваља узети у обзир да су све те изборе бојкотовали Шиптари (и то скоро потпуно, рачуна се да никада ни на једне изборе није изишло више од 5% Шиптара!) па се, ако се та околност узме у обзир, може закључити да је излазност бирачког тела, без Шиптара, у Србији била око 68% на изборима 1993. Према нашој анкети та се тенденција наставља и на неким следећим изборима, ако на њима не буде било председничких избора, може се очекивати да укупна излазност падне испод 60%!

Ову околност више него добро ваља да проуче активисти опозиционих странака, а нарочито СПО. Произлази наиме, што можемо видети из анализа ове анкете које ћемо овде приказати, да је проценат апстиненције много већи међу опозиционим бирачима него међу бирачима СПС-а, што значи да са сваком падом излазности шансе СПС-а да се одржи на власти расту, јер су њихови бирачи дисциплинованији. Оно није, наравно, никакво чудо с обзиром да на изборима присталице СПС-а имају шта да изгубе, те зато њихових 30%, колико отприлике имају бирача у Србији, може, у случају апстиненције великог броја опозиционих бирача, да се претвори у преко 45% важећих гласова на изборима, а то је сасвим довољно да се сачува власт!

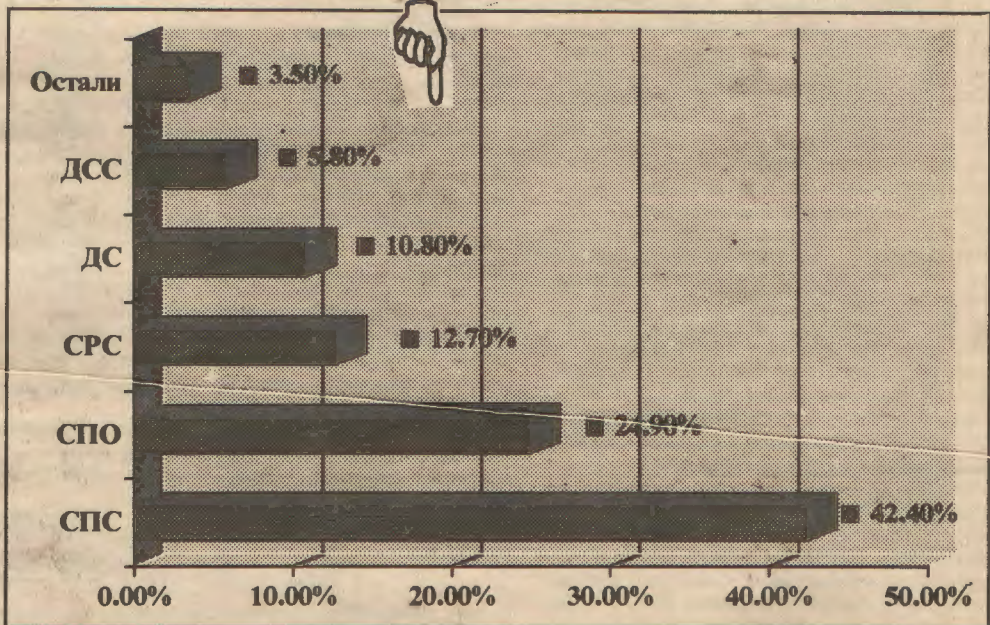
Следеће питање које је постављено анкетиранима је гласило: „Којој политичкој странци сте наклонени?“ Ваља уочити да се у овом питању тражио одговор о политичкој наклоности одређеној странци, а не и да ли би испитаник уопште изишао на изборе. Видеће се и зашто држим да је ова разлика значајна, поготову када се упоређи са одговорима на следеће питање.

Следећи графикон показује наклоност бирачког тела према појединим странкама. Сама анкета је, разуме се, обухватила све политичке странке које су испитаници поменули. Међутим, у овом приказу ћемо се ограничити само на србијанске парламентарне странке које су у анкети добиле наклоност бар 1% испитаника. Таквих је пет (СПС, СПО, СРС, ДС, ДСС). Друге водимо под рубриком: „Остале“. Уосталом, ни једна није имала више од 1% присталица, па читаоци неће много изгубити на информисаности ако их не будемо наводили посебно.

Следеће питање је гласило: „За коју политичку странку бисте гласали на изборима?“ Ово питање, дакле, претпоставља да се од анкетираних тражи и активно учешће на изборима, тј. излазак на бирачко место и гласање. Из

и сви бирачи ДС. Тако, ове две странке успевају да на изборима добију скоро све „своје“ гласове, а социјалистичких 30% гласова у укупном електорату, постаје преко 40% међу изишлим бирачима. Када се у то урачуна и преоста-

следеће табеле се уочава да су одговори на ово питање значајно различити од претходних иако је, на први поглед, анкетно питање, за бирача спремног да изиђе на изборе, исто.

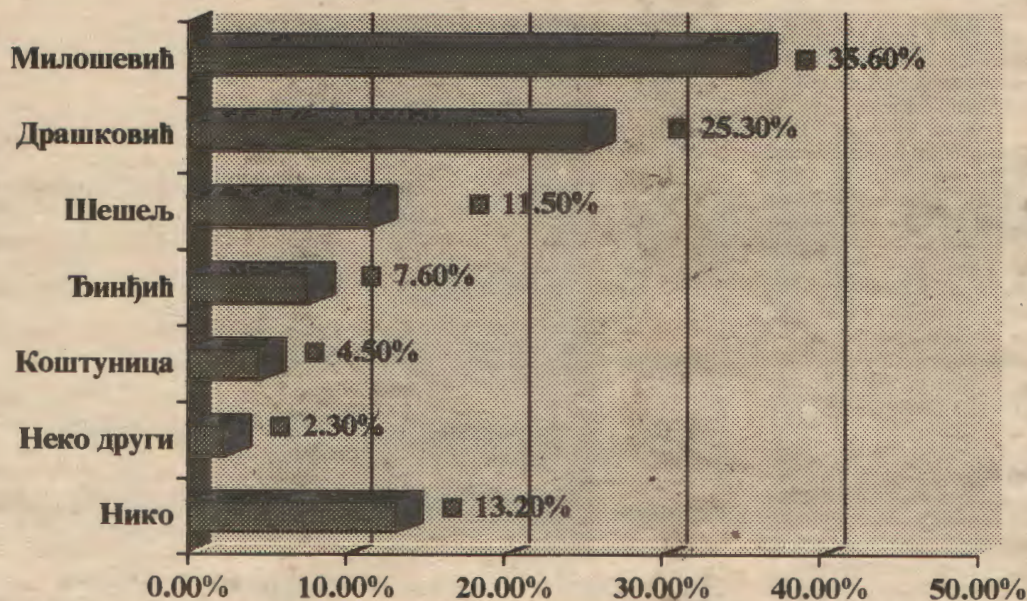
лих 3-4% „расутих“ гласова односно гласова који ће бити дати странкама које неће прећи цензус и неће ући у парламент, све постаје јасно.

СПО ОШТЕЋЕН

Када се одговори на прво питање: „Којој политичкој странци сте наклонени?“ и друго питање: „За коју политичку странку бисте гласали на изборима?“ упореде за сваког појединачног испитаника, добија се да би на неким евентуалним парламентарним изборима који би се сада одржали, на изборе изишло мање од 63,6% бирачког тела Србије (не рачунајући Шиптаре) и да би од тих изишлих политичке странке добиле следеће проценте гласова:

Последњи графикон говори више него речито. Он показује зашто владајући социјалисти, иако имају једва 30% бирачког тела успевају да остану на власти. Наиме, скоро трећина бирача у Србији не излази на изборе тако да преостале две трећине које изиђу, доносе одлуку о томе ко ће владати Србијом. Међутим, у те две трећине долазе скоро сви социјалистички бирачи

СПС и ДС су, дакле, странке са најдисциплинованијим бирачима. Нешто мање дисциплиновани су бирачи ДСС-а. Још мање дисциплиновани су бирачи СРС али, „шампиони недисциплине“ су бирачи Српског покрета обнове. Према овој анкети испада да странка која има наклоност скоро четвртине бирачког тела у Србији, на изборима добија знатно испод 20% само зато што њени потенцијални бирачи не излазе на изборе. Већ на овом месту се анкета исплатила односно, њени резултати јасно указују да наши активисти на терену морају да обратe пажњу на подстицање бирача да своје право користе. Из ове анкете се може извући чак аритметички закључак: Ако на изборе изиђе преко 65% бирача у целој Србији, социјалисти сигурно губе изборе. Ако на изборе изиђе између 60% и 65% бирача односно у парламенту ће бити, као што је и сада, приближно једнак. Ако пак на изборе изиђе испод 60% бирача, СПО, па и цела опозиција нема чему да се нада. Социјалисти сигурно остају на власти.

Следећа група питања се тичала односа бирача према политичким лидерима. Из графика који следи се јасно уочава да је Милошевић по популарности знатно испред своје странке. Исто правило, али је разлика знатно мања важи и за Вука Драшковића. Код Шешеља и Коштунице је тај однос приближно исти, што није неочекивано јер се те милитантно националистичке странке у потпуности идентификују са својим лидерима. Уочава се, такође, да је Ђинђић знатно мање популаран него што је његова странка. Последње се да објаснити околносту да су углед Демократске странке изградиле њени оснивачи који су је у таласима напуштали (Чавошки-Милошевић група 1991, Коштуница и његова група 1992) или бивали маргинализовани и смењивани (Мићуновићева група 1993) тако да многи гласачи ДС и даље, по инерцији, гласају за ДС видећи је као ону негдашњу „велику“ ДС. Међутим, из резултата ове анкете је видљиво да је тај тренд опадајући и може се очекивати да ће гласачи постепено напуштати ову странку.

Следеће занимљиво питање међу многим које су постављена у анкети је гласило: „За коју странку никада не бисте гласали?“

Следећи графикон приказује одговоре на ово питање:

Ово питање се поставља у анкетама како би аналитичари могли да одреде потенцијални простор за ширење неке политичке странке или политичке опције. Очигледно, СПС је практично исцрпла све своје бирачке ресурсе јер за њу никада не би гласало скоро 60% бирача што значи да она има стабилно бирачко тело али да се тај електорат више не може ширити. Ово су показивале и раније анкете других агенција или института па у томе нема никаквог изненађења. Такође СРС, коју симболизују њен лидер и њена милитантна национална политика, је и у другим анкетама показивала висок проценат оних који за њу никада не би гласали што је сасвим уобичајено за радикалне политичке опције. Изненађење је, међутим, „промена места“ у овој анкети до које је дошло између СПО и двеју демократских странака ДС и ДСС. Наиме, у свим ранијим анкетама је знатно већи проценат бирача показивао анимозитет, односно неспремност да гласа за СПО него за ДС и ДСС (од када је основана). Ове странке су имале image „умерених“ десних грађанских опција за које се, евентуално, може гласати. Насупрот њима СПО је имао image радикалне популистичке странке која је ограничена само на своје верне следбенике док су сви остали били неспремни да им, под ма којим условима повере глас. У овоме је, наравно, одлучујућу

улогу играла режимска пропаганда која је СПС и Вука Драшковића систематски приказивала као „снаге хаоса и безумља“.

ЗА ПЛАН

Очигледно, политички догађаји током рата који су ове године коначно присилили режим да пристане уз мировну опцију коју је године избегаваша, учинили су своје. СПО је, одједном у очима многих бирача постао странка разуме која се, још од почетка рата злагала за мирно решење кризе југословенског наслеђа, па је сада знатно опао проценат оних који „никада не би гласали за СПО“, што значи да активисти СПО-а ваља да одмах обрате пажњу на ову могућност за ширење утицаја своје странке. Истовремено две демократске странке, ДС и ДСС су се у последње време експонирале својим милитантним приступом грађанском рату у Босни и србијански бирач, коме је рата и немаштине више него довољно, постепено ствара одбојност према њима.

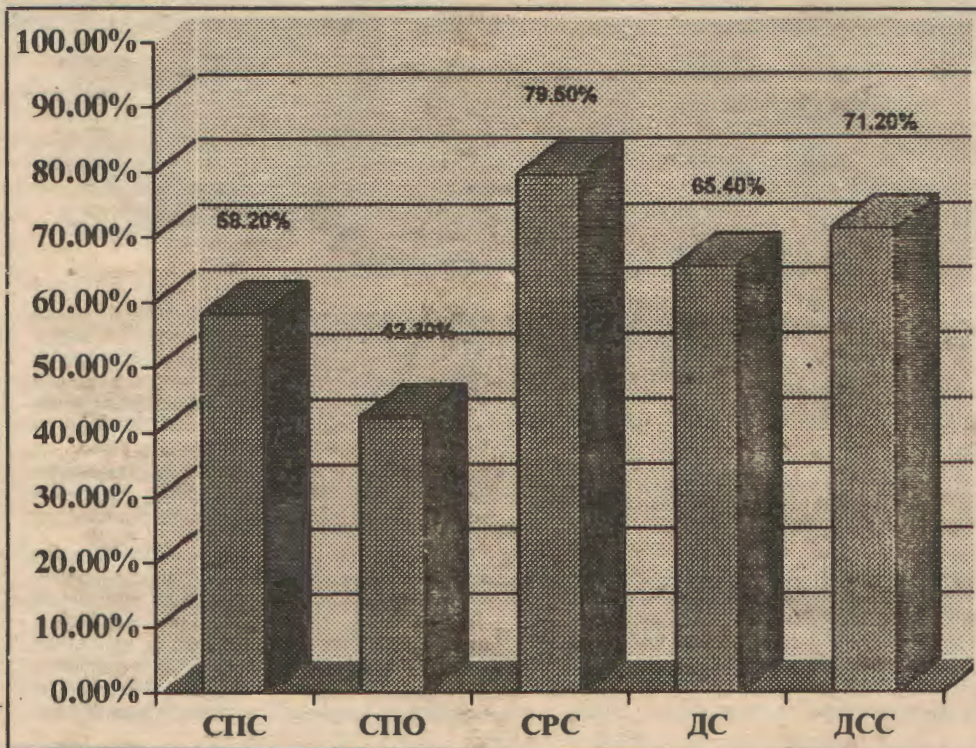
За крај овог приказа, наведимо још и структуру одговора на питање: „Да ли сте за прихватање мировног плана Контакт-групе?“.

Следећа табела приказује одговоре:

Да	58,4%
Да, ако се добије право на конфедерацију	8,6%
Да, ако се добије територијални уступак	6,7%
Не	19,7%
Не знам	5,6%

Резултати наше анкете се дакле, што се ставља србијанског бирачког тела према мировном плану Контакт-групе углавном слажу са другим анкетама спровођеним ове јесени: огромна већина је за прихватање мировног плана.

У овом приказу смо, по нашем избору, презентирали резултате анкете по главним политичким питањима. Као што смо напоменули, анкета је садржала и низ других политичких питања, можда не од стратешког значаја, али свакако веома интересантних. У неком од следећих бројева „Српске речи“ приказаћемо још неке резултате наше анкете. Такође, када Група за истраживање јавног мњења буде радила неку нову анкету од општег интереса, читаоци „Српске речи“ ће бити први који ће имати прилику да се упознају са резултатима.

ПОВОДОМ СТРУЈНИХ И ДРУГИХ УДАРА

БАРЕМ СТОЛИЦЕ НИСУ ЕЛЕКТРИЧНЕ

Можемо се само молити Богу да санкције што дуже потрају. Јер, ако привреда не ради а струје нема ни за сијалице, поставља се питање шта би било да привреда напрасно процвета. Можда бисмо писали писма Клинтону да из хуманитарних разлога не грешн душу.

Пише: **Сандра ПЕТРУШИЋ**

Немамо струју, грејање, лети ни воду, аутобусе који нас возе до центра града, возове до неког другог града, немамо бензин, а често ни могућност да телефоном позовемо неког ко живи на пола километра од нас. Имамо Ин Сен Лоранове капуте, Мажорет играчке и Гучијеве ципеле у свим државним и приватним радњама. Са санкцијама или без њих последњих година некако не иде само оним предузећима и институцијама која имају монополистички положај. Једино њима неће да падне киша, једино њима угаљ бежи дубље него што су планирали и једино њима успорава Дунав чим пређе границу. Остали се сналазе.

На удару тих „страшних“ тешкоћа, које су осим монополистима нерешиве још само Влади, ове сезоне се (опет) наша и Електропривреда Србије. Недвосмислено нам је саопштила да ове године од струје нема ништа и да ћемо уместо ње заузврат добити два убрзана и по њима бесплатна курса. Први је уприличен за медиокритете и учи нас како се веш боље суши на ветру и пегла ако није мокар, како је здравије купати се на киши него у кади и како је заблуда наше уверење да нам је на 14 степени хладно. Са емотивном нотом да ни у каменом добу људима није било лоше не може се оспорити да понуђени „наук“ није могао да нађе пут чак ни до главе без мозга. Са другим курсем ствари не стоје баш тако, јер њега је могуће савладати само ако си бар пар година провео

на неком од природних факултета уз велико интересовање за енергетику. А морала је да га савлада свака домаћица која није желела да иде у школу већ само да кува солидан ручак због свог непромишљеног питања: зашто данас у мом шпорету нема струје? Објашњено јој је, као и свима нама, да су 1991. срушени далеководи и трафостаница високог напона, да смо остали без подршке западноевропског система, да је дошло до квара блока од 200 мегава-

та у Термоелектрани „Костолац“, да је из акумулације потрошено 10 милиона киловат-сати, да су у погон ушли нови блокови који се још не сналазе, да се пет киловат-сати дневно позајмљује од других електроенергетских система и да смо идиоти ако поред свега тога очекујемо још и да имамо струју.

ИСПАРАВАЊЕ

С обзиром да ове године није штрајковала „Колубара“ која нам је прошле године послужила као дежурни кривац за рестрикције у земљи „која је тако богата струјом“, Електропривреда Србије се досетила (уз добру медијску подршку) да нам тешким и неприступаним језиком објасни необјашњиво. Тако смо захваљујући помоћнику генералног директора ЕПС-

ЕЛЕКТРИЧНЕ ЗАПОВЕСТИ

- 1. Молити се Електродистрибуцији и слушати службу Електродистрибутивну сваких петнаест минута.**
- 2. Имати при себи свећу или батерију увек и свугде, нарочито онда кад мислите да су вам најмање потребне.**
- 3. Секаче електро-бројила треба поштовати.**
- 4. Исповедати грехе своје везане за потрошњу струје, увек држећи се за поменути свећу или батерију.**
- 5. Молити се Електродистрибуцији за Председника Републике, за Владу и за Скупштину.**
- 6. Користити само свеће и батерије које пропише Електродистрибутер у време какве невоље.**
- 7. Електричне апарате не употребљавати.**
- 8. Свадбе не чинити у мраку, јер овај није предвиђен за те потребе.**
- 9. Не читати никакве јеретичке књиге, изузев уплатница за електричну енергију.**

а, **Богдану Бурђевићу**, сазнали да је електроенергетски биланс за ову годину утврђен тако што су електродистрибуције на основу прошлогодишње потрошње поднеле пријаве и захтеве за обезбеђење неопходне количине електричне енергије на шта је додато још целих 10 одсто. Ако је тако и ако знамо да овај новембар није ништа хладнији од претходног онда се намеће питање зашто су домаћинства принуђена да ове године утроше 18-25 одсто енергије мање. Челни људи ЕПС-а тврде да је само у новембру електроенергетски биланс пробијен са 530 милиона киловат-сати. А на који начин је до тога дошло када знамо да прошле године топлане нису грејале ништа боље и да самим тим нисмо имали разлога да трошимо мање струје остаје необјашњиво, ако не прихватимо чињеницу да струја на волшебан начин испарава.

Осим критика да смо неумерени потрошачи, да трошимо више него ико у свету (не помиње се да нам фабрике и велики погонии раде мање него игде у свету) једно од објашњења је и лоше стање у електричним постројењима. ЕПС и за то има објашњење — тражили су 500 милиона динара да изврше ремонт, Влада им је обећала 250, а исплатила само 100. Када је на то реаговао градоначелник Београда **Небојша Човић**, који је, између осталог, рекао да је ЕПС добио новац и да је пријавио завршен ремонт, одговор је остао више него магловит. Тачније, новинарима „Политике“ који су покушали да дођу до изјаве некога из ЕПС-а саопштено је да они више неће давати изјаве поводом онога што градоначелник каже, јер не желе да му дају прилику да сваки дан излази у јавност. А нарочито не сада када им је генерални директор на путу у иностранству. О томе шта генерални директор ради у иностранству у тренутку када је Србија у мраку и када му се предузеће распада није било ни речи.

Стручњаци ипак тврде да је ЕПС у кризи и да је суочен са нерешивим проблемима које ми нисмо у стању да схватимо. Мада је тешко схватити да република која је некада снабдевала целу СФРЈ данас нема могућност да подмири ни локалне потребе, ипак остаје могућност и за то. Недавно нам је објашњено да струје нема због хаварије у термоелектрани „Никола Тесла“. У то бар можемо да поверујемо ако знамо на који начин је та термоелектрана подигнута.

ПЛАТЕ ЗА 21. ВЕК

Прво су шесторица из ЕПС-а отишли у Француску са намером да нађу најстручнији кадар за подизање термоелектране. Пронашли су га у предузећу које никада није произвело објекат снажнији од 100 мегавата да би наручили четири објекта од по 300 мегавата. Прво је изгорео један генератор, онда други... Скупштина Србије је одлучила да испита ствар и образвала осмочлану комисију. Комисија је пажљиво испитала ствар и закључила да нико није крив. Онда је у виду експлозије отишао и трећи генератор. Комисија је проширена на шеснаест чланова, али је закључак остао исти — нико није крив. Онда је Французима дозлогрдило па су рекли — крива је француска фирма „Механик електрик“. Са намером да поврате углед Французи су ангажовали другу фирму да поправи штету која је наводно за те услуге неплатила 28 милиона долара.

Само овај пример је довољан да се схвати како није чудо што се електроенергетски систем распада, али и то да Влада ни случајно није невинна као што покушава да се представи. Ако

знамо да ни погрешно уговорени послови ни суманути издаци нису уприличени без благослова (а вероватно и удела Владе) за шта нам је доказ шеснаесточлана комисија која ништа није видела онда нам сви напори да се кривица пребаци на ЕПС личе на лакрдију.

„Незадовољни смо производњом електричне енергије. Ми се не можемо враћати у 19. век. Министар за енергетику треба да закаже разговор са произвођачима и да утиче на повећање производње. Не може изговор да буде то што косовске термоелектране не раде како би требало да раде, него треба утврдити зашто оне не раде“, поручује **Радмило Богдановић**, који, као ни остали из његове странке, нема ништа са косовским електранама и нестајицама струје. „Продајте вашу скупна одмаришта па финансирајте производњу струје“, додаје **Добривоје Будимировић — Бица**. Оно што ни један ни други не објашњавају је разлог због чега ни један руководилац у ЕПС-у и поред тако катастрофалног пословања није смењен иако је ЕПС у потпуности државна фирма и иако држава има права да врши смену кадрова у њему. Још мање објашњавају „разлоге“ због којих је у јуну нето зарада у Електропривреди Србије достигла невероватних 1148 динара и ко је примао тај просек, јер рудари који једва преживљавају сигурно нису. С обзиром да се у јавности појављују и информације да је просечна плата у ствари износила само 158 динара појављује се сумња да те астрономске плате (којих је евидентно било) нису можда биле само фиктивне, него намењене нечем или неком другом.

Да је спрега држава — ЕПС далеко јача него што нам је представљено сведочи и нова посланица ЕПС-а у облику ограничене потрошње. ЕПС, који је на рубу банкрота и који је само у прошлој години претрпео штету од 900 милиона марака, дошао је до спасоносног решења да упосли хиљаде и хиљаде инспектора (многи помињу плату од 1000 динара) са задатком да иду од бројила до бројила и читавају да ли је неки од потрошача премашио дозвољену квоту. Ако занемаримо чињеницу да ће цела акција заједно са штампаним упутствима коштати више него ремонт целе електропривреде поставља се питање шта ради Влада. Ради. Она испитује уставност такве одлуке, натенане. Нема дилеме да ће одлуку прогласити неуставном, али тек онда када електропривреда на рачун казни, камата, искључења и свега осталог што нам је испланирала као казну попуни своје финансијске капацитете. И кад нас измалтретира довољно да слас у облику решења Уставног суда примимо као највећи дар милосрђа.

ТАЧНО У ПОДНЕ ОКО ЈЕДАН

Управо у томе је и поента. Све је осмишљено као сценарио трећеразредног полицијског филма у коме окривљеног малтретира „лош“ полицајац, а ране му лечи „добар“. ЕПС је ове године преузео улогу „лошег полицајца“ и не малтретира нас само искључењима струје (на која смо, на жалост, навикли) већ и једним нецивилизацијским понашањем које је одавно прешло у сферу бахатости. Уз сва објашњења да смо потрошили резерве и пробили све дозвољене квоте ни на који начин не могу да нас убеде да су до тог открића дошли изненада, баш око 4 и 18 минута када су нам без икакве најаве искључили струју. Одсуство елементарне пристojности да се потрошачи обавесте о томе када ће остати без струје и поштеде пенања степеништем на двадесети спрат да им

се не би десило да преноће у лифту доводи до осећања понижености уместо до беса. А када крајем зиме енергетска криза прође, када струја (можда и на наше инсистирање) поскупи неколико пута, власт ће се у облику „доброг полицајца“ појавити са „спасоносним решењем“ које ће наплатити на следећим изборима.

Епилог свега тога ће бити чињеница да ћемо сви о струји научити све и да ћемо са разумевањем прихватити чињеницу да је нема. Сви ти курсеви које смо принуђени да завршимо већ улазе у сферу трагикомичности из које више нисмо у стању да видимо да нешто што плаћамо заслужујемо и да добијамо, а да проблеме у вези струје морају да решавају они које смо платили за то. Али и та идиотска политика „колективног проблема“ има своје образложење — оно је у томе да нас увери како се струје не извози и како је стварно нема.

Уз сва стручна објашњења и наше кокошије сећања на дане када смо у школи учили да смо енергетска мегасила, такву чињеницу је ипак тешко прогутати. Не иде јој у прилог нешто што је извела друга монополистичка фирма — Нафтна индустрија Србије у облику новембарског празничног поклона. Ради се о томе да је на бензинске пумпе после много месеци коначно стигао бензин, али не од 95 октана, који се једино производи код нас („услед недостатка састојка које нисмо у стању да увеземо“) већ од 98 октана, који је једној државној фирми апсолутно недоступан и којег има у Хрватској. С обзиром да је Хрватска земља која има бензин од 98 октана, а која нема струју од када са нама није у љубави, индиције су више него очите.

Мада се улога НИС-а битно разликује од оне коју игра ЕПС приметна је једна сличност — јулске плате су у Нафтној индустрији Србије у просеку износиле 951 динар. Зачувајуће када знамо да се ради о предузећу које ради са четвртином капацитета (нафтом коју искључиво ми производимо) и које мање — више игра само једну улогу — да подстиче трговину на црно, шверц, а самим тим и лажни социјални мир. Наравно, све ове оптужбе никако не би могле да иду директно на рачун НИС-а, јер он има оправдање у чињеници да нафте нема довољно и да му је дужност да прво снабдева приоритете, али је ипак приметно да залањује „перу руке“ од трговине бензином на улицама (у складу са званичном политиком) и да ни на који начин не покушавају да конкуришу трговцима „на црно“, мада постоји веровање да су им сви капацитети попуњени. Такође је изненађујуће и то што су бензин продавали по цени од 2,8 динара, која је у једном уредном није одобрена, а која је у складу са вредношћу марке на црном тржишту (код нас је цена бензина утврђена на 1,7 марака).

СКРАТИ ПА СЕ КЛАТИ

За бензин ипак постоји алтернатива, али када су топлане у питању алтернативе нема. Терор који оне спроводе над нама за исте паре које бисмо им плаћали да терора нема већ је толико стара прича да нам је прешла у навику.

Ипак, и ту су забележене неке новине. Ове године су грејне екипе обишле све подстанице и установиле да је све спремно за грејну сезону. Грејна сезона је одлагана и одлагана, температура од седам Целзијусових степени је мерена као 12,5 а онда је почетком новембра коначно отпочела и трајала пар сати док није дошло до, како кажу, хаварије. Како, упитала се влада која је строго контролисала да ли се све обавља и припрема по прописима. Лако, одго-

ворили су, неко им је покрао опрему из 94 под-станице. И док се Баново брдо, Нови Београд и Церак смрзавао сви су прогутали ту причу. Наравно, ником није одбијено од цене то што им је грејна сезона смањена за пар месеци.

То што топлане све више скраћују грејну сезону, то што скраћују грејни дан и то што нам искључују грејање чим онај што ложи угледа светлост која му се учини као сунце, нема никакве везе са нашим субјективним осећањем да нам је хладно. Кажу да је грејање више него добро и да, уколико нисмо задовољни, проверимо да ли нам добро дихтују прозори јер је кошава једна гадна појава.

Оно што је интересно је чињеница да топлане нису задовољне новцем који на рачун крађе у грејању украду од корисника. Оне се баве и једном далеко уноснијом зарадом — енормним наметима на нове прикључке који никаком законском уредбом нису одобрени. Ту монополистичку бахатост су на својим леђима осетили сви они који се баве изградњом станова.

КОРИСТ ЗА ДРЖАВУ

До прошле године је постојао ценовник по коме су склапани уговори и који је био одобрен од државе. Онда су изграђени многи објекти за које су топлане одбиле да поставе прикључке уколико им се не плати и до десет пута више. Они који су то одбили са образложењем да у уговору пише нешто друго једноставно су остали без грејања и са обавезом да купцу објасне да од њиховог стана нема ништа.

Слично се догађа и са телефоном. Ван свих уговора и свих правилника о ценама прикључци су достигли суму од 3000 марака. Уколико грађевинска фирма која подиже станове одбије да плати ову „дивљу“ цену добија културно објашњење да је њихов уговор на коме је пот-

писана далеко мања цена још увек важећи, али да бројева баш нема и да ће морати да сачекају коју годину.

Због овога бисмо тешко из приче о монополистичком дивљању могли да издвојимо ПТТ, мада онда спада у установе које ни у једној земљи држави не обезбеђују профит. Још увек нам је у сећању јануар 1994. када је увођењем новог динара многим потрошачима уручен рачун који је требало да подмири све губитке ПТТ-а у дугом периоду инфлације. И мада њихов покушај није у целини прошао и мада је држава стала на пут њихових енормних захтева да се цена телефона у земљи у којој је плата 30 марака изједначи са ценом у Немачкој, ПТТ је ипак добио инјекцију од оних којима је страх био већи од сиромаштва и који су се преко ноћи испозајмљивали или распредали ствари да би на неколико месеци искредитирали ПТТ.

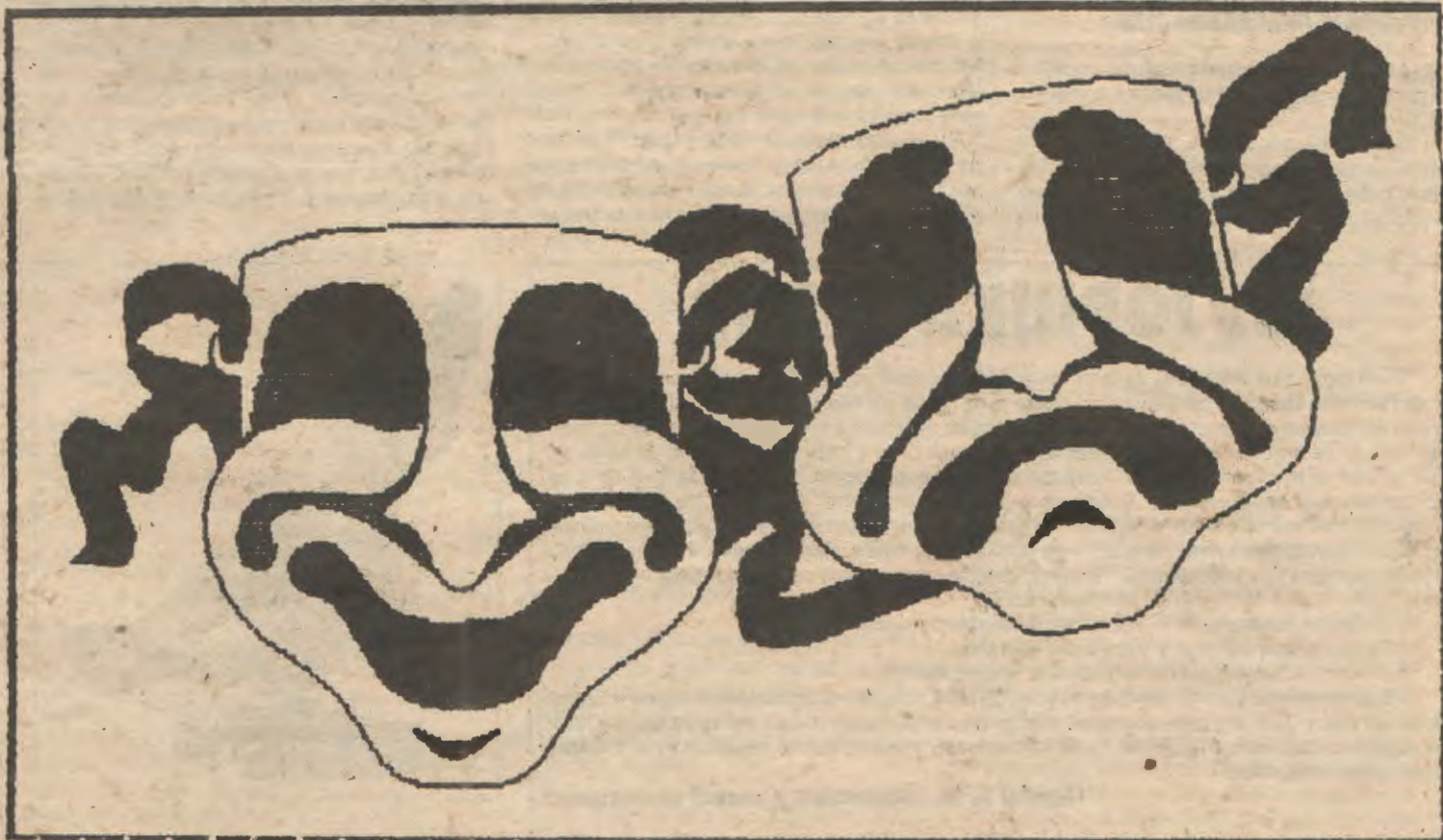
Било би неправедно тврдити како су пештанске услуге скупе, оне су чак више него јефтине. Пошта и телеграф никада не би могли да се изфинансирају да није телефона који вуче преко 90 одсто зараде и који ту зараду прелива у друге делатности. Оно што је интересно је недавна владина замисао да се телефон издвоји (кажу да је тако у свим земљама) и да се од њега образује посебно предузеће. Да ли би се у том случају вишак који телефон остварује преливао у неке „сигурније“ руке остаје нам да видимо уколико ова замисао заживи.

Када је ГСП у питању његов монопол је посебана прича, јер се он превасходно односи на наше понижење. Тврдња да на улицама постоји преко 900 аутобуса и да су станице пуне људи само зато што је гужва у граду, што многи возе аутомобиле (што пре није била појава), зато што се та многа возила покрећу или им нестане горива смешнија је од оне да Бердап не ради јер немају чиме да га подложе. Смешнија, док не уђемо у аутобус или останемо испред

њега. Или се проведемо као путници за Ритопек (који су уредно платили претплатне карте) а које аутобушије остављају неколико километара испред — због блата.

ГСП нас краде на ситно. Наплаћује нам карте, а онда данима штрајкује, ако не купимо месечне карте приморава да за једну линију коју су исекли на три превоза куцамо три карте, избацује нас из аутобуса због квара и приморава да у следећем опет купимо карту, тера да доплаћујемо исти у случају промене цене што је незабележено у свету... Али крадемо и ми њега шверцовањем па донекле поравнавамо рачуне. Према томе ГСП нема улогу да заради на нама, јер једну далеко подмуклију — да нас понизи и сломи до оне мере када престаје сваки отпор. Да је и његова улога коју обавља за државу можда веће од било ког другог монополистичког предузећа сведочи и то што се у препуним аутобусима више не чују критике на рачун власти која је до тога довела, већ се отровне речи упућују искључиво човеку до себе који неће или не може да се сабије на дебљину флис папира.

Ни возови, ни међуградски саобраћај, ни било шта друго што има монопол не функционише боље. А што време даље одмиче све је теже поверовати да су само и једино санкције криве за то. Као што је тешко поверовати **Небојши Човићу** да је ЕПС подмирен од стране државе и да је расфукао паре, а да ГСП има приоритет у снабдевању новцем који се поштује. Немогуће је да државни органи не могу да изађу на крај са предузећима која дивљају, која не обављају никаку делатност и која има апсолутно највеће плате у земљи. Пре би се рекло да се код нас дешава нешто апсолутно невероватно — уместо да држава као свуда у свету уредбама и законима апсолутно контролише монополистичка предузећа и тим им ограничава власт, она им даје отворене руке за све што им падне на памет. Да ли би то учинила без „личне“ користи?

ЛЕОНАРДО И МИ

Београд је поново подељен по групама, а Београђани приморани да прелиставају старе адресаре са адресама занемарених или заборављених пријатеља, којима ових дана спонтано крећу у 3—6 часовне посете (строго водећи рачуна којој групи припадају), носећи им као понуде 100 грама кафе или слатко од дуња, преостало из прошлогодишњих шпајз—залиха. Седеће тако заједно и чекају да мрак прође. Само, мрак не пролази тако лако.

Занимљив би, свакако, био одговор на питање да ли Београд, последњих неколико зима, плаћа то што је — након првобитног и краткотрајног одушевљења, врло брзо прозрео Милошевићев режим коме се отпор видео већ на изборима 90, а посебно 92. и 93. године, када је Београд из године у годину све више одбацивао СПС, као непожељно страно тело. Нажалост, тај одговор још увек немамо.

Чини се да су веома дебео крај у овој ситуацији, извукли и становници приградског насеља Рушањ. Они су од суботе (3.12.) у 19.30 часова, до понедељка у касним вечерњим часовима — били без електричне енергије. Зато је и разумљив револт, и повишен притисак којим су грађани Рушња, скупљени у знак протеста на једном делу ибарске магистрале, дочекали Милена Кашанина (малог од Човића) — иначе врло логично послатог на лице места. Он је, на име, последњих пар месеци био задужен за расподелу београдских подрума, у којима (што је опште познато) влада густи мрак.

ФИЛОЗОФИЈА ПОКЛАПАЊА ЈЕЛА

Драгиња Остојић (лекар у пензији, станује у француској улици, са сином, снајом и унуком Вуком) каже:

— Пошто сви, породично, мрзимо мрак, у тренутку нестанка струје палимо 7 или 8 свећа, у једној соби, где се сви окупимо. Све време смо јако љути због тих средњовековних услова

Цртнице из мрачног живота главног града

Пише: Ксенија ЈАНКОВИЋ

НЕ БИХ СЕ МЕЊАО

— Искључују нас, искључују — још како! Само што то овде — на селу нас и не погађа толико. Зашто? Зато што, као прво, овде народ раније леже. Друго, увек можемо да заложимо фуруне и упалимо петролејке. Видиш, зато је вама грађанима пуно теже. Никад се ја не бих мењао са вама! После три дана без струје (сада је струја, а може да буде и вода, храна — било шта) још ако у породици има и дете, ви ћете бити спремни да пристанете на све што вам се понуди, само да вам врате услове за живот. Је л' тако? А све има своју цену. Размисли о томе.

које нам намећу, јер се у животу нисмо припремали за 12. него за 20. и 21. век! Јако је тешко, детету је хладно (грејемо се на струју) и помало досадно, мада се он држи јуначки. Тада му најчешће читамо мада је то прилично тешко у таквим условима. Омиљена му је (не знам зашто) књига о Леонарду да Винчију, пуна лепих репродукција. Пре неки дан, пошто није отишао у вртић, а ми нисмо имали струје, тражио је да му причам о „Нарду“ (тако га зове) и ја почнем, листајући ону књигу: „Леонардо је био сликар, живео је јако давно у време када људи, исто као ми нису имали струје...“ и најезим се схвативши шта сам рекла детету које 2001. године треба да пође у школу! Мислим да би све било пуно боље да је председник владе или државе (још боље!) изашао пред народ и рекао: „Струје нема због тога и тога, мо-

ра да се штеди и зато овог тренутка нека сви, сви искључе по једну сијалицу!“ Ако схватате шта хоћу да кажем. Јер, овако се ништа не уштеди. Оног тренутка кад врате струју ми сви појуримо да урадимо ону гомилу ствари (од купања до кувања) које бисмо, иначе радили у нормалним временским размацима; а све бојећи се да нас поново не искључе. Кад смо већ код штедње, управо смо добили оно имбецил-

но упутство о „рационалном коришћењу“ енергије. Па, оно је понижавајуће! Молим вас, па да ли у овом граду заиста неко не зна да се, рецимо, јело поклопи да би дуже остало топло? Па, ко не зна такве ствари није ни заслужио да добије струју! — каже Драгиња Остојић

— Љута сам кад нам искључе струју — каже Милка Максимовић, из Доситејевог улице. Љута на све. Уствари, осећам се некако неидентификовано. Ухватим себе како се просто шуњам по сопственом стану. Осећам се једно, јадно и беспомоћно. И, онда покушам да се потпуно искључим из те грозоте; упалим две свеће, седнем између њих и читам. Иначе, добили смо и ми онај списак упутстава. Како ми се чини? Ја то зovem „Буквар за дебеле“. Да ли вам је то довољно? — завршава Милка Максимовић.

ЊУЈОРШКА ЗИМА

— Морао сам ових дана када су почеле рестрикције на, заиста, неодложан пут до Њујорка. Нећу вас замарати детаљима око самог пута, прича постаје занимљива оног тренутка када сам се коначно смеистио у заиста лепој соби једног њујоршког хотела. Уморан од пута, покушао сам да се опустим и мало одспавам. Нешто није било у реду. После извесног времена схватио сам да је у соби претопло. Покушао сам да отворим прозор, али показало се да је он био од оних који се не отварају. Добро, помислио сам „заврнућу“ радијатор (то код нас увек помаже) и све ће бити у реду. Следећих четрдесетак минута провео сам на коленима покушавајући све проверене, кућне, методе — од пешкира до чекића. Није вредело, а температура у соби је постајала све непријатнија. На крају, изнервиран, спустио сам се до рецепције и прилично револтирано затражио да променим собу.

— Зашто, господине? — упитао ме је зачуђено рецепционар.

Објаснио сам му да је у мојој соби претопло.

— Али, господине зашто не укључите еркондишн?

Вратио сам се у собу, скупљајући успут делиће повређене балкан-мачо сујете и одмах послушао савет. Док је у соби постојало све пријатније ја никако нисам могао да заспим, размишљајући о томе како се моји тог тренутка смрзавају у неком мраку, размишљајући о томе у каквој земљи живимо.

(Прича Н. М. испричана у нашој редакцији)

КАКО ШТЕДЕТИ ЕНЕРГИЈУ, БАЦАТИ ПЕТАРДЕ И НОСИТИ ПЕРЈАНЕ ЈАКНЕ

ХЕРОЈСКО ДУГМЕ

Као што ни у многим хотелима који држе до свог угледа и мира своју гостију не постоји соба са бројем 13, тако и ми прескачемо „Трагедију генија“ бр. 13 и прелазимо директно на бр. 14 избежавши тако замке оног господина који се у народу препознаје по задиљеном рету и добро углачаним копитама, а здазива се, ради забуне, на разна имена.

Елем, узимајући у обзир просек наших прилика, биле су ово сасвим обичне две недеље. Тако рећи мирне. У некој другој земљи, на некој другој планети, да се дешавало то што се код нас дешавало, пале би владе, избиле би револуције, генерални штрајкови и тектонски поремећаји, али код нас — ништа од тога. Ми смо свој праг толеранције толико подигли да се више и не може говорити о прагу. Примереније је назвати га плафоном толеранције. Који, наравно, стреми у небеса (јер, зна се, свака блеса гледа у небеса). Очекујем да једног од ових дана ствари поприме своје крајње облике, па да наши послушни и примерни грађани почну коначно да протестују управо оних дана кад НЕМА искључења струје, да скнадирају уверљиве поруке испред оних самопослуга у којима има млека, да одбијају, са индигнацијом, да уђу у оне банке које продају девизе, те да исписују скарадне графите о оном политичару који се буде дуже од месец дана држао исте приче, као пијан плота. С радошћу очекујем то време, јер ће то бити прави дани за пасионарне посматраче бизарности, апсурда и, опростите на изразу, душевне перверзије. Јер, како другачије назвати то што се неко помири са чињеницом да је његова пегла или замрзивач — државни непријатељ? Ко користи електричну машину за прање судова, тај руши уставом утврђени поредак и подрива темеље измучене домовине. А уз то је сноб. Треба такође избацили и писаће машине на струју. И компјутере. При том, читав поступак не треба везивати за оно кад је Чаушеску пописао све писаће машине у земљи, тек да се зна ко може да типка и чука по истој. Треба законом забранити електричне бријаче, вратити се старој доброј бритви. Секундарни ефекти су такође пожељни, јер једно је посвађати се ујутру у купатилу са мужем који држи електрични бријач, али је сасвим нешто друго ако ту стоји човек са бритвом у руци! Има, богме, да буде тишина у таквом купатилу. По истом принципу, уз претњу бритвом, домаћице морају да забораве на миксере, електричне млинове за кафу, којаквекве соковнике и остале справе за претварање ударничког духа у аморфну масу. Има да се ради од сад другачије, другарице! Да се мути ручно, него шта, и да се меље и да се гњечи. О, још како! Много се то размазило, опустило и 'оће све на дугме! Нико се не пита да ли то дугме може све да издржи, нико се не пита како је сиротом дугмету. Сви само притискају, а ни-

Много се то размазило, опустило и 'оће све на дугме. Сви само притискају, а ноткуда Радомана Божовића да искључи сирото дугме кад се ствар прегреје.

ПИШЕ: Јелена ЛЕНГОЛД

откуда Радомана Божовића да искључи сирото дугме кад се ствар прегреје. Затим, драге госпође, другарице и остале фрајле, јесте ли ви забравиле да имате руке? Зар баш све морате у веш-машину? Па зар ће машина нежно да помилује крагну вашег вољеног бића? Да не помињемо сад баш све делове гардеробе. Шта би вам фалило да мало напуните каду прљавим вешом, као у стара добра времена кад је над

градом бдила парола „Радимо, радимо, домовину градимо“? Шта би вам фалило да обновите у себи оно усхићење из времена „Више челика по глави становника“? Него, то се размазило, па само маникира нокте и прати опскурне серије на телевизији. Има од сад другачије да се ради, другарице и госпође, јер је управо на вама, као и обично, опстанак земље. Док је требало рађати синове за рат, још сте и имале неко оправдање што не можете да потегнете. Али пошто сад више ни званично нисмо љубитељи ратних забава и занимација, сад можете привремено да одустанете од одржавања трудноће и да се баците на посао. Вазда се знало да ће жене да спасу свет, па ће ваљда и Електропривреду Србије.

И уопште, не сумњам ја у то да ће се наше жене радо и свесрдно укључити у акцију „Како сачувати струју искључиво за племените потребе“. Нису жене заказале ни оно ономад кад је плата била довољна за два јогурта. Тада су жене херојским заносом, преносиле једна другој и преписивале рецепте за тарту од та иста два јогурта и нешто мало пиљевине. Није им пало да се договоре да бојкотију кување ручка без меса, уља, брашна и поврћа. Не, богме! Као што смо онда измислиле чувени „Ембарго колач“, тако ћемо сад да измислимо живот без струје. Просто ћемо се утркивати у практичним саветима. Као на пример: већ се најбрже опегла ако се претходно фајта тачно 4,5 секунди са висине од 16,2 сантиметра и то с лева на десно, при пуном месецу. Резултат — минимални утршак драгоцене енергије. Лако је нама, док је таквих жена. Нема тога што мушкарци могу да забрљају, а да жене неће моћи да укомпонију у свакодневни живот. Нема тог мушког историјског и цивилизацијског изума, ма како настран био, а да га жене не пригрле, баш као да су само то чекале. И зато ће жене и бити владари 21. века, што је пре мене приметила још само Мира др Марковић.

А за случај да се ипак појави нека недисциплинована и непрактична жена, која одбије да спрема реформ-тарту у најлогичније време, око 3 ноћу кад је потрошња струје најмање и најјефтинија; за такав неки случај ће Електропривреда сваком домаћинству да пропише колико му струје треба, докле је потреба, а одакле је чисти бес. Па троши, ако смеш, преко онога што ти је прописано! А држава ваљда најбоље зна шта је нама стварно потребно. Ја бих лично највише волела да се ова акција прописивања не заврши само на струји. Да се грађани не би замарали непотребним размисљањем, требало би за све важне ствари да се пропишу неопходне квоте. Као што смо се сложили да је једној кући довољно два литра млека у току дана, и то ако та кућа има неког пасионираниог ранораноца, тако ћемо се сложити и

с другим стварима. Већ нам је, из летњих месеци, позната амбиција државе да одлучи о томе колико нам воде заправо треба и у вези с тим, критика оних који истичу троше на непотребна свакодневна туширања. Одавно је испољена и амбиција да се пропише колико заправо народу треба демократије. Посредно, већ нам је прописано и то да не желимо да путујемо у иностранство, јер нам тако нешто дође као луксуз. Прописано је да нам не требају књиге. Прописао је да не идемо у биоскоп. Прописано је да се не облачимо модерно. Прописано је да не читамо страну штампу. Све је то, на овај или онај начин већ прописано. Ако треба да бираш између ципела за дете и неке књиге, зна се шта ћеш да изабере. Чим си доведен у ситуацију да бираш, то је то — прописано. Ако треба да бираш између биоскопа и неке блутаве паштете, изабраћеш, у већем броју случајева ту исту паштету. Јер ти је прописана. А биоскоп није. И тако даље. А са екрана ће се и даље вртети рекламе за бутике италијанских ципела, рекламе за нове филмове и понеки концерт, тек толико да вас подсети на оно што вам није прописано. — Постоје неки људи којима је и то прописано, али ви свакако не спадате у њих. Ви имате неке друге забаве и неке друге награде за послушност. Ваше се награде зову „Бебевизије“, „Минимаксовизије“, „Скривене камере“ и нови хитови Бекија Бекића, човека који уме да се смеје. Време је, другарице и другови, да унесете мир у душу Небојше Човића, тако што ћете се помирити са сопственом судбином. А карактер је судбина човека — кад већ морам да цитирам тог анархисту Хераклита.

Елем, пошто су ми прописали 7 киловата, одлучила сам да их потрошим на следећи начин: ставићу ноге у лавор, а прсте у штекер. Само да не пробијем прописану квоту!

У међувремену, док се не САМОСПРЖИМ на своју прописану струју, дозволите да још мало зановетам, а у вези са петардама и пернатим јакнама. Јесте ли приметили да половина људи носи пернате јакне? А друга половина баца петарде у вечерњим часовима. Некад су то једни исти људи, они који дању носе пернате јакне, а ноћу бацају петарде. У чему је фора? Због чега се китимо туђим перјем? Због чега пуцамо? Јел' нешто славимо, господо? Јел' то у некој вези са обележавањем Светог АВНО-Ј-а или смо већ почели да славимо Нову годину? У сваком случају, око солитера прашти. Наши туку, али и њихови жестоко узвраћају. Све мислим, досадиће им, али изгледа да неће. Накупили се клинци агресије за наредних десет година. Што рече онај чувени бостонски давиатељ: „Волео бих да цео свет има заједнички врат, са мојим рукама око њега“. Клинци би изгледа волели да дрмну једну такву петарду да све разнесе. Да сви мостови одлете у вис, и све куће и сви људи. Да удаве све мачке. Да пребију кичму свим псима луталицама. Да разбију све поштанске сандучиће. И ту су сасвим у праву. Клинци су огледало нас самих. Клинци су једини у праву. Њихова је емоција једина аутентична. Они пуцају из својих петарди немилице, сатима и сатима, неуморно, а кад више нема петарди они придаве две-три мачке, толико тек да не чувају агресију у себи. И зато, док пуцају петарде, можемо бити сигурни да смо дибидус на кривом трагу. Мада, може то и да се игнорише, да се спусте ролетне и да се гледа на телевизији како нека друга деца певају Божићне песмице и стављају поклоне испод јелке. Добро дете из серије „Бевебли Хилс“ управо је добило нови ауто. Ваше дете баш у том

тренутку тренира комшијин ауто-аларм. Добро дете из „Династије“ управо доручује топлу чоколаду и вруће кифле, нестрпљиво да што пре оде на час јахања. Ваше дете обија апотеку. А све је почело наивно, са петардама, за које су стручњаци тврдили да су само лака клиначка забава...

Што се, пак, тиче пернатих јакни, оне су само још један од доказа наше униформности, наше већ показале склоности ка психологији масе, наше старе добре потребе да по сваку цену личимо на све друге око себе. Тек кад смо сви исти, осећамо се добро. Сви смо мекани, пернати, зелено-љубичасти. Ко неки Марсовци, боже ме опрости. Колико сам схватила, главни квалитет горепомнутих јакних је у томе што ИМАЈУ ДВА ЛИЦА. Баш лепо, да нам се слаже са душом и са бојом гласа. Кад вам досади једно ваше лице, за час се изврнете наопачке. Као што келнер окреће мастан чаршав у кафани. Ако се уфлекате, ствар је тим практичнија! Све у свему, људи са два лица ходају градом, право братство дволичних. Па опет, сва ми та лица некако дођу иста. Таман човек кре-

не да одвали по рамену неког пријатеља, кад види да се у дволично обукао неко други, па само личи на оног на ког личи. Чиста забава! Мајке увече једва проберу своје дете у гомили зелено-љубичасте деце. Да не причамо о другим могућним забунама. Ако нам то до сада није било јасно, сада је постало потпуно белодано: буљак је етички и естетички креатор наших живота. Оно чега нема на буљаку, то и не постоји. А оно чега има — то ће ускоро имати сви. И зато је буљак слика и прилика нашег зелено-љубичастиог паперјастог битисања, које се, као и дотичне јакне, одликује тиме да свакога дана нађете на реверу по неко перце које је испало изнутра. Баш као и јакне, и ми ћемо се издувати и, док дође пролеће, нећемо више бити тако пуфнасти и мекани, а оба ће нам расположива лица већ бити флекава. Па неће моћи више да се окреће. Али, боже здравља, измислиће до тада буљак неки нови модни хит, за тај случај и за то стање свести.

САМО ГОДИНУ ДАНА ПОСЛЕ! МИЛЕНА ПОПОВИЋ

ЈУНСКА ДОГАЂАЊА '93!

ХРОНОЛОГИЈА ПОЛИЦИЈСКОГ ТЕРОРА НАД ВУКОМ И ДАНИЦОМ ДРАШКОВИЋИ! ЧАС АНАТОМИЈЕ СРПСКОГ ПРАВОСУЂА, ЗДРАВСТВА И ЗАКОНОДАВСТВА!

НА 490 СТРАНА БРОШИРАНОГ ПОВЕЗА, УЗ МНОШТВО ФОТОГРАФИЈА, ДОКУМЕНАТА И СВЕДОЧАНСТАВА — 40 ДАНА КОЈИ СУ ПРОТРЕСЛИ ДЕМОКРАТСКИ СВЕТИ

Милена Поповић
**ЈУНСКА
ДОГАЂАЊА '93.**

СРПСКА РЕЧ

- ПОЧЕЛО ЈЕ У СКУПШТИНИ
- ТАСИЛЕВО СМЕЊИВАЊЕ
- ДОГАЂАЈИ ПРЕД СКУПШТИНОМ
- ПРАВНА ДРЖАВА У ОФАНЗИВИ
- О ЈУНСКОМ ТЕРОРУ ИЗБИЈА
- НЕРАЗЈАШЊЕНА ПОГИБИЈА МИЛОРАДА НИКОЛИЋА
- ДАНИ У САМИЦИ
- РЕТОРИЈА МИНИСТРА ЗА ЉУДСКА ПРАВА
- ЧЕКАЉИ ИЗВЕШТАЈЕ ЗАТВОРСКОГ КОНЗИЛЦИЈУМА
- ИПАК — ТЕШКЕ ТЕЛЕСНЕ ПОВРЕДЕ
- УПРКОС ИЗВЕШТАЈИМА — ПРОДУЖЕН ПРИТВОР
- ПРЕСУДА ПРЕ СУБЕЈА
- СПО ПРЕД ЗАБРАНОМ
- МИТЕРАН, МИЦОТАКИС, САВЕТ МИНИСТАРА ЕЗ, СТЕЈТ ДЕПАРТМЕНТ
- ПОХОД НА ЦЕНТРАЛНИ ЗАТВОР
- УМРЕЉУ И УЧИНИЉУ ИХ ОДГОВОРНИ
- МИСИЈА ДАНИЈЕЛ МИТЕРАН
- ДАНИЦА ДРАШКОВИЋ — ПОГЛЕД ИЗ ТАМИНИЦЕ
- ВУК НЕ ПОПУШТА
- АБОЛИЦИЈА КАО АУТОПОРТРЕТ
- КО ЈЕ ИЗДАО ВУКА ДРАШКОВИЋА

„Милена Поповић обавила је овај заветни посао са много смисла за склапање у једну целину читавог низа на свој начин драматичних сведочења о нечему што никада не бисмо смели заборавити. Ова књига чита се зато са замишљањем са којим се читају и прате криминалистичке сторије...“

(Из рецензије академика Николе Милошевића)

НАРУЧЕНИЦА

Наручиоцим _____ примерак књиге „ЈУНСКА ДОГАЂАЊА '93“ по цени од 90 динара.

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ _____

АДРЕСА _____

ТЕЛЕФОН _____

Овај новинар издати са латин примерком уплатнице послати на адресу редакције „Српске реч“, Браничева 13-15, 11000 Београд. Уплату извршити на лиро рачун бр. 40801-503-4-27582, СРП Страна град, корисник „Српска реч“, са надимком „уплате за књигу Јунска догађања“. Књигу можете наручити и телефоном 011/626-242 од 10-16 часова.

АМБ
ГРАФИКА
НОВИ САД

АМБ
ГРАФИКА
НОВИ САД

ДД за производњу папирне
и флексибилне амбалаже
21000 НОВИ САД
Футошки пут 67
Телефон: 021/395-588
Телефакс: 396-344
Телекс: 14 357

АМБ
ГРАФИКА

ПРОФ. ДР ЉУБОМИР МАЏАР

ВЕЛИКИ УСПЕХ

Ближи се годишњица ступања на снагу Програма монетарне реконструкције и економске стабилизације. Прави тренутак за сумирање постигнутог. Можете ли набројати кључне слабости које су се исказале у примени Програма?

Најпре треба констатовати да је дошло до опасног оживљавања инфлационих тенденција. То је нешто што се предвиђало још поодавно и што се сад коначно дешава упркос томе што су архитекти програма били чврсто уверени да опасности од инфлационих кретања нема. Наиме, већ у октобру су цене на мало порасле за 1,4%. Таквој стопи на месечном нивоу одговара стопа од преко 18% на годишњем нивоу. А то је већ сасвим озбиљна инфлација: у свету се све инфлације које се мере двоцифреним и већим бројевима сматрају опасним. Међутим, новембар је дошао као прави шок, јер је тада пораст цена на мало износио 7%, а на годишњем нивоу то иде већ преко 100%, што представља врло високу инфлацију.

Друга ствар која се у међувремену десила је то да је конвертибилност и званично суспендована. Она је била на климавим ногама од самог почетка. Мислим да су архитекти програма обећавали више него што може да се испуни. Пуна конвертибилност обећана је у време када су наше — оперативне, тј. расположиве — девизне резерве износиле неких 200 милиона долара. То су, додуше, у извесном смислу и морали учинити да би прекинули хиперинфлациона очекивања и да би успоставили какво-такво поверење у динар; међутим, та обећања су била сувише нападна, рекао бих преагресивна. Сетате се да је у то време динар проглашен за супер-динар пуна су уста тог супер-динара била код многих људи. Обећано је много више него што се могло испунити. Тако да се дешавао већ у марту да човек обиђе по 4-5 банака, а да ни у једној од њих не нађе девизе које би купио за своје динаре. Дакле, конвертибилност је почела да „шанта“ већ од самог почетка програма, а најопасније је давати обећања која се од самог почетка не могу испунити. Но, било како било, сада је конвертибилност и формално суспендована, јер је речено да се 100 ДЕМ може купити само ако се путује у иностранство, а следећих 100 ДЕМ се може набавити само ако се докаже да је претходно путовање обављено.

Трећа ствар која се десила јесте девалвација. Изведена је она, додуше, на један имплицитан и заобилазан начин, али тиме ипак није престала да буде девалвација. Уведена је, наиме, извозна стимулација од 33%, што је исто као да је динар за толико и званично девалвирао.

Одбачене су, дакле, ствари, које су и представљале и представљане за „кичму“ програма, па се са свом озбиљношћу поставља питање шта је од њега остало. Шта представља крах програма? Да ли треба чекати да стопа

„Шта представља крах програма? Да ли треба чекати да стопа инфлације достигне 313 милиона процената на месечном нивоу да бисмо рекли да је програм пропао?“

Разговарао: Александар ЦВЕТКОВИЋ

инфлације достигне 313 милиона процената на месечном нивоу, да бисмо рекли да је програм пропао?

ЗАЛИХЕ ПРИКАЗИВАНЕ КАО ПРОИЗВОДЊА

Шта би се од наведеног могло приписати деловању неминовних економских законитости а шта проценама и одлукама?

Све што се дешава у складу је са економским законитостима, као што је све што се дешава у животу у складу са физичким законитостима. Не може бити другачије. Међутим, много тога што се сада појавило као проблем, резултат је погрешних одлука и погрешних концепција, уграђених у овај програм. На самом почетку програм је имао одређене успехе, захваљујући томе што смо имали једну страховито разорну хиперинфлацију, после које сваки програм мора за извесно време да буде успешан. Чак и лоши програми могу да буду успешни неко време, ако долазе после такве пустоши какву смо имали услед хиперинфлације. Мислим да је било непромишљено и сасвим далеко од мудрости то што се на основу првих неколико месеци тзв. успеха програма почело бучно, занста нападно славити и што је то што је остварено, проглашено за некакав трајан и дефинитиван успех.

Прави тест програма долази тек након неколико месеци, најмање пола године, јер ми смо баш због хиперинфлације ушли у стабилизацију са великим резервама.

Велики део предузећа није износио своју робу на тржиште, него је ту робу чувао на залихама и с обзиром да је полиција била врло активна у гоњењу оних који нису хтели да продају (а то су тзв. „шпекуланти“), предузећа су се сналазила и гомилала залихе недовршене производње. Производе, али не довршавају производњу. Тога се накупило више него што се могло очекивати и то се после 24. јануара могло веома брзо довршити. Тако

су у ствари залихе, након што су лако довршене и избачене на тржиште, статистички регистроване као прираст производње. У сваком случају, то је била резерва, ограничена и сасвим кратког трајања. Мора се рећи још и то да су многи, иначе употребљиви, искористљиви капацитети били демобилисани, повучени са тржишта. Опет зато што се за онај динар, који се топио из месеца у месец, па из седмице у седмицу, и на крају из сата у сат — није исплатило продавати, тако да смо имали велике залихе у тржишно провереним, лако покретљивим капацитетима. Управо те резерве су омогућиле да се врло брзо опорави производња, а то значи, напросто, повратак на нормалан ниво који одговара нашим садашњим, иначе тешким и ненормалним околностима.

Друга резерва је била у ремонетизацији. То је процес који се састоји у томе да привредни субјекти и домаћинства за извесно време просто акумулирају готовину, да би обезбедили износе који су потребни за њихово нормално функционисање. Није било, ни у привреди, ни међу становништвом никакве готовине — треба се сетити да смо 24. јануара сви били без пребијене паре. Сви смо морали да поупуно своје резерве готовине. Све док траје тај процес попуњавања ми мање трошимо него што примамо, те је то период у коме држава може такорећи некажњено да штампа новац, да иде на примарну емисију. То је велика резерва у монетарној сфери — утолико већа колико је претходна хиперинфлација била разорнија.

Дакле, те две резерве су узрок ових забележених успеха оживљавања производње и стабилности цена. Тзв. успех добрим делом се своди на другу, не баш увек видљиву страну великог зла у које нас је држава гурнула незапамћеном хиперинфлацијом.

На последњем се све време инсистира, па су људи помало збуњени: у првој половини године цене су падале а сада расту. Грађани осећају да им стандард поново, од септембра, драматично опада иако их службена статистика уверава у супротно. У чему је „штос“?

Код цена постоји нешто аналогно резервама у производњи а то је следеће: хиперинфлација се не састоји само у високој стопи пораста цена, него и у јако високом просечном нивоу цена. Зашто? Зато што онај који производи мора да у тренутку продаје одреди цену и по неколико пута већу од трошкава, због тога што од тренутка испоруке до тренутка наплате мора да прође одређени период. Ако је инфлација исувише брза тај износ се, чак и за кратко време, брзо обезбеди. Према томе, произвођачи се прилагођавају томе тако што подижу општи ниво цена далеко изнад трошкава. Ми смо се 24. јануара затекли на врло високом општем или просечном нивоу цена и оно што је морало

БУНДЕСБАНКЕ

„Кредитна стопа од 12 одсто — то је исто као кад вам цену млека држе на 80 пара а нигде не можете да га купите“

да се деси после једне такве хиперинфлације јесте, с једне стране, повећање производње и, с друге стране, смањење цена. Када се увече стабилан новац нема никакве потребе да ниво цена буде 5 или више пута изнад нивоа трошкова.

Резерве у домену производње су активирани и искоришћене, али оне у домену цена готово да уопште нису. Требало је да дође до пада цена, а уместо тога забележена је стагнација уз спорадична, једва видљива смањења. То је проглашено за спектакуларан успех. Постхиперинфлациона — свакако ефемерна — стабилност цена у Југославији поређена је, сасвим неумесно, са понашањем цена у другим привредама. Поређено је оно што је у начелу неупоредиво.

Другим речима, стопа раста цена је требало да буде негативна, с обзиром на хиперинфлацију из које смо изашли. У исто време завладала је једна еуфорија, по мом мишљењу неоправдана и непромишљена, а за то време су начињене додатне крупне грешке. Тада је посађено семе горких плодова који управо ових дана, односно седмица, почињу да се беру.

НЕИЗДРЖИВИ ДОХОЦИ

Шта се у међувремену десило?

На првом је месту једна по мом мишљењу крајње нездрава кампања повећавања личних доходака, кампања популистичких обећања о томе како ће стандард брзо расти, како ће дани бољег живота брзо доћи. Мислим да то није требало чинити, јер услова за трајно одржив пораст доходака није било. Дохоци су привремено надувани захваљујући управо тим хиперинфлационим резервама — а оне су ограничене и исцрпиве. Тако је економска политика себи без потребе створила један додатни проблем: како дохотке вратити на трајно одржив ниво и привреду спасити од надоласећег колапса. Премијер Контић је недавно, на саветовању Савеза економиста изрекао да ми већ сад имамо дохотке које привреда у '95. неће моћи да издржи. Значи да ће ти дохоци у реалном износу морати да се смањују — или тако што ће се смањење извршити номинално (да се каже: твоја ће плата уместо 400 идуће године бити 150 или 180 динара) или ће се кроз пораст цена обезбедити смањење реалних доходака уз неизмењени ниво номиналних доходака. Или и једно и друго, помешано са несташицама (као што знате редови за млеко се већ формирају) што је трећи начин једног крајње неугодног прилагођавања. Укратко, дозвољено је да дохоци скоче на ниво који није конзис-

Фото: Ђорђе ВУКОЈЕ

тентан са производним могућностима наше привреде. То је онда довело до трошковних притисака (јер у крајњој линији сви се трошкови своде на трошкове рада или на трошкове капитала, или на трошкове увоза — при чему су трошкови рада најважнији). Дакле, уграђена је једна снажна компонента трошковог притиска

на нашу привреду, а истовремено се инсистира тамо где се то може, на стабилним ценама, па и уз примену грубе државне принуде, односно административне интервенције — опет уз врло изражен полицијски приступ вођењу економско-политичких процеса и привредних послова. Дакле, та комбинација ограничених, вештачки

фиксираних цена и растућих трошкова нешто што из самог темеља поткопава нашу привреду, исцрпљује њену ликвидност и умањује њен обртни капитал.

Како објашњавате онда рапидан раст производње, све до фазе коју је гувернер назвао „прегрејавањем привреде“?

Нажалост, привреда неће моћи да задржи постојећи ниво производње. Премијер Контић је на саветовању рекао да ће у '95. повећање у односу на '94. бити око 7%. Ако се то оствари, то ће значити да ће током наредне године друштвени производ и разни други индикатори производње морати да се смањују. Зашто? Ако би производња остала на нивоу на коме је сада, и ко се у '95. она не би ни смањивала, онда би однос '95. према '94. био негде преко 20%. То је због чињенице да је производња из '94. била неравномерна, да је кренула из дубоке рупе и током целе године се повећавала, због чега је просек за '94. далеко испод нивоа производње на крају те године. Ако би у '95. остала на том, релативно високом нивоу, производња би у односу на знатно нижи просек '94. остварила велику годишњу стопу раста. По среди је својеврстан парадокс: стагнација током '95. продукује врло високу стопу раста у односу на '94. која — подсетимо се — садржи и месеце из прве половине године, када је производња била јако ниска.

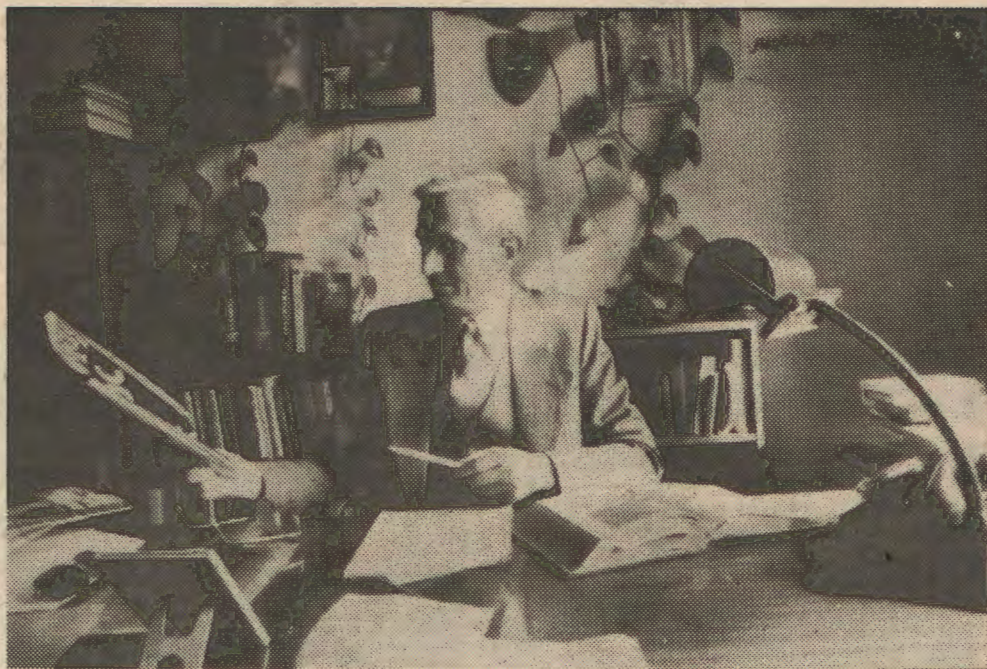
Имајући то у виду, јасно је да и званична економска политика рачуна са смањењем раста током наредне године.

Према оном што сте изложили, становништво би морало да се помири са чињеницом смањена плата...

Ми смо имали богомдану прилику да задржимо мале личне дохотке, јер плате су у децембру прошле године биле 5-6 марака, а ми смо се помало и навикли на те бедне дохотке. Да ми је неко тада рекао да ћу током ове године имати 200 ДЕМ, ја бих сматрао да је то просто невероватно. Дакле, дохоци су отишли далеко преко оног на што је становништво ваћ било припремљено захваљујући хиперинфлацији. То је крупна, чак катастрофална стратешка грешка.

Друга грешка састоји се у алокацији кредита. Рекао сам да ремонетизација једно извесно време, док не сакупимо те резерве готовине да можемо нормално функционисати дозвољава да се штампају паре, односно да се емитују кредити, а да то не ствара инфлационе притиске. Власт је ту прилику искористила да кредитима снабдева велика социјалистичка предузећа која нису у стању да обезбеде производњу из које би се ти кредити нормално сервисирали и враћали. Дobar део тих кредита отишао је на личне дохотке иза којих нема никакве производње. Затим је део кредита отишао на производњу која није могла да се прода, која је отишла у залихе, што је можда горе од овог првог. Део је отишао на производњу која се продала, али уз губитак тј. по таквим ценама које нису могле да покрију иначе јако високе трошкове. А трошкови су се надули због санкција, смањена тржишта и других ствари. Дакле, алокација кредита је била погрешна, форсирана су неефикасни социјалистички гиганти и друга друштвена предузећа, на рачун приватног сектора који је далеко рентабилнији и који би те кредите много боље употребио. Једнако је важно и то што иза узетих кредита приватни сектор стоји са својом имовином, па се проблем отплате готово и не поставља.

Привреда се почетком године жалила на висину каматних стопа пз се гувернер умешао. Какав је резултат њег ве интервенције?

То је повезано са претходном грешком. Познато је да у постхиперинфлационим условима, када се спроводе програми стабилизације, каматна стопа иде и на преко 30%. Зашто је то потребно? Прво, зато што је привреда финансијски исцрпена и што капитала нема. А оно чега нема треба да има високу цену. Друго, и много важније, високом каматном стопом треба подстаћи динарску штедњу, сломити оно неповерење које се акумулирало током хиперинфлације, јер су многи изгубили своје капитале. Само висока каматна стопа може подстаћи људе да штеде. Мени, на пример, није познато да је ико у банкама кренуо да штеди динаре, чини ми се да тога уопште нема. Међутим, да је каматна стопа, уместо оних 9-10%, колико су нудили, била 27 или 30% многи би се вероватно одлучили да штеде динаре, уз све ризике који уз динаре иду. То је ствар која је морала да се уради.

Постоје уверење и тврдње да то привреда не би могла да поднесе, што једноставно није тачно. Током инфлације привреда је очистила своје билансе — све што је динарски дувала, хиперинфлација је „отплатила“, избрисала. Значи, ушли су чисти од динарских дугова, што је велика ствар, тако да и уз врло високе каматне стопе, учешће камата у укупним трошковима било би сасвим скромно. А, с друге стране, да је она каматна стопа која је наметнута тзв. „центлменски споразум“ са банкама каматну стопу на 12% на годишњем нивоу, нема никаквог значаја за привреду, јер по 12% привреда не може да добије кредит и капитал! То је исто као кад вам цену млека држе на оних 80 пара, а ви не можете да га купите по тој цени, осим ако се дигнете у цик зоре и станете у дугачку редину, па још имате и среће да дочекате млеко. Привреда је тако, окрени-обрни, изложена трошку високих каматних стопа, али усвојена ниска каматна стопа је омогућила да власт неким предузећима-миљеница да врло јевтин кредит. Па се догоди да се то репласира на тржишту по далеко већим стопама. Тако, неке организације, које могу да добију кредит из примарне емисије, или на неки други начин јевтине кредите, уствари живе паразитски. Репласирају јевтине кредите и наплаћују оне каматне стопе које тржиште диктира, односно које може да поднесе.

Политика високих каматних стопа је била неопходна и ради заштите курса. Јер, да је каматна стопа висока, све што домаћинства уштеде ишло би у банке и тако се таложило у виду динарске штедње. Овако, оно што домаћинства уштеде, а има их која то чине и у овим тешким условима, „сручује“ се на тамошње девизне резерве. Све што уштедимо носимо у банке и тражимо марке. Међутим, банке нису биле у стању да те марке обезбеде већ од самог почетка и то је уздрмало даље поверење становништва и ономогућило да почне нормалан процес штедње. Тако се створила једна апсурдна и парадоксална ситуација да је штедња,

која је у нормалним околностима прави благослов за привреду (и са развојног становишта, из ње се финансирају инвестиције и повећање капацитета, али и стабилизационог становишта, јер оно што се уштеди не представља део тражње која притиска оскудне робне фондове) код нас се претворило у праву напаст. Јер, кажем, домаћинства све што уштеде усмеравају на куповину девиза и на тај начин директно угрожавају програм. Поготово зато што се инсистира много на том фиксираним девизном курсу. И, заиста, са правом се закључује да би попуштање на самом девизном курсу био сигнал да је програм потпуно напуштен. Одступање од курса било би очигледно признање власти да је ствар пропала.

А када су стварно каматне стопе у питању, треба рећи да се новац купује, како би банкарски рекли, односно да се кредити обезбеђују по камата која већ прелази 20% на месечном нивоу. То што је држава фиксирала кроз „центлменски споразум“ са банкама каматну стопу на 12% на годишњем нивоу, нема никаквог значаја за привреду, јер по 12% привреда не може да добије кредит и капитал! То је исто као кад вам цену млека држе на оних 80 пара, а ви не можете да га купите по тој цени, осим ако се дигнете у цик зоре и станете у дугачку редину, па још имате и среће да дочекате млеко. Привреда је тако, окрени-обрни, изложена трошку високих каматних стопа, али усвојена ниска каматна стопа је омогућила да власт неким предузећима-миљеница да врло јевтин кредит. Па се догоди да се то репласира на тржишту по далеко већим стопама. Тако, неке организације, које могу да добију кредит из примарне емисије, или на неки други начин јевтине кредите, уствари живе паразитски. Репласирају јевтине кредите и наплаћују оне каматне стопе које тржиште диктира, односно које може да поднесе.

НЕМИЛОСРДАН ПОРЕСКИ ТЕРЕТ

Има ли, по Вашем мишљењу, наша централна банка у том смислу недовољна или претерана овлашћења?

Њена законска овлашћења су добро постављена. Но, мишљењу многих економиста, којима се прикључујем и ја, грешка је у томе што је Народна банка одступила од своје законском дефинисане улоге и претворена у инвестициону и пословну банку. Народна банка се сада дала на кредитирање производње, ремонта, на кредитирање неких инвестиција. Најбољи начин да се упропасти и стабилизациони програм и Народна банка јесте да се она лати директног кредитирања појединих привредних подухвата, што треба да буде посао пословних банака.

Програм би, да кажем и то, много пре пропао да је остао у оној верзији у којој је лансиран у јавности и која је одмах наишла на жестоке критике. Само да подсетим: у тој варијанти програма рачунало се да дефицит јавне потрошње буде у првој половини године 800 милиона долара а у другој 700 милиона долара, што је укупно милијарду и по или око 15% процененог друштвеног производа за ову годину. Међутим, ипак је власт била довољно прагматична, верујем да је гувернер томе много допринео — брзо су увидели да је таква концепција наопака. Да су се држали записаног, програм не би издржао ни три месеца, као што су многи и тврдили. Тако је та варијанта напуштена, тачније програм је напуштен и прешло се на један други програм, а тај је био далеко рестриктивнији, па је у првој половини године начињен примарни дефицит од 310 милиона динара, уместо планираних 800 милиона долара.

Међутим, и поред тих прилагођавања која су добродошла, која су за сваку похвалу и која су одраз једног здравог прагматизма економске политике, истовремено су направљене већ набројана грешке.

Код многих прича о новоуспостављеној дисциплини државе, која више не посеже за штампањем, изазива неверицу. Да ли је та дисциплина реалност?

Карактеристика хиперинфлације јесте да се не обезвређују само доходи грађана, привреде итд... него и пореска примања државе. Држава на то реагује тако што са убрзањем инфлације све више и више повећава пореске стопе. Када се заврши хиперинфлација, уведе нови новац и почне програм стабилизације — привреда је затечена са врло високим нивоом пореских стопа, баш као што је затечена са, већ раније поменутиим високим нивоом цена. Нормално је и неопходно да у процесу стабилизације дође до знатног, да не кажем спектакуларног смањења пореских стопа, јер сада више нема потреба да се жури за хиперинфлацијом. Кад је стабилност обезбеђена пореске стопе треба да се врате на нормалан ниво. Код нас је то враћање ишло јако споро и сасвим непотпуно. Ми смо још увек са врло високим пореским стопама и као резултат тога имамо фискални терет који немилосрдно притиска и крши нашу привреду. Тако, према најновијим проценама, укупна пореска узимања износиће око 10 милијарди динара, што чини отприлике 50% од оног друштвеног производа за који се власт нада да ће бити остварен током 1994. године. Педесет процената је знатно више и знатно убитачније од оних 41% колико је планирано приликом пролетошње ревизије програма. Укратко, ми смо успели да државу откачимо од НБЈ, да се не штампа новац да би се она финансирала, али иза тога стоје огромни порези који буквално уништавају нашу привреду.

Ми јавну потрошњу нисмо у довољној мери смањили. То је рак-рана и следећа слабост програма. Јавна потрошња је јако резистентна на свако прилагођавање наниже. Међутим, ни-

је испољена довољна политичка воља, па сад имамо комбинацију велике јавне потрошње и огромног фискалног терета, што представља неиздржив притисак за нашу привреду. Економска политика је због тога пред следећом дилемом: или ће наставити да „упумпава“ кредит да би обновила обртни капитал привреде и оспособила је да ради како-тако (што води даљем убрзању инфлације) или ће одустати од тога и одредити се за ригорозну финансијску дисциплину. Али у том случају предузећа ће остати без пара и стаће производња па ће у нешто даљој перспективи опет — у овој варијанти — доћи до инфлације, али овога пута због мањка производње. То је врло тешка дилема, иза које добрим делом стоји неодговорна политика доходака, која је такође исцрпла привреду. А с друге стране је допринела том великом фискалном терету. Јер, да су доходи били скромнији, били би и порези мањи. Дакле, целокупни терет за привреду био би мањи, јер са сваким динаром мање исплаћенх личних доходака, мање се уплаћује у државну благајну.

На један прилично неубичајен начин гувернер Аврамовић се изјаснио и по питању својинске трансформације наше привреде. Како Ви то тумачите?

До некаквих трајних, дугорочно одрживих стабилизационих учинака није ни могло доћи, јер ми још увек живимо на тој ровитој и неефикасној структури која је наслеђена из прошлог времена. Та је привреда, између осталог, неефикасна и финансијски нерационална. Она је, такође, врло лош објекат за стабилизацију, јер је то привреда у којој се дохоци хаотично формирају, нема правих власника, нема оних који штите капитал. Тако да је она као решето: колико год да наспете у њу — из ње на стотину рупа исцури. Ја мислим да економска политика није схватила довољно ту крупну истину. Напротив, сам гувернер Аврамовић се доста пута изјашњавао против приватизације, а за некакву државно-друштвено-колективну својину. Он показује изразите тенденције левичарења, против чега немам ништа када су чисто политичке ствари у питању. Но, кад послужи као платформа за формулисање економске, посебно стабилизационе политике — та лева опција је погуб-

на и убитачна. И то је нешто што има своје трагове у садашњој неповољној економској ситуацији.

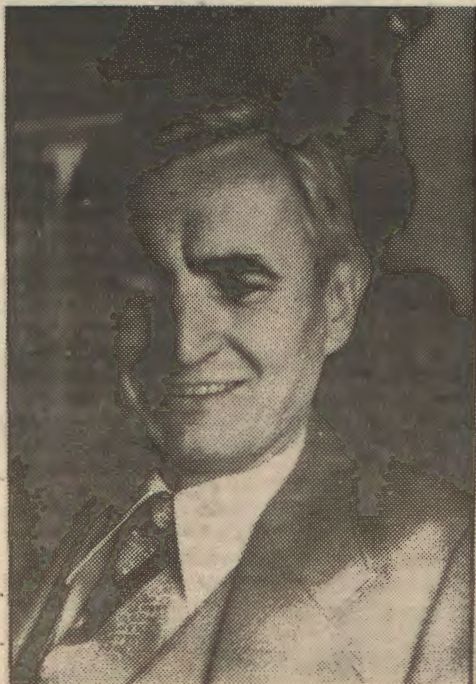
За грађане, економске лаике, проблеми са „штицунгом“ и црним курсом некако су најтранспарентнији показатељ актуелног стања. Делите ли гувернеров оптимизам кад каже да су то спорадичне појаве, и да разлога за забринутост нема све док је емисија новца под контролом?

Ја не делим тај оптимизам. Прво, мислим да смо добрано поодмакли на плану примарне емисије. Наша новчана маса је недавно достигла ниво од неких 2,3 милијарде динара. Око нивоа те масе су подељена мишљења: неки сматрају да је то ниво преко кога не смејемо ићи, други сматрају да се тим износом новчане масе јш нисмо исцрпли онај простор за ремонетизацију, да још даље можемо ићи без ризика. Међутим, новчана маса се врло брзо повећавала, па чак и ако нисмо достигли тај лимит, чак и ако има још простора за ремонетизацију, сама брзина повећања новчане масе може да изазове велику невољу. Ви можете имати доста „луфта“ за даље штампање динара, али брзина којом их штампате, без обзира што нисте исцрпли тај „луфт“, може да буде опасна по привреду. А та брзина је, на махове, била превелика. Уз све, по свему судећи ми смо достигли тај критични ниво. Не треба заборавити да међународна поређења нису у овом случају много релевантна: друге привреде нису, попут наше, оптерећене толиким губитком поверења и другим неугодним реповима прошлости.

И, даље, чак и ако се примарна емисија заустави, и чак и да је била умерена, промишљено дозирана све време, ако се доходи брзо повећавају, опасност по курс ипак постоји. Из доходака који се повећавају издваја се одређена штедња, а она, као што сам рекао, због дестимулативних каматних стопа, не иде у динарске рачуне и депозите у нашим банкама, него се, напротив, она окреће девизама. Те се девизе онда стављају у „сламарицу“, што значи да ми финансирамо немачку централну банку, уместо да финансирамо наше инвеститоре. То је разлог што опасност по курс постоји и кад примарна емисија мирује. Према томе, тврдити да нема опасности по курс, ако се примарна емисија држи под контролом, то је прича за децу.

Звуче ли Вам озбиљно и оне фамозне оптужбе, против неколицине новинара и економиста, да шире дефетизам и тако психолошки угрожавају Програм?

Ја мислим да је то још једна од бесмислица које су лансиране у јавности на крајње неодговоран начин. Онај који нема власт не може направити нити неку велику корист нити велику штету. Штету могу да направе само они који имају власт у својим рукама, укључујући и гувернера Аврамовића. Психолошки фактори, на којима он тако жестоко инсистира, свакако да су значајни и да представљају велику економску силу, али они нису аутономни. Ако немају упориште у неким материјалним, опипљивим кретањима и односима, постају ирелевантни. Ви не можете проширити фаму да ће девизни курс нагло порасти, а да то народ поверује, уколико се стварно нешто не деси што даје повода таквом веровању. Према томе, народ неће веровати тим „несташним“ новинарима и економистима ако сам види да то није истина. Али, ако човек оде у банку да купи сто марака, па му кажу: „Извините, немамо“, моћи ће и сам да закључи да ли истину говори Аврамовић или његови критичари и опоненти.

ЉУБОМИР МИХАЈЛОВИЋ, ПРЕДСЕДНИК КОМЕРЦИЈАЛНЕ БАНКЕ А. Д.

ПАЗИТИ НА ЛЕЂА

И данас Вас има релативно често у новинама. Свакога месеца бар једном у „Политици“!

Кад се човек за нешто бори, најпогодније се исказе у новинским текстовима. Редовно пишем из два разлога: да објасним читаоцима колико је важно да се нови економски програм оствари у овако тешким временима и да аргументовано оповргнем тврдње оних који су против тога.

А ко је против?

Хвала на шанси да то кажем.

У привреди — сви они који су на инфлацији зарађивали и као дебитори извлачили новац из банака, остварујући „дужничку добит“ на ниским каматним стопама на кредите и високим

Некадашњи извештач „Вечерњих новости“ из Приштине. Затим прошао све банкарске послове — од шалтера до првог човека. Данас је члан две Аврамовићеве комисије. Човек који зна о чему се ради.

Разговарала: Милијана ЛЕКИЋ

пензионерима, чиновницима, ђацима, студентима, војницима, полицајцима — нико. А то је бирачко тело. Ако дође до нових избора, реците да сте против овог програма и јаког динара, па ћете видети колико ћете посланика имати.

— А међу новинарима?

Размишљам и чудим се откуд то да су неки људи из те професије, која је, узгред речено, слабо плаћена, али ипак много боље него у хиперинфлацији када су новинарске плате биле између 20 и 100 марака, толико наклоњени негативистичким оценама програма и откуд толико саркастичних текстова. Да ли су под утицајем ових политичара који траже потпуни друштвени слом? Да ли су под утицајем оних професора-теоретичара који не могу да подне-

стопама инфлације, која је све кредите, посебно дугорочне, брзо обезвређивала. Њих не интересује то што су у хиперинфлацији главни губитници били радници, пензионери, такозвана средња грађанска класа.

Међу политичарима свих странака — сви они који верују да би лакше дошли до власти, када би настали јаки социјални немири. То је глупост. Када би настали рушилачки таласи на

њих би се морало одговорити контра силом. Уосталом, то ви из СПО добро знате.

Међу економским теоретичарима с наших факултета, а посебно изврстан број из економских института — сви они који су добро живели заступајући утопијске тезе о прескакању тржишне привреде на начин који су прописивали Кардељ и Бакарић.

Међу грађанима, радницима, сељацима,

су успех професора Аврамовића? Или, једноставно, не знају довољно, немају аналитичку моћ. Кад видим текстове у „Борби“, НИН-у, у Вашој „Српској речи“ такође, који најављују слом, прекрстим се и кажем: Боже, за кога они навијају?

Са запрепашћењем читам и неке „информације“. Рецимо, НИН објави да премијер Марјановић има пет милиона долара! Па се онда сви

ваши новинарски зависни и независни синдикати, удружења исчуђавају што је премијер тужио новинарку. А она добије „казну“ да не може бити блажа. Знате ли Ви колика би надокнада морала бити плаћена у Немачкој, Норвешкој, било где у правним државама за неосновано, или злонамерно, измишљање таквих ствари... А неколико недеља касније иста новинарка, коју иначе не познајем написала је глупост о овој банци и мени. Као: ми финансирамо једну политичку странку. Будалаштина! Могу мирно да кажем да ми не финансирамо ни једну политичку странку и да истовремено финансирамо све политичке странке. Ми само финансирамо добру привреду. А да ли ће неко од њих део профита да искористи за давања СПС-у, СПО, СРС... то је његова ствар. По тој аналогји могло би се рећи да „Беобанка“ финансира СПО и СРС, „Југобанка“ бољшевице, Комерцијална банка комунисте... Од новинарског незнања гора је само новинарска надобудност. Не зна, а неће да пита оне који знају. Бога ми, чини ми се да има знатно више него раније новинарске не одговорности.

— У банкарском свету важите као личност која „игра на прву лопту“. Кажу да сте једини директор који је прошао кроз све фазе банкарства. Тачно?

Што се првог дела питања тиче — тачно је. Код нас влада правило да се посао обави или не обави за пет минута, пола сата, телефоном, факсом, на реч. Са што мање папирологије, без речи: „Дођите сутра“ или „Нема проблема“. Ако нема проблема — посао се одмах заврши, ако проблема има, не заврши се, не прихвати се. У банкарству су дилеме и неизвесности искључене. Наравно, у добром банкарству. Међутим, ни у овој банци нису сви људи онакви какви би морали бити да раде, рецимо, у Дојче банци. Ипак, мислим да се брзо мењамо. Сигурно спадам у банке с највишим степеном бонитета. Да није тако не би се УНПРОФОР и све агенције Уједињених нација, када су овамо пристигле с ратом у Босни, определиле за нашу банку. То што сам рекао јесте реклама, али је тачно... А да ли је још неко од директора већих банака изучио комплетан банкарски занат, што кажете баш од шалтера, не знам. Мени то веома користи.

— Да ли је Комерцијална банка, а. д. државна или приватна?

Шалите се! Та подела одавно не постоји. Сада су све банке акционарске. У нашој има капитала разлог порекла. Од ПИК „Таково“ до малих приватних фирми. Оно што је посебно показатељ поверења јесте да је око 40 одсто нашег акционарског капитала у рукама грађана.

— Хоће ли Програм опстати?

Хоће и мора, упркос неким међу нама. Кад сам недавно био у немачкој Дојче банци, то ме нису питали. Они су људи другог начина размишљања. Рационални су. Кажу: чак да је нови динар опстао неколико дана био би то успех. А не већ једанаест месеци. Они ме питају — како ви то радите, упркос свим неповољним околностима, опште економске и посебно финансијске излације. И ја им кажем — ми смо се одлучили за тржишну привреду савременог светског типа и имали смо срећу да смо прошли кроз хиперинфлацију, као што сте и ви имали срећу што сте прошли тридесетих година кроз хиперинфлацију и што сте изгубили светски рат.

— Срећу?

Па да. Сада свако нормалан у овој земљи навија за успех Аврамовићевог програма. Ко је једном окусио пакао, не би се тамо враћао.

Осим ђавола. Али, ђаволи су код нас у ових 11 месеци губили битке, па сада мењају тактику. Неће успети.

Сигурни сте у то!

Да се прво разумемо — кад говоримо у општем програму, под тим не подразумевамо сви исто. Читам у новинама нека од ових излагања на традиционалном саветовању економиста. Један познати професор каже како је раст цене у октобру од 1,2 одсто заправо инфлација од 18 одсто на годишњем нивоу. Прво, то није тачно. Друго, па шта с тим? У време када је овај професор био „на власти“ економски односи и инфлација су били гори. Видим да међу економистима који су тамо говорили има доста оних бивших чланова разних савезних и осталих економских савета који сада с неким скривеним једном примају чињеницу што нису укључени у израду нашег трогодишњег развојног програма, који припремају Аврамовићеве комисије и екипе. Зар није успех јануарског програма што је годишњу инфлацију с десет-једанаест цифара, свео на једноцифрену. То је, господо критичари, огроман успех.

— Али је курс динара ослабио.

На основу чега се то тврди?

На улици се за једну марку даје 1,6 динара.

Да будем груб и да ја Вас нешто упитам: ако у једном веллеграду, милионском граду, постоји једна јавна кућа, може ли се на основу тога тврдити да су све жене у том граду проститутке?

— Не, наравно.

Зашто онда на основу маргиналних појава — а сиво тржиште девиза је сведено на тако мали промет да на тај курс мало ко од нас озбиљних банака обраћа пажњу, као што је учињено и са штицунгом — доноси опште закључке. Јесте, има још сивог тржишта. Али, на њему девизе купује само онај ко је на то приморан. Сада, када су цене стабилне, а тако стабилне нису биле у две протекле деценије, нема појава трчања за девизама као лане у ово доба.

— Шта, по Вашем мишљењу, сада треба радити да се стабилност цена и динара очува?

— Сада се убрзано ради на трогодишњем развојном програму у којем је гувернер наше централне банке главни координатор. Наше комисије раде на начин који је професор Аврамовић с правом наметнуо. Рашчишћавају се ствари по систему — не причај него предлажи.

Време је врло тешко, не само због окружења, блокаде, рата. Хиперинфлација је појела кредитни потенцијал у банкама и зато се мора улагати најпре у ону производњу која нам је најбитнија с два становишта. Са становишта снабдевености тржишта и са становишта профитабилности, као основе за враћање кредита и за стварање нових пословних фондова у фирмама. То је тежак пут, али једини. Мора се улагати овај преостали капитал с апотекарском пажњом. И не треба се клонити ни једног доброг посла који доноси реалну зараду и то на дуге стазе. И сада и када санкције буду скинуте и економске границе отворене. Не стидети се. Причају ми са сарказмом како у смедеревској жељезари чак узгајају печурке. Па шта? Треба ли да седе и да моле да им се додели примарна емисија...

По мом личном убеђењу има доста простора и за обнову потребне производње и за нову. Узмите само колико производа који смо раније куповали у бившим југословенским републикама сами можемо да израђујемо. Од шрафова до беле технике. За нашу су банку везана многа мања и средња предузећа која то успешно раде. Не само да се супституише неки произ-

вод, него се чак ради с нижим ценама и већим профитним стопама. Док велика предузећа из металске области болују, кућају, мања нагло расту. Један од наших клијената ради у три смене и не може да постигне. Сви га траже. Сетите се само како су по Италији шездесетих година ницала мала и средња предузећа, како су она улазила на тада ровито тржиште и у ствари помогла да се економија стабилизује. Та витална предузећа су наша будућност.

Наравно, то не значи да треба разбијати велика нити велике системе. Али, треба и њих мењати изнутра, треба гиганте научити да раде све послове, а не само оне господске или помпезне. То неће бити лако и већ се види каква сада плаћамо цех некадашњој погрешној индустријализацији и заблудама. Сада је свима јасно да ми не можемо више имати тако велику продукцију трактора, али ми није јасно да се не може организирати боља производња трактора. Видите, већ две године, на сајмовима се излаже мали трактор МТ, онакав каква је рађен у Винковцима, а њега у продаји нема.

Друга ствар јесу паритети цена на тржишту. Неке ствари су још скупе, а неке, као електрична енергија, јефтине. Али, нови се паритети не могу успоставити преко ноћи. Ако хоћемо да нас инфлација не претигне, овај посао се мора радити веома пажљиво и дугорочно. И ту се потпуно слажем са гувернером. Његов практицизам је невероватан, он не робује ни једном клишеу. Чим нешто не ваља, он мења, не чека. Не оклева. У комбинацији са знањем и оптимизмом, то су сјајне врлине.

Трећа ствар је извоз. Наравно, сада је отежан, али се извози. Упркос свему. Међутим, када се санкције уклоне, показале се да је Југославија (Србија у једном, Црна Гора у другом) извозно способна захваљујући својим компаративним предностима, међу којима је изузетно важан гео-економски положај. Тада ће нам светско тржиште не само знатно утицати на развој, већ ће диктирати развој многих грана. И страни ће капитал пристизати без страха. Али, зато ми треба да се ослободимо од страха од страног капитала, којег још има.

Четврта ствар је — европеизација нас самих. Ми треба да се ослободимо свих оних решења у нашем привредном систему који смо ми измислили мимо света, у својој самозаљубљености у друштвени поредак и самоуправљање. То подразумева повећање степена свачије одговорности за сваки посао, одбацивање бирократије и папирологије, савремену правну и економску државу у којој се зна шта ко ради и шта мора да уради. Нема примарне емисије, нема трошења без покрића. Морамо имати финансијску дисциплину. Држава према грађанину и грађанин према држави морају прецизно испуњавати све обавезе. Уосталом, када једног дана закуцамо на врата Европске уније, да с њима сарађујемо, тражиће да ми поштујемо њихова правила рада, а не да они прихвате наша.

— Шта ће, по Вашем мишљењу, бити пресудно за трајан успех новог економског програма?

Мислим да смо преломну тачку прешли. Попели смо се на брег. С њега већ видимо које су препреке пред нама. Можемо да начинимо план њихових уклањања. Међутим, не треба потцењивати ни заштиту леђа. Морамо се обезбедити да нас неко нагло и неконтролисано не гурне низ брдо.

Ко?

Већ сам рекао.

ЧЕКА СЕ КЉУЧНИ ПОТЕЗ

КО ЈЕ ВОСНАМАН?

„Југословенски човек по својим душевним диспозицијама политички је екстремист. Крилатица која ће њега да покрене има да буде одређена и крајње заоштрена, пре свега, слична бојном покличу, кадра да у њему оживи и подигне огорченост борца,“ написао је још 1939. познати етнопсихолог Геца Коен у својој књизи „Карактерологија Југославије“. Да вријеме иде много брже него што се људи мијењају показују догађаји на просторима бивше Југославије тако да је, чини се, Коенова констатација актуелнија сада него прије 55 година. Потврђује је на свој начин, психијатар — политичар др Радован Караџић тврдио у једном интервјуу ТВ Србије — Студио Нови Сад — да је народ који предводи екстремнији од руководства. Истина, речено је то поводом неких ранијих догађаја, а иза тих ријечи може да се крије неколико порука.

У првом реду, Караџић је очигледно тиме хтео да каже како би он, можда, лично повукао

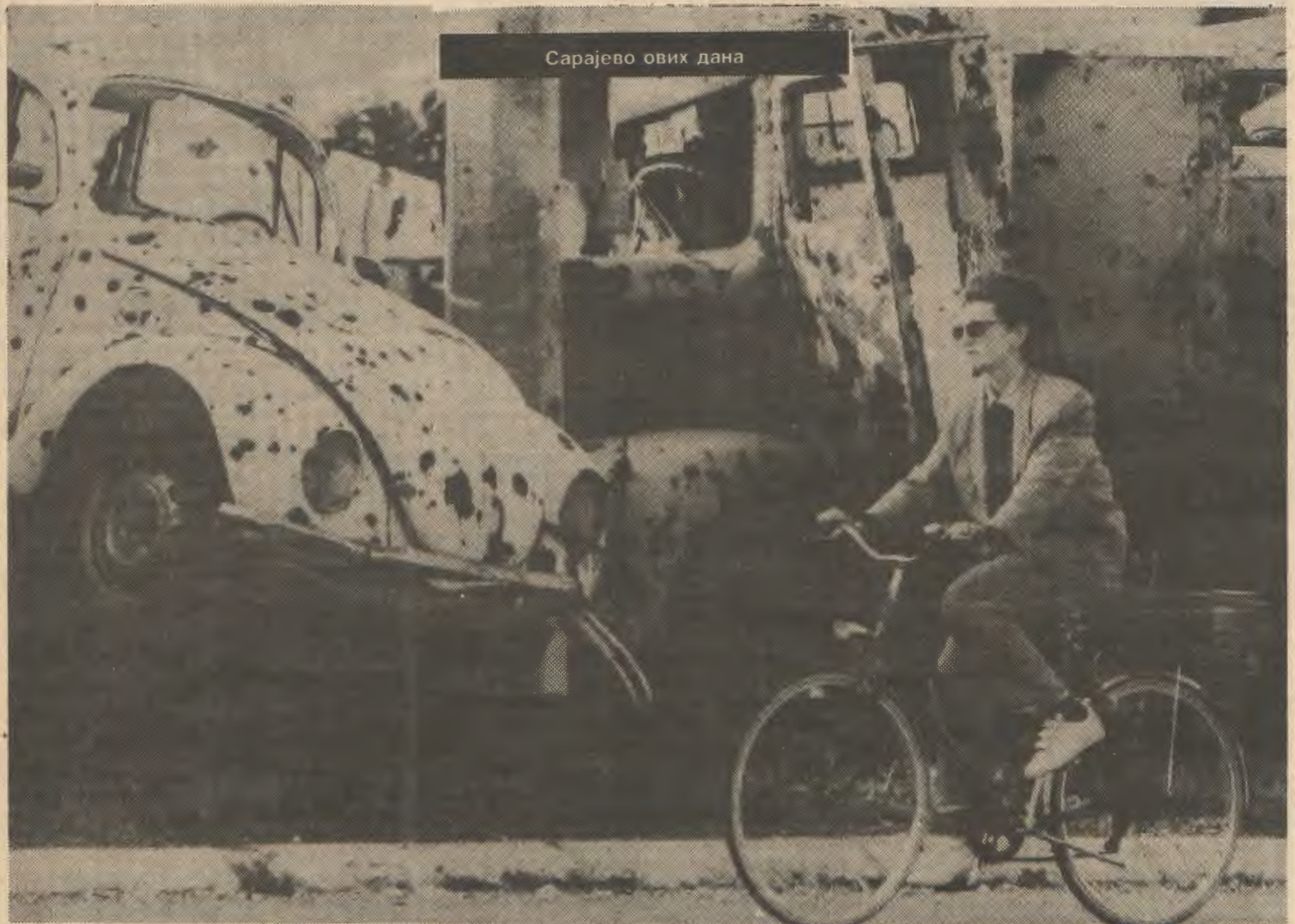
Можда би неки од актуелних босанскохерцеговачких лидера и предузео корак ка разрешењу законетке, али се боје да га његови саборци не утешају. Или је то само алиби.

неки потез по вољи миротвораца, али да не смије од народа. Могуће је, такође, да је сопствени екстремизам хтио да одјене „народним“ и тако испадне чист пред међународном заједницом, с којом је ријетко када имао добре односе не само због рушења Сарајева него и бројних других ствари.

У овом тренутку поставља се основно питање: ко може и смије да пресјече босанскохерцеговачки Гордијев чвор и повуче такав потез којим би задовољио захтјеве народа и међународне Контакт групе и да умјесто очекивања позива од Међународног суда за ратне злочине очекује приједлог за додјелу Нобелове награде за мир.

Западни медији су често називали Караџића „кољачем из Босне“, проглашавали га ратним злочинцем да би, на крају, водеће политичке личности почеле да увиђају како је он незаобилазна фигура у изналажењу евентуалног мирног рјешења те да при сваком покушају заус-

Пише: Ејуб ШТИТКОВАЦ

Сарајево ових дана

тављања оружаних сукоба треба имати у виду да је српска страна у босанскохерцеговачком рату најјача. Пренебрегнути ту чињеницу значило би затворити очи пред реалношћу.

КРАЈИШНИК МИСЛИ — КАРАЏИЋ РАДИ

Садашња позиција **Караџића** није битно промијењена од почетка избијања рата. Остала је одбојност доброг дијела Срба из западне Босне према њему, као и дијела Херцеговаца. У самом политичком врху на Палама његово мјесто је релативно стабилно и тај положај му је ојачао нарочито код дијела ватрених поборника „идеја до краја“. Он је и сам рекао, поводом муслиманске офанзиве у западној Босни, да ће овог пута управо ићи до краја. На другој страни, мр **Момчило Крајишник**, председник српског Парламента, био је дипломатскији и умеренији, док је др **Никола Кољевић** био „негде између“. Гледано са стране, ради се о уиграном политичком тиму у коме су распоређене улоге „јастребова“, „голубова“ и још неких птица које су несрећним случајем постале одређени симболи у политици.

Без обзира на ту угодност и уиграност тешко је издвојити неку од личности у том руководству која би могла да повуче потез и покаже флексибилност српског руководства. По многим процјенама, **Крајишник** је тај који држи све konce у рукама и успијева да „примири“ не само свог вођу него и робусног генерала **Младића**. То се најбоље показало када је **Караџић** инсистирао на увођењу општег ратног стања. **Крајишник** је успио да тај захтјев не само умекша него да задовољи и **Караџића** одлуком да се такав корак предузима тамо гдје је то потребно, односно неопходно.

Исто тако, у односима према Србији и Црној Гори нађена је формула која није избрисала „домаћу“ тезу да Срби у БиХ „имају довољно оружја и снага да се сами боре“, али је, истовремено, дошло до изражаја увјерење како је помирење са Београдом много саврсходније од даљег заостравања политичких односа. Сусрет **Караџића** са председником Србије **Слободаном Милошевићем** у Карађорђевој, затим долазак делегације босанских Срба у Београду и разговори са првим човјеком Србије показали су да политичка гарнитура на Палама не може, одвојена од Београда, ништа значајније да учини бар кад је у питању окончање рата. Заправо, дошло се до сазнања да **Милошевића** ријеч данас у свијету много више вриједи него читави политички тимови из БиХ!

Није нимало случајно што је споразум између кинских Срба и хрватских власти прављен у Београду. Другим ријечима, показало се да **Милошевић** може да одигра кључну улогу у разрјешавању основних проблема Срба ван Србије уколико, наравно, они хоће да сарађују са њима.

Уколико би дошло до куршлуса локалне српске вође могу увијек да се „оправдају“ пред својим бирачима да је одређени споразум склопљен у Београду и да на тај начин „сперу“ дио свог грјеха. Примјер кинских Срба веома је поучан и за Србе у БиХ.

ИЗЕТБЕГОВИЋА УХВАТИЛА ХУЈА

Што се тиче муслиманско-босанског руководства у њему су везане руке не само одлукама њиховог Парламента него и општим расположењем маса. **Изетбеговић** је на засједу КЕБС-а у Будимпешти показао доста нервозе, што иначе није његов манир, и изрекао веома тешке критике на рачун западних земаља. То што је један од рјетких политичара који је, у оквиру овог скупа, имао сусрет са америчким председником **Билом Клинтон**ом може му бити мала утјеха. Амерички став се, наводно, није промијенио према рату у БиХ, али при томе треба имати у виду да једна од основа тог става гласи — Босна није витални интерес САД.

Није уопште потребно читати између редова да би се ова констатација америчког секретара за одбрану **Вилијама Перије** схватила. Њу су у врло одређеним ситуацијама понављали као председник **Клинтон** тако и шеф дипломатије **Ворен Кристофер**.

Нису нимало симболичне политичке снаге у Сарајеву, и посебно у неким дијеловима средње Босне, које увиђају сву погубност наивности **Изетбеговића** када је ријеч о његовом вјеровању да ће се САД много конкретније ангажовати у грађанском рату у БиХ.

Ако се томе дода да је муслиманска офанзива у западној Босни заустављена са свим последицама које су услједиле, поготово када је у питању хуманитарна ситуација у Бихаћу и другим градовима, онда се **Изетбеговићева** нервоза у Будимпешти може лакше разумјети. Самог **Изетбеговића** није стјерала у чошак само српска војска него и међународна заједница.

Тренутно је веома актуелно питање о могућностима повлачења мировних снага УН из Босне и то представља до сада најозбиљнији притисак управо на муслиманску страну да пристане на оно што јој се нуди. Одређеније, речено; муслиманска (дјелимично и хрватска) страна треба да се сагласи да територије које држе оружане формације **Караџића** могу да ступе у (кон)федерални однос са Србијом и Црном Гором. Врло је интересантно да је и хрватски председник **Туђман** сагласан са тиме. Његова изјава послје посјете Чилеу није се могла ни замислити прије само петнаестак дана.

Очигледно је да се рат у БиХ уклапа поново у оквире опште кризе на просторима бивше Југославије, у којој прво морају да се разрјеше српско-хрватски односи па да се тек послје тога предузимају конкретни кораци у БиХ.

Необорива је чињеница да **Изетбеговић** стицајем тешко објашњивих околности не може ништа да уради без хрватског председника за кога зна шта му мисли, али околности су такве да „боље — горет савезника није могао да нађе“.

СИЛАЈЏИЋЕВ УСПОН

Изетбеговић је морао да се веже за Хрватску зато што је једино преко ње могао да добије бар и симболичне количине оружја. Ових дана се, на примјер, огласио бивши први човјек у турској армији који је рекао да је његова земља била спремна да шаље помоћ босанским Муслиманима, и да је то чинила у неким периодима, али да је главнину тог оружја задржавала Хрватска. Осим тога, **Изетбеговић** је још на почетку рата изјављивао да би и БиХ, можда, могла да остане у некакој Југославији ако би

то учинила и Хрватска — због равнотеже. Пошто од тога није било ништа остаје на крају да ће БиХ и дефинитивно подијелити Хрватска и Србија и тиме измирити сопствене рачуне.

У руководству босанскохерцеговачких Муслимана назире се да би једино садашњи председник владе др **Харис Силајџић** могао бар донекле самосталније да повуче неки од потеза који би био БиХ коју контролишу муслиманско-хрватске снаге могао да уведе у други процес погађања око територија.

При томе треба имати у виду да је он у једном периоду рата имао честе контакте и разговоре са **Момчилом Крајишником**, што указује да ове двије личности могу да преговарају. За **Изетбеговића** и **Караџића** се то не може рећи.

Силајџић се полако по много чему издваја. Све рјеђе даје изјаве које би исувише могле да иритирају српску страну. Наравно, изузетак су изјаве за „чисто домаћу употребу“. Осим тога, он је по интелектуалним способностима „далеко на првом мјесту“. Међу Муслиманима је доста популаран због презентација „босанске трагедије свијету“ у вријеме док је био министар иностраних послова. У току рата релативно је мало боравио у Босни па није био ни у прилици да прави погрешне потезе или да се у чечему залети. Није безначајан податак да је рођени Сарајлија. Добро познаје дух западне дипломатије и много је трезвеније гледа него **Изетбеговић** и **Ганић**.

Силајџић се, добија се бар такав утисак, једини политички школовао током овог рата и од задрото почетника, који је тврдио да никада неће преговарати са „дјецеубицама“, са тим истим људима сједао је више пута за преговарачки сто.

У сваком случају, његово садашње политичко образовање није довољно у овом тренутку за било какву „соло политичку акцију“ без обзира што се увидјело да се офанзивама не могу вратити територије на којима је већински живаљ прије рата био већински. Ко од муслиманских политичара успије да их врати за преговарачким столом постаће прави „Босман“.

СВЕ ЋЕ БИТИ И НИШТА БИТИ НЕЋЕ

Како се догађаји сада развијају тешко се отети утиску да су национална руководства Срба и Муслимана остала на веома малом маневарском простору када је ријеч о мировном процесу. Између двоје крајности да се оно што је постигнуто на терену (Срби) не може никоме поклањати и схватања да се има право на територије на којима је муслимански живаљ био већински (Муслимани) не може се наћи „средње ријешење“ док трају ратне операције.

Муслимане ће наговјештаји и припреме повлачења мировних снага присилити да прекину са борбама, јер без „плавих шљемова“ остаће на брисаном простору са великом могућношћу да изгубе и „заштитене зоне“ које су, уосталом, и створене да би се спасио дио Муслимана.

То што се у неким исламским земљама говори да ће оне саме послати снаге у замјену „плавих шљемова“ још је једна реторичка обмана. Свјез примјер је Сомалија из које су се повукле америчке јединице из афричких и азијских земаља које ће се до марта идуће године повући, јер не могу да изађу на крај са домаћим ратницима. Показало се да било какве регионалне мировне снаге не могу ништа да учине.

На крају, остаје сазнање да све иде у правцу подјеле БиХ између Хрватске и Србије уз све нејасноће. По томе Кинска Крајина „ће бити и неће бити“ дио Хрватске, БиХ ће „бити и неће бити“ цјеловита. Биће све на свом мјесту и ништа неће бити тамо гдје треба.

КЛИКЕРАЊЕ РЕЧИМА И ГРАНАТАМА

ХРВАТСКА „КИФЛА“ У СРПСКА РУКА У „ЦЕПУ“

Звучало је парадоксално, али је било истинито: **Владимир Шекс**, један од најмоћнијих јастребова у Хрватској, умиривао је саборске заступнице који су на седници Сабора концем новембра захтевали да се „Хрватска војно умијеша у бихаћка ратна збивања“. Потпредседник Сабора, човек коме је иначе батина прилично јак аргумент и у политичким споровима, објаснио је разлоге одвраћања од силе у овој прилици: „Хрватско врховништво оцијенило је, наиме, да би се та, иако ограничена војна операција, убрзо претворила у тотални рат у коме би онда, уз све остале погубељи, била угрожена и хрватска држава.“

То је тек једна у низу нелогичности што су се последњих дана новембра и у првој декади децембра очитовале на хрватској политичкој сцени, не само у односу на ратну ситуацију у западној Босни, већ и у односу на комплексно решавање замршених проблема на релацији Загреб — Книн.

С обзиром на то да су и врховништво и Главни стојер Хрватске војске борбене окршаје у Бихаћу и околи њега оквалификовали као опасне и „по сигурност Хрватске“ још много пре него што су борбена дејства и добила замаха и размере какве су добили — није било баш сасвим јасно како то да **Фрањо Туђман**, као „врховни заповједник“ оружаних снага, и **Гојко Шушак**, као министар одбране, буду одсутни у часу кад је температура у „бихаћком цепу“ достигла тачку кључања: први је тада био у званичној посети Чилеу и Аргентини, а други је у Пентагону, са министром одбране САД **Вилијамом Перием**, потписивао Меморандум о војној сарадњи.

Али, праву збрку тек је изазвао интервју **Гојке Шушке** „Њујорк тајмсу“ 30. новембра. Он је, наиме, за овај угледни лист изјавио и ово: „Ако би се створило стање у којем би пад Бихаћа постао неминован, без обзира да ли је то зато што се војници који су у њему не желе више борити, или се њихови заповједници одлуче предати, Хрватска ће интервенирати!“

И коме је ту сад човек могао да верује: **Шексу** или **Шушцу**? Ствари бивају још замршеније има ли се на уму чињеница да оба политичара припадају моћној струји хрватске ратоборне политике. Ипак, да ли се **Гојко Шушак** „ујео за језик“, пошто су на његов тврд и децидан став одмах уследиле негативне реакције у неким светским метрополама? Ствари канда бивају нешто јасније кад се помније ишчитају и остали делови поменутог интервјуа. **Гојко Шушак** тврди да је Хрватска била спремна „војно интервенирати“ у босанском сукобу још око 20. новембра, али да су „дobili савјет да се не уплићу“. Међутим, није ту реч само о стављању „хрватских руку“ у „бихаћки цеп“, него и о томе, штавише и превасходно о томе, да Хрватска „на сабљу“ врати, односно „реинтегрира“ самозвану Републику Српску Крајину у свој државни и уставно-правни састав“. А зашто се Хрватска досад није одлучила на тај корак министар објашњава: „Пресудило је инсистирање Вашингтона да се реагира суздржано.“

Ту „суздржаност“ **Гојко Шушак** не може да прежали: „Жао нам је да нисмо интервенирали, јер је то била јединствена прилика да се у Крајини успоставе ред и законитост.“

Иако су се јастребови свих земаља ујединили у надлетању тубих територија, не мирују ни разједњени голубови. Па ком опанци ком перје!

Пише: **Стипе СИКАВИЦА**

И опет је читалац у недоумици: на коју је то „јединствену прилику“ министар мислио — на бихаћку, или неку другу? Но, сад свеједно, његови су ставови различито тумачени и у самој Хрватској, а у Заступничком дому Сабора 1. децембра деловали су као катализатор у иначе хаотичном стању које се јавило као последица чињенице да заступници нису имали текст нацрта Споразума о „господарској сарадњи између Републике Хрватске и побуњених локалних Срба“, већ су за тај текст сазнали из „београдског тиска“ (објављен најпре у „Борби“, потом и у „Политици“; и узгред: Споразум су, упркос свему, одмах након те гужве у саборници, потписале обе стране).

ПРЕТЊЕ ИЗ НАВИКЕ

Чим се вратио из Вашингтона, министар **Шушак** је одржао „конференцију за новинство“ на којој је — заједно са начелником Главног стојера Хрватске војске, генералом **Јанком Бобетком** — настојао да објасни суштину потписаног Меморандума са Пентагоном и своје најновије ставове из интервјуа „Њујорк тајмсу“, а све у светлу актуелних ратних окршаја у западној Босни и „господарског споразума“ Загреба и Книна.

У неким су се независним медијима у Хрватској, понајпре каналима неформалне комуникације, појавили коментари у стилу: није ли у најмању руку неморално то што хрватска власт на једној страни преговара са „побуњеним Србима“ о поновном успостављању протока воде, струје, нафте и саобраћаја „на цијелом државном територију Хрватске“, а на другој се

припрема да оружјем присили Србе „на послушност“! Потом, извори Унпрофора лансирали су вест да су 1. децембра у УНПА-ЗОНИ СЕКТОР „Југ“ — шест пуних сати трајали жестоки артиљеријски дуели између Хрватске војске и војске РСК; да је „кавгу“ започело „хрватско топништво“, и да је то био најозбиљнији инцидент од потписивања примирја између две сукобљене стране, у Загребу 29. марта ове године.

На поменутој конференцији за штампу, међутим, хрватски министар одбране је све то демантовао. (Ратна дејства у троуглу Ливно — Гламоч — Босанско Грахово у целој првој декади децембра поништили су тај министров деманти.) А даљи ток „конференције за новинство“ био је карактеристичан само по томе што министар **Шушак** „није хтио пријетити“, а у суштини и те како је запретио „локалним Србима“, и то по оној од силне употребе већ излизаној **Туђмановој** фрази — како ће Хрватска, не буде ли се могло другачије, и силом „реинтегрирати“ окупирана подручја. Није ово, вели он, „деведесет прва ни деведесет друга“, са јасном алузијом на чињеницу како Хрватска тада није била ни приближно војнички тако моћна као што је данас. Још ће они (хрватска власт) неко време бити стрпљиви, сачекаће, каже даље министар, да виде хоће ли Книн прихватити њихову понуду, која је, наравно, „крајње коректна“, итд. „на цивилизацијској разини“. Па, ако тако не буде ишло, опет ће проговорити оружје!

КАЖИ ПА СЛАЖИ

Книн је, као што рекосмо, потписао Споразум о економској сарадњи, што у сваком случају треба поздравити као важан корак на трагу мирног решења изузетно сложених хрватско-„локалносрпских“ односа. Али, илузија је веровати како ће се потписани Споразум брзо остварити. Уосталом, већ „прозвани“ **Владимир Шекс** је одмах, чим је Споразум потписан, на Хрватској телевизији устварио како не верује да ће се Срби држати Споразума. Ако **Шекс** и не треба увек узимати претерано озбиљно, остаје истина да је **Милан Бабић**, министар иностраних дела самозване РСК, изјавио 7. децембра како од „спровођења Споразума нема ништа ако се хрватска војска не повуче са Динаре и српског подинарја“. Тако је опет завезан чвор на понешто олабављеном конопцу Загреб — Книн. Но, поново да се вратимо речној конференцији за штампу.

Генерал **Јанко Бобетко** такође је наговестио да би се српском овладавању „бихаћким цепом“ могло супротставити „хрватско оружје“, јер „падом Бихаћа“, осим осталог, пада и реинтеграција Крајине у „хрватски државни састав“.

Чим је, вративши се из Јужне Америке, ступио на тле Домовине, 3. децембра, **Фрањо Туђман** је пожурио да каже: „Хрватска неће

СРПСКОЈ РУЦИ, МУСЛИМАНСКОМ

подузмати никакве непромишљене кораке у свези са Бихаћом или каквим другим случајем." У истом даху одбацио је "све ратоборне изјаве" које су се у Загребу чуле док је он "био изван земље". Али, док је он био "изван земље" из слободоумнијих редова "хрватског новинства" на његову адресу је стигао и овај жесток прекор: "Док се Предсједник шепури по свијету, пред вратима му је ратни пожар..."

А за све то време (и дуго после тога) размишљали су се жестоки артиљеријски плотуни и митраљески рафали између Срба и Хрвата на источним падинама Динаре, те у Ливањском и Гламочком пољу. На хрватској страни су јединице Хрватског вијећа одбране (Херцег-Босна) и регуларне јединице Хрватске војске, а на другој здружене јединице "двеју српских прекодринских држава". Муслимани су, као и увек, негде између. У интервалима топовских салви и митраљеских рафала трештала је вербална паљба у којој је најжешће одјекивала претња **Радована Караџића** — "да ће бомбардовати Загреб уколико се хрватска регуларна војска не повуче из Босне.

Книћани се с разлогом боје да им не буде прекинута комуникација Книн — Босанско Грахово — Дрвар — Босански Петровац, јер им је то "жила куцавица". Хрвати су могли да започинју та дејства из најмање два разлога: прво, да обезбеде свој северозападни бок, и друго, да у исти мах тим борбеним дејствима изврше притисак на Србе у РСК и на јединице 2. (српског) корпуса у Босни, чиме олакшавају положај 5. корпусу Армије БиХ у "бихаћком џепу".

Даља ескалација збрке иде овако: Врховни савет одбране РСК прогласио је "додатну мобилизацију" као одговор на "хрватске претње" и на "гомилане хрватских трупа дуж границе". Баш буквално у исто време, посредством припадника Унпрофора, на граничном прелазу између Сарваша и Неметина, генерал Војске РСК **Душан Лончар** и генерал Војске Републике Хрватске **Ђуро Дечак** договорили су се да раде "на смањењу напетости" у УНПА-зони, сектор "Исток". Упоредо са свим тим траже се могућности да се пусти у саобраћај аутопут Београд Загреб!

Било како да се буду надаље развијали односи Загреб — Книн "виа Београд", ратне авантуре нису сасвим искључене, при чему је хрватска страна и досад показивала више нервозе. Прошле је године Хрватска војска два пута чинила офанзивне излете: у јануару на "Масленичком ждрилу" и у ближем задарском залеђу; и у септембру на госпићком подручју. Шта су тиме Хрвати добили, а шта изгубили више или мање је познато. Шта би, међутим, добили а шта изгубили неком новом офанзивом коју упорно препоручују јастребови са хрватске војнополитичке позорнице — то би ваљда требало да знају они који одлучују о рату и ми-

ру, иако они, по правилу, најмање рат осећају на властитој кожи.

Тачно је да је Хрватска неупоредиво јача (у војничком смислу) данас него што је била 1991. и 1992. Пошто није прилика за ширу елаборацију односа снага, ево само две-три опште напомене: Војска Републике Хрватске најмање је два и по пута јача (бројнија) у живој сили од Мартићеве војске, и најмање три пута у борбеној техници, при чему је на книнској страни знатан део технике безнадежно застарео. Хрватски генералитет вероватно рачуна с тим (и још неким) предностима. Али остаје велико питање јесу ли та преимућства и довољна и коликом би се крварином и другим ужасима евентуална победа морала да плати. То тим пре кад се не зна где би после тога ескалација рата могла да се заустави. А потом, ни друга страна није нипошто без изгледа, нарочито имају ли се у виду ове чињенице: прво, до безнађа лош геостратегијски и геополитички положај "хрватске кифле"; друго, хрватска државна територија може релативно лако да се "пресече" на бар три "уска грла" и мањим диверзантским јединицама, па чак и "ватреном завесом", као што је то већ и демонстрирала крајинска војска на Масленици; треће, са ватрених положаја крајинске артиљерије могу се успешно тући махом сви урбани и индустријски центри у Хрватској и класичним оруђима.

И зато: опасно је кад надјачава војничка логика, нарочито онде где јој место није.

АЛЕКСАНДАР РУЦКОЈ, ПУЧИСТА

БИЋЕ ПОНОВО РУСИЈА

Реприза Октобарске револуције прошле године није успела. Александар Руцкој, тадашњи потпредседник Русије, заједно са Русланом Хазбулатовом, председником Врховног совјета, предводио је пучисте, чији је циљ био збацивање са власти руског председника Бориса Јељцина. Међутим, после неколико дана борби око Белог дома у Москви, Јељцин је уз помоћ војске успео да угуши, како је сам изјавио, „комунистичко-фашистичку побуну“. Руцкој је том приликом ухапшен и одведен у затвор „Лефертово“, где је провео пет месеци. На слободу је пуштен после одлуке руске Думе о амнестији за вође побуне.

Догађаји у октобру прошле године били су криви. Да ли због нечега жалите када се сећате тог периода?

Једино ми је жао људи који су погинули. Власти о броју жртава крију праве податке. Режим тврди да је тада убијено око 150 људи, а истина је да је мртвих било више од пет стотина. Специјалне јединице које је Јељцин послао на браниоце Белог дома нису имале милости ни према ненаоружаним цивилима.

Али и Ви сте подстицали побуну. Осећате ли личну кривицу због жртава?

Ја сам људе позвао да крену према ТВ-станици Останкино тек пошто су погинули први демонстранти. На њих је мучки пуцано из снајпера са прозора хотела „Мир“. Тада је убијено више од десет људи који су у рукама држали само заставе и транспаренте.

У том тренутку позвао сам их да пруже отпор. Дакле, радило се искључиво о самоодбрани.

Гледано из садашње перспективе, стиче се утисак да су обе стране пренаглиле. Постојала је могућност да у Русији избије гра-

Бивши високи функционер руске државе револтиран је стањем у својој земљи

Разговарао: Александар ЧОТРИЋ

џански рат?

Врховни совјет је радио по закону и Уставу. Наши мандати још нису били истекли. Друга ствар што се наш рад није свиђао Јељцину и Клинтону. Запад је оправдавао Јељциново кршење Устава и употребу силе. Зато он сада и није ништа друго, осим њихова марионета.

Јељцин и Запад су криви за крвопролиће. Наш циљ није био да дође до сукоба, али ми смо се морали бранити. Бранили смо наше животе, нашу част, али и руски национални понос и демократију.

У Западу, а пре свега у САД, видите непријатеља Русије?

Не пада ми на памет обнова „хладног рата“, али у свету мора постојати равнотежа. У свету је увек постојао биполаризам и то је гарантовало дуготрајан мир. Русија је некада била моћна и утицајна држава. Данас смо претворени у америчку колонију.

Недопустиво је да Америка игра улогу светског полицајца, а да ми на све њихове поступке само климамо главом. Да је Русија и данас снажна као у прошлости, рат код вас се не би кретао досадашњим током.

Да сте председник Русије, како бисте се поставили према кризи у бившој Југославији?

САД и Европска заједница су подстицали распад СССР-а и Југославије. То им је пошло

за руком зато што су њихови плаћеници, на несрећу наших народа, били на истакнутим политичким проложацима. СССР није могао да помогне Југославији зато што није могао да помогне ни самом себи.

Међународна заједница је, без икаквог осnova, само Србе оптужила за избијање рата у Југославији. Тако једнострано гледање резултирало је и увођењем нехуманих санкција. Русија ниједном није уложила вето.

Јељцин и Козирјев не схватају да би на тај начин заштитили и Русију. Србија је увек у прошлости била савезник Русије, а циљ Запада је био уништење Русије.

Русија мора мислити и о својим интересима на Балкану, а они би најбоље били заштићени да је Југославија очувана.

БАКШИШ НИ ЗА ШТА

Рекли сте да је циљ Запада уништење Русије. Чињеница је, ипак, да Запад економски помаже Русију?

САД су „помогле“ Русији тако што су јој одузеле сва тржишта на којима је продавала оружје. Ми, заправо, помажемо Запад тако што купујући храну развијамо пољопривреду у њиховим земљама.

Русија је добила свега неколико стотина милиона долара. Шта је то за тако велику земљу? Ништа!

Мала је то цена за то што смо допустили распад СССР-а, Источног блока, Варшавског пакта, уједињење Немачке...

Да ли се последњих година у Русији нешто променило набоље?

Не бих рекао. Више од половине становништва живи у потпуној беди. Незапосленост је огромна, из године у годину пада производња, изгубљена су тржишта, социјална политика је потпуно запостављена. Све је више криминала, проституције, наркоманије и алкохолизма.

Нема слободе без економске слободе. Питам се; да ли је уопште Русија независна држава ако је национална валута долар? По мени, то је чист колонијализам!

Ко је крив за то?

Само два човека: Горбачов и Јељцин!

Али њих двојица су у Русији уништили комунизам?

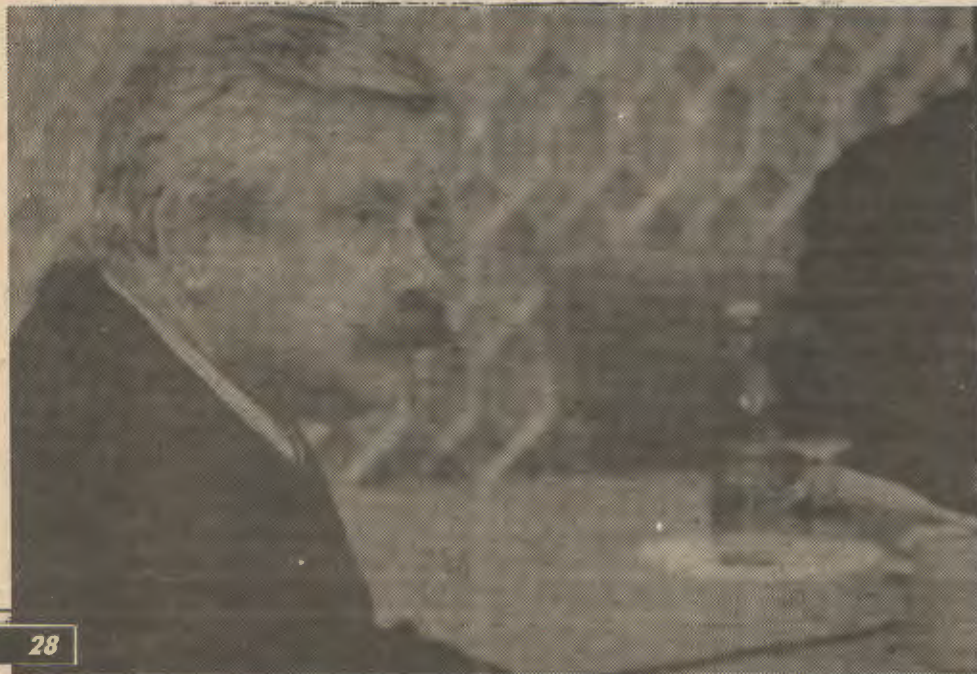
Нису они уништили комунизам, него Русију!

Често поистовећујете СССР и Русију?

Совјетски Савез је била Русија. Садашње државе које се називају независним, никада у прошлости нису имале самосталност. Ако погледате географске карте од пре Револуције, видећете да су те територије одувек биле у саставу Русије.

То значи да би их требало поново ујединити?

Тај процес се већ одвија. Руководства новостворених државица су похрлила у сепарати-

**АКО НЕ МОЖЕ ЦЕО СВЕТ, ЗАШТО НЕ БИ
МОГАО МИЛОШЕВИЋ**

РАТ ЛИЦЕМЕРА

зам. Али, сада их народ приморава да се врате у окриље Москве. Не може се једним Јељциновим потписом срушити нешто што постоји вековима. Без Русије њима, једноставно, нема опстанка и зато је обнова Русије — извесност!

Какви би требало да буду односи између Русије и њених суседа?

Ти односи треба да буду изграђени на основи партнерства и реципроцитета. Русија је највећа земља на свету, нуклеарна сила, и нико нема право да је понижава. Праг толеранције је одавно пређен.

МОРА БИТИ ДИСЦИПЛИНА

Чеченија је прогласила формалну независност. Тамо се води рат. Како решити тај проблем?

Када је Јељцин разбио СССР морао је да буде свестан да ће и други пожелети независност. Дуго времена је био неодлучан према ономе што се дешавало у тој закавказској провинцији. Сада плаћа и тек ће плаћати скупу цену. Не угуши ли сепаратистички покрет у Чеченији, ускоро ће бити проблема и у другим регионима.

На извесан начин остали сте у политичком животу. За шта се залажете?

Мој програм се заснива на руској националној идеји. Да би нација била јака и здрава, мора бити дисциплине и рада у држави. Прво треба решити приоритетне, егзистенцијалне проблеме. За свакога морају бити обезбеђени станови, посао, храна, одећа, здравствена заштита, образовање.

То личи на залагање за егалитаризам. То је у комунизму већ виђено?

Ако ви то зовете комунизмом, нека буде: али, ваљда је то боље од садашње ситуације у којој постоји један мали слој људи који поседује милионе и на другој страни већина становништва која се тешком муком прехрањује.

Јељцин и са садашњим парламентом има проблема?

Како председник може да сарађује са парламентом када је претходни противуствано распустио. Он сваки парламент доживљава као баласт, као сметњу његовој неограниченој власти. Јељцин је диктатор.

Следећи избори ће бити одржани 1996. године. Намерава ли да тражите превремене изборе?

Понашаћу се у складу са законом. Али, то би најпре морао да чини председник!

Да ли ћете се кандидовати за председника Русије?

Ништа не гарантује да ће изборна трка бити поштена. То што је Запад подржао једног недемократу као што је Јељцин, вратиће му се као бумеранг. Као и до сада, поштоваћу вољу руског народа.

Да ли је тачно да сте Ви и Ваше присталице добијали новац из Београда, преко банке „Браће Карић“?

Први пут чујем за тако нешто. Никад и ни од кога нисмо добили помоћ из иностранства.

Шта мислите о плану Контакт групе за Босну?

Тешко може угасити ватру онај ко је изазвао пожар. По том плану који је настао у Вашингтону, Срби се стављају у подређен положај јер им се не дозвољава повезивање са Србијом. А управо то је један од основних услова за мир.

Док се западни савезници међусобно оптужују и пребацују одговорност једни на друге за немоћ и неуспех у решавању југо-кризе, све очи и наде су — свиђало се то некоме или не — уперене у новог спаситеља — Милошевића

Пише: Никола БУРЗАН

Читајући ових дана оно што свет пише о нама, човек је могао да уочи и једну велику истину, коју је изрекао др Душан Биланчић, помоћник шефа Уреда Хрватске у Београду. Она гласи: Слободан Милошевић, после дебакла своје четворогодишње политике, хтео би што пре да реши питање југо-кризе, односно босанског „Гордијевог чвора“, али, на жалост, за доношење таквих драматичних одлука „нема на кога да се ослони“.

Без обзира на критике које се упућују проф. Биланчићу, што се „меша у унутрашње ствари“

суверене Србије, констатација је апсолутно тачна. Све што је, у почетку своје владавине, окупио око себе, младе и паметне људе, Милошевић је разјурео и, практично, остао сам. Тешко је, збиља, поверовати да се Милошевић данас може ослонити на једног, макар био и академик, Михаила Марковића, не само због тога што он (Марковић) non-stop полемише са његовом (Милошевићевом) супругом Мирјаном.

Потписника ових редова у последње време „оптужују“ да подржава Слободана Милошевића. То исто су му раније спрочитавали имајући на уму Вука Драшковића. Нема ни говора о било каквој подршци личности било кога од њих. Подржава се или одбацује политика коју оне (личности) воде. И само тоталним политичким анафетима може да се причини да се Драшковић приклонио Милошевићу. Ствар је апсолутно обрнута: Милошевић се приклонио не Драшковићу, већ Драшковићевој политици, која је од самог почетка овог балканског ужаса била јасна и недвосмислена — мир. Мир, толеранција, прогрес, демократија.

БОСНА ЋЕ НЕСТАТИ

Али, да оставимо на миру домаћу сцену. Цитираћемо делове текста које је написао (у „Њујорк тајмсу“) Џорџ Кини, човек из виших структура Стејт департмента, који је, августа 1992, поднео оставку у знак протеста због по-

**QUIET
PLEASE**

литике америчке администрације (у то време Бушове) према (бившој) Југославији. А он, тај чувени „србомрзитель“, између осталог пише:

„Никада нисам помишљао да ћу доћи у ситуацију да браним српска освајања. Међутим, избори које су САД и НАТО начинили током читавог босанског сукоба били су тако лоши да добри нису ни преостали. Боље је окончати крвопролиће чак и под неповољним условима, него да се оно настави још можда деценију и више. Европљани су у праву: Запад би морао да натера босанску владу да пристане на оно што јој одговара“.

На жалост, ни босанској (муслиманској) влади, ни српској (паљанској) ништа не одговара: они више воле да комшијама цркне крвава. „И поред тога што су муслиманске снаге недавно претрпеле пораз, има загрињавајућих наговештаја да оне припремају нову велику офанзиву — овог пута у централном делу Босне. Такав потез би представљао још један фијаско“.

Кини се осврће и на све учесталије претње да ће се „плави шлемови“ повући из Босне. Уколико до тога заиста и дође, уколико снаге УН оду, Кини верује да ће се Муслимани „предати у року од шест месеци са мање територија него што имају сада. Босна ће нестати, биће подељена између Србије и Хрватске. Овај сценарио би се могао побољшати у извесној мери уколико Муслимани добију помоћ споља, али ће и босански Срби наћи своје добротворе. Милитантни руски парламентарци су, на пример, изјавили да ће Русија наоружати Србе уколико буде скинут ембарго на испоруке оружја Босни. Укратко, Муслимани немају стратегију која води победи. Свидело им се то или не, они су суочени са завршницом рата“.

Занимљиво је како овај србомрзац представља муслиманско руководство. „Клика националистичких политичара око Изетбеговића — поготово оних тврдокорних као што је потпредседник Ејуп Ганић — не жели да призна да више никада неће владати читавом некадашњој Босном, због тога што би такав поступак покренуо питање њихове легитимности. Исто тако, они не могу јасно да објасне шта се може добити уколико се борбе наставе. Ти људи — корумпирани, неискусни, неспособни да схвате међународну политику — тешко могу да оправдају америчку подршку у грађанском рату који ће уништити њихову земљу у жељи да је спасе“.

У КАНЦАМА ИСТОРИЈЕ

Оштри, критички интонирани коментари на рачун понашања и немоћи тзв. међународне заједнице појавили су се у готово свим западним земљама. Минхенски „Зидојче цајтунг“, рецимо, подсећа да је протекло пет година од пада Берлинског зида, „у којима је могло да се сања о новом свету у коме ће УН као светска организација бринути о поретку, да ће у Босни правда надвладати силу, да се западни савез неће распасти после победе у хладном рату. Све се то показало као пена. Требало би само погледати пример Босне, где су заказале све силе и све институције. Њима не припада будућност. Историја, чији смо крај прогласили 1989. поново их држи у канцама“.

Лист оптужује западне савезнице што су допустили да их Босна доведе у најтежу ситуацију после Суецке кризе 1956: „Сада је избио рат

лицемера у коме свако потура одговорност за оно што је очигледно — да су Муслимани изгубили рат, да рачуница са великом Србијом успева, да је Запад стављен на испит на којем је сувише лако пао. Лондон и Париз грде Американце да су хтели да дају тон иако не седе у оркестру, да су хтели издалека да добију рат а не да подметну врат, тј. своје војнике. Вашингтон оптужује две најстарије савезнице за цинизам у кобном стилу Чемберлена и Далађеа из 1938. године — попуштање пред јачим. Муслимани има да погну главу. На жалост, у праву су и једни и други...“

Из свега тога минхенски дневник изводи закључак: „Док се Лондон, Париз, Вашингтон и Бон међусобно грде, Русија се враћа својој традиционалној улози којој се НАТО супротстављао 40 година. Москва поново тражи право вета на стратешке одлуке Запада. Раније је то било поново наоружавање Немачке, или постављање ракета средњег домета, данас је то проширивање НАТО на исток. У таквим временима неопходно је сетити се суштинског — западни савез мора после босанске трагедије да схвати да мора да се ограничи на свој основни производ. НАТО не може да успоставља мир ван својих граница, поготово не као помоћна снага УН којима се руга чак и један Караџић...“

ИЗГУБЉЕНЕ ИЛУЗИЈЕ

У запаженом редакцијском коментару „Њу-јорк тајмс“ пише да Клинтонова администрација мора да „престане са покушајима да одмах удовољи свима и уместо тога почне да разговара неувиђено и искрено — са Босанцима, Србима, савезницима и америчким народом. То је нешто што је досад пропустило да учини... Администрација мора да почне тиме што ће се побринути да босанску владу ослободи илузија да НАТО, САД или Републиканска странка имају намеру да је спасу од војно надмоћнијих српских снага. Ако Босанцима више одговара да наставе да се боре уместо да „замрзну“ садашње линије фронта, то је њихово право, али ће се они борити сами. Чак се чини да нема ни много реалне наде да САД издејствују укидање међународног ембарга на оружје да би се изједначила позиција зараћених страна, мада Вашингтон треба и даље да ради на томе...“

Вашингтон је још увек формално у обавези да својим контингентом попуни колнене снаге које треба да надгледају праведан и од свих страна прихваћен мир. Он треба јасно да каже да ниједан амерички војник неће бити стављен на располагање за спровођење мировног плана који Британија и Француска изгледа намеравају да наметну Босни. Ако администрација буде толико луда да остане на путу који зацртавају Лондон и Париз, нови Конгрес у коме доминирају републиканци треба и вероватно ће је принудити да промени курс уз знатну политичку и дипломатску цену...“

Дипломатска завршница у Босни вероватно ће бити хаотична и аморална као и све што се дешавало последње три године. Значајна улога Америке у овим догађајима, мада се њоме баш не можемо подицати, била је часнија од улоге већине других земаља. Најбољи начин да се та част сачува јесте да се смогне воља и о болној истини проговори са пријатељем, непријатељем и америчким народом — закључује „Њујорк тајмс“.

Истичући да је „сада куцнуо час истине“, хамбуршки „Цајт“ саопштава своје три истине: „Истина број један: Срби су добили рат на Балкану. Рачуница вештог стратега Милошевића показале се као тачна... Борба за власт у БиХ је одлучена. Мира на Балкану, међутим, неће бити још дуго. Готово четири године ратовања отвориле су превише рана, донеле су у земљу превише оружја и посејале превише мржње. Велики рат смењује мали рат, борбу смењују чарке...“

Истина број два: Запад је у овом сукобу записао. Свакако да НАТО није крив за његово избијање. Оно се, међутим, није показало дорасло својој првој проби по окончању хладног рата. Сада је на коцку стављена целокупна његова веродостојност... Истина број три: мада владе са двеју страна Атлантика сада једне другима приписују кривицу за оно што се догодило, иза тога не стоји настојање да се убудуће поступи боље, већ само настојања да се буде први у надметању улицица. Праву кривицу за то што је НАТО записао носе политичари с обеју страна Атлантика, који су на саму помисао да би неком потезу могао да уследи повратак војничких мртвачких сандука праћен телевизијским камерама брзо обарали главе...“

И отуда следи доста туробан закључак: „Поред ужаса због једног рата који не престаје, поред жаљења са Европљанима — јер су људи у Југославији наши суседи, а не неки далеки варвари — који су пали као његове жртве, највише депримира следеће: Запад, који једини располаже средствима и структурама неопходним да се оснажи један светски поредак и да се онима који га крше покаже где им је место, није за то могао више да смогне унутрашње снаге“.

Огорчен на немоћ Запада, „Вашингтон пост“ чак поставља и питање: „Ако НАТО у Босни не може да ступи у дејства и одлучно реагује, чему онда уопште очување савеза, а камоли његово проширивање?“ С друге стране, „Волт ан зонга“ истиче да „хиљаду дана рата на Балкану означавају крај илузија да би УН својим ауторитетом могле да претворе рат у мир...“

Ако је све то тачно — а, по свему судећи, на жалост, јесте — што се онда чудимо „међународној заједници“ што све наде полагаје у — Слободана Милошевића? Заправо у његову „нову политику“ миротворства. Што се чудимо бројним међународним и домаћим емисарима који дефилирају као на текућој траци на чувеном Милошевићевом психо-каучу (а да ли одлазе још слућенији или с надом на излечење — друга је ствар)?

Ако Милошевић успе да убеди Караџића (или неког другог „Караџића“) да потпише мировни план, као што је убедио Микелића и Книн да потпишу економски споразум са Хрватима, уследиће скидање санкција, а онда српски председник може одмах да распише изборе и на њима добије 103 одсто гласова! Свиђало се то неком или не, али то је сурова реалност. Да ли и — на жалост? Зашто? Ако смо сви за мир...“

МАТЛА СРБИЈА

Ми смо од почетка били за мир.
Из тактичких разлога.

До сукоба није морало да дође,
али нам се срећа насмешила.

Чим нам је Бог окреиуо леђа,
искористили смо новонасталу ситуацију.

Убили смо две муве једним ударцем,
а људске жртве да и не помињемо.

Ми не убијамо ратне заробљенике.
Сахрањујемо их живе.

Нико нема право да потпише капитулацију,
иако ја мислим да ће разум победити.

Некад су га звали балкански касарин.
И то у време највеће несташице меса.

Када сам говорио о мртвом вођи,
нисам мислио на вас!

Велики Вођа није мртав.
Он то себи не може да дозволи!

Мало је рећи да је он
највећи син нашег народа,
али једино је то дозвољено.

Несрећа никад не иде сама.
Никако да нам се путеви раздвоје.

Влада нема социјални програм.
То је шанса да се неко и спасе.

Поклоните нам своје поверење!
Знаћемо да га уновчимо.

У комунизму ћемо сви имати право
на хуманитарну помоћ.

Нама вођа уопште није потребан,
али можемо себи да дозволимо тај луксуз.

Својим упадом полиција није повредила
приватност нашег стана.
Уосталом, врата су била разваљена.

Чим су нам пали шака,
излечили смо их од параноје.

Алиби ме је спречио да се нађем
на месту догађаја.

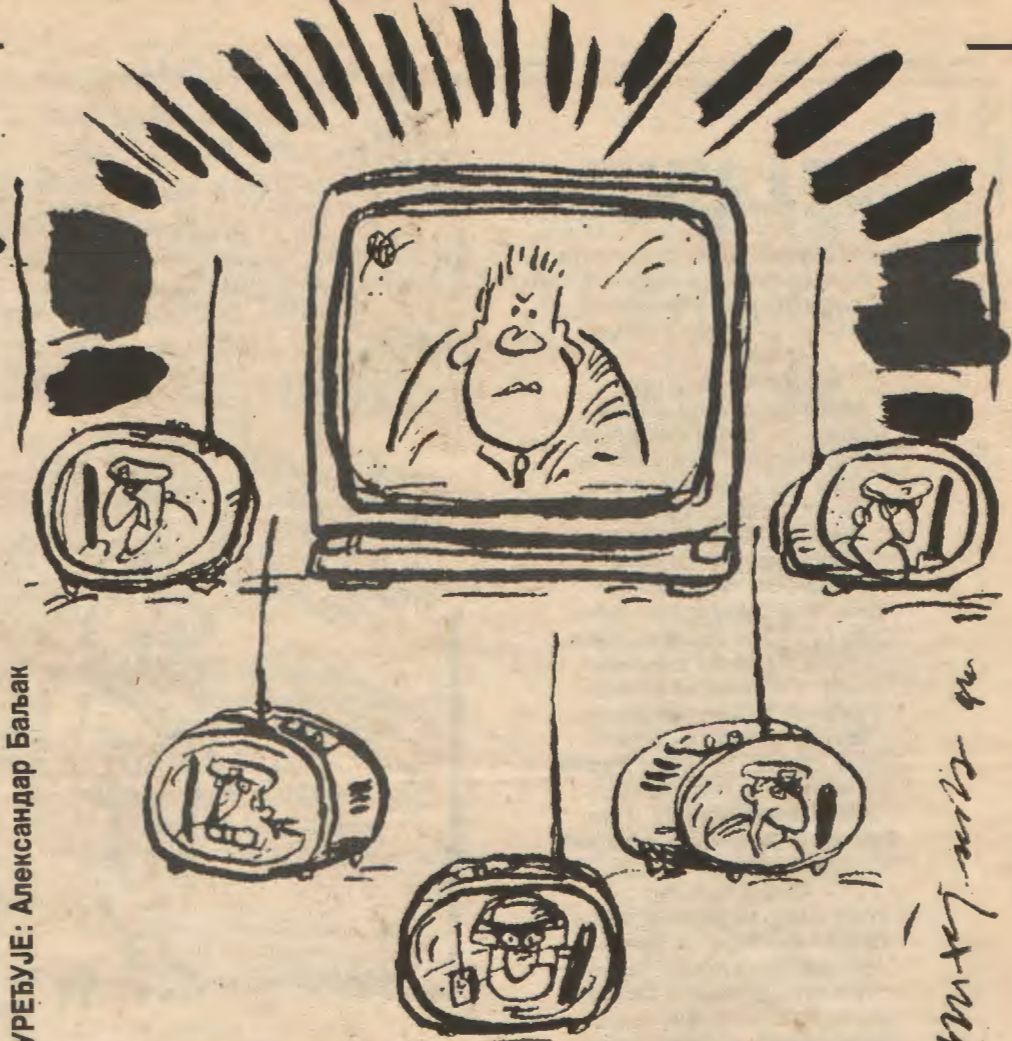
Санкције су криве за све.
Нарочито за мој неуредан сексуални живот.

Могоа бих да живим као сав нормалан свет,
али не желим да се издвајам.

Често мислим,
а још чешће се због тога кајем.

Остајте овде!
Спречићемо сваки покушај бекства.

Дејан Милојевић

УРЕЂУЈЕ: Александар Баљак

СВЕТО МЕСТО

Одувек ме је занимало како изгледа то Свето Место на којем се креира наша глобална тајна државна политика. Занимао ме је ентеријер те мрачне и од јавности тако добро камуфлиране просторије из које се вуку сви потези који одређују нашу судбину.

Ако то будеш видео, говорио сам себи, имао си се рашта родити! Зато сам се дао на посао који, знао сам одмах, неће бити нимало лак, али је вантура у коју сам желео да се упустим за мене била досад највећи изазов.

Чаршијске приче о најбоље чуваној кући у нашем главном граду и сам план града помогли су ми да прецизно лоцирам поменуто Свето Место. Како сам, уз то, био и велики љубитељ Толстојевог дела, приближавање Светом Месту у мени је изазивало додатно узбуђење. Где је Толстој ту је увек и рат и мир, закључио сам, проучавајући успут и план градске канализационе мреже.

Ипак, ради сопствене сигурности, подига сам поклопац са једне шахте и у канализацију се спустио на самој периферији града.

Дабогда те однела ова прљава вода ако сад одустанеш, клео сам самог себе, корачајући све храбрије по оном мраку.

Након неколико часова мрак је постао још гушћи, а смрад још несноснији, што ми је говорило да сам добро тумачио шему канализације и да сам се опасно приближио самом Светом Месту. Зато сам удвостручио опрезност и уз додатни напор ускоро сам се, промоливши најпре главу из УС шоље, обрео у купатилу Светог Места. Затим сам скинуо поклопац са тавана, попео се на исти и уз помоћ галаме која се

чула, нашао сам се тачно изнад радног кабинета креатора наше тајне државне политике.

Уз помоћ специјалног алата за бешумно бушење тврдог материјала, направио сам једну малу рупу у плафону, али ипак довољну да бих својим очима могао да видим како се креира наша тајна државна политика.

Тачно испод мене стајао је Он у свој својој величини и лепоти, а око њега клечали су његови верни сарадници, познати још по обећањима да се наша земља сагнути неће.

— Ја сам позвао те стране посматраче — брујао је његов омиљени глас — да пазе да нам се нешто не омакне преко границе, а ваш задатак је да понављате како је реч о хуманитарцима све док то не постане истина. Посматрачи ће овде остати све док нашу браћу са оне стране реке не научимо памети и све док буду ћутали о томе ко их је овамо позвао! Његови сарадници су аминовали љубећи ово Свето место и сами срећни што учествују у креирању оако веште и мудре наше тајне државне политике.

Ја сам се, међутим, у том тренутку загрцнуо, тачније, спопао ме је такав напад кашља да сам морао одмах да напустим ово Свето Место. Тајна политика коју сам лично открио толико ме је, међутим, помела да сам из канализације изашао на сасвим другом крају града.

Задовољство које ме од тада прати због успешно завршене авантуре делимично ми нарушава само несносни смрад који се из мене и данас шири чим помислим на оно Свето Место!

Драган Рајчић

ХЕЈ ЦУД

Зреле шљиве, зрели сунцокрети,
Кома онда Америка прети?
Сатрли сте браћу Индијанце,
И Срба би везали у ланце.
И Винету, и Алачи?

Бледолики били јачи!
Амерички кољачи, дапаче,
Поклани су, браћу нам, Алаче!
Индијанци још кличу слободи,
Даве тугу у ватреној води.
Браћо Срби, сви у напад
Нама прети Давилн Запад.

Носе капу на три рога:
Coca-Cola, секс и дрога!
Покажимо свету здраве зубе:
Срби су ти што ланце не љубе.
Побили сте браћу Индијанце,
Печурку пустили на Јапанце.
У руци ми Слободин портрет,
Ради њега и вреди умрети.
Портрет Степе, генерала Драже,
И они нас на битку кураже.
(Ако дођеш, у Србију, Цони.
Рећи ћу ти За ким звоно звони.)

Србин има највећи уд
Хеј Цуд! Хеј Цуд

Носи дилер са Зеленог венца
Слику Чика Пере са Опленца.
Кад сам био у Новом Пазару.
Чита турчин књигу о Хазару.
До њега се сместила ханума,
Па о српским коренима дума.
(Посматрам му грчеве на лицу:
Гута слова, мрзи ћирилицу!)

Ако хоћеш, фармерке газари,
Јебали те Турци и Хазари!
Америко, своје бриге брини
Петокраке са заставе скини.

Изгубосте усред Вијетнама
Кад Србина не беше са вама.
Ако крену, видећеш џумбуса:
На колена мора пасти УСА.
Српски пацов оборите слона:
Нас и Руса двеста милиона.

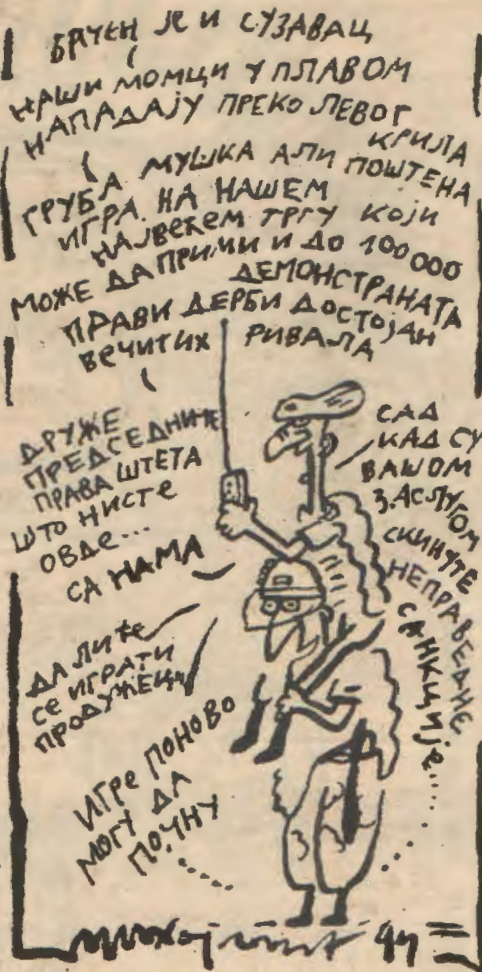
(Ако дођеш, у Србију, Цони,
Рећи ћу ти За ким звоно звони!)
Србин има највећи уд,
Хеј Цуд! Хеј Цуд!

Ива Мажуранин

Био Лала у неком друштву и кад му је
дошло да иде у Вц, он каже:
„Идем да пишем“. Људи се задрли, па
га после опоменуше:
„Лале, па не каже се то тако... то се каже
идем да обавим једну физиолошку
потребу. Следећи пут Лала рече: „Идем да
обавим једну физиолошку потребу, а
можда и да сарем“

Добие Мује гарсоњеру па га после неког
времена Хако замели да му да на једно
вече да доведе своју девојку. Сутрадан:
— И, Хако, како је било?
— Супер, ја саршио пет пута!
— Хако, а она?
— Није дошла.

Доласи младић код плавуше у киоску:
— Молим вас, дајте ми кутују кондоми!
— Је л' за овде или за понети?

КАО У ПРИЧУ

— Читао сам твоју причу „Грађански рат у Србији“ — рече Гаја.

— И ја сам читала — придружи се Станка. Увек и наново изненадим се кад чујем да је неко читао моје приче. Да је уопште читао.

— Опет си претерао, као и обично — наста-вио је Гаја. — Грађански рат у Србији! Јеби га, боже. Добро, зезао си се, укапирао сам ја. Шатро, поделили смо се на комуњаре и опози-цију, па онда због неке најобичније глупости, ситнице, као кад је онај узео да чисти пиштољ, настанке фрка, они други мисле да се ови нао-ружавају, почне рекла—казала, и готово. Ука-пирао сам ја фазон, али си ипак претерао. Кли-нац ће тако да избије грађански рат, бузрезе. Није то зајебанција, то је озбиљна ствар. Мис-лим да се са неким стварима не треба зајеба-вати.

Нешто нисам био при говору.

— Видим ја шта ти мислиш. Мислиш, шта зна Гаја шта је сатира, персонафикација, курац-палац. Знам тачно шта мислиш.

— Свако има право на своје мишљење — морао сам да кажем.

— Нормално. Фала богу. Није фазон да ја сад тебе тапшем и кажем: „Супер ти је прича, боли глава“. Није штос у томе. Треба да се ка-же кад нешто стоји, а кад не стоји. Тако ја мислим

Станка је ћутала. Некако је чудно ћутала.

— Тако је било — изненада проговори.

Станка је из Сарајева. Побегла је отуда пре две године.

— Било је све као у причи. Тако је избио рат.

Гаја је занемео. И ја.

Слободан Симић

У Србији се сваки празник радно слави: нема дана да не радимо један другоме о глави.

То што се убијемо иису највећи јади. Изгледа, свет ће успети и да нас завади.

Останите у земљи ако вам је жеља, јер ми ћемо рушити само до темеља.

Невоље са бон-тоном наша су бољка стара: не знамо у којој се руци држи нож, у којој кашикара.

— Збогом оружје — биће парола дана када се будемо решили буздована.

Етничко чишћење на општу бруку, завршава најчешће прањем руку.

Србин и Хрват живе као два брата, мада постоје и други узроци рата.

Србин и Црногорци чине једну нацију: као створени су за конфедерацију!

За српски народ опет наилази време кобно: немамо никога ближег, убијаћемо се међусобно.

Чим се поубијемо, зашто тактику крити, ми ћемо лепо сести и о свему размислити.

За порез на глупост реално нема наде јер то би био удар на чланове Владе.

Калигулин сенатор у времена стара могао је понекад да збади господара.

Изгладнелом народу који увелико пости може се утерати страх још једино у кости.

Раде Јовановић

ПОСЛЕЊИ РАТНИК

Многе сам другове сахранио.
Остајаше по урвинама и јаругама, губише се по беспућима и странпутицама, тонуше по мраковима и сенкама, нестајаше по дубоким шумама и уским улицама.

Где год смо крочили, нестајало нас је. Свако боље место крило је негде притајену смрт. Некад ми се чинило да је и сама Смрт са нама у строју, да и она међу нама ратује, па кад огладни неког нам поједе. Гладну Смрт смо у строју имали.

Лако нас је било по гробовима пратити. Црни наши путокази, од нас прављени. Само што нису упућивали, него одвраћали. Не туда! — говорили су на брзину склепани крстови. Никад туда! Саплитале су свеже хумке. Туда нема пута.

Заносила нас је туђа смрт. Завањавали су нас туђи гробови. Сејали смо смрт заборављајући да је и наша никла. Веровали смо да се туђом смрћу своја спречава. Наивни смо били.

Носили смо смрт и доносили смрт, као судбина и усуд, као проклетство, без смисла и мере, све више и више, истим путевима. Преко својих и туђих гробова.

Трајало је то више година. Не знам колико, то нико не зна. Такво време се није дало ни могло измерити. Само знам да сам остао сам. Потпуно сам.

Понекад пожелим да неко дође, заплаче, ожали, свећу запали, цвеће положи. Али никог нема. Зајауче ветар, и то је све.

Понекад пожелим да и ја умрем и придружим се уснулим ратницима. Али онда, помислим, ко ће гробље чувати.

Слободан Симић

Игмански марш: пут којим се ређе иде.

Наша браћа сада воде неправедан рат за праведно постављене циљеве.

У свим иступањима Алије Изетбеговића као зелена нит провлачи се идеја Босне као грађанске државе.

Једном ће, у то нема сумње, непристрасни истраживачи утврдити да је овај рат ослободилачки, уједно и братоубилачки. Брат је ослобађао брата а овај је гинуо за слободу.

Прекинули смо телефонске везе са Србима у Босни. Буде нас ноћу, па спусте слушалицу.

Замера нам се да смо будзашто продали Србе у Босни, као да цену диктирамо ми а не тржиште.

Америка се у прво време колебала коме ће се приволети царству. И приволела се царству земаљском.

Председник је одлучио да заведе мир у кући.

И кућни савет се с тим сложио.

Никакве поделе међу браћом! Браћу треба пустити да се воле.

Ива Мажуранић

АПСТРАКТНИ ХУМАНИЗАМ

Градове сте порушили,
Да би вам припала села.
Уделимо нашој браћи
Бар још један пар ципела!
Ципелама, збиља, нема мане,
Отпорне су на блато и воду.
Наша браћа ништу мало хране,
Шта да гладни умру за слободу?

Ак им је изгорела стока,
Ако су им попаљене куће,
Буди човек, па кажи поштено,
Заслужују ли један пар обуће?
Одакле вам, браћо, скупа кола,
Певачице китите парама,
Стога ћемо мало закинути
На зејтину, гасу, цигарама.
Повели нас све до Карлобага
(По могућству, још и даље!)
Кад се ратна уморила рага,
Нек' поделе ордење, медаље.

Пружи руку сиротини
(Зар да, гладна, од нас скапа?)
Макар џемпер, поткошуљу,
Па пар гаћа, пар чарапа.
Сиртињ квари у жбуњу,

А властела црта по мапама.
Из Србије утери им дуњу,
И сакри је међу чарапама.

Пред цамијом деле поморанце,
Пакет стиг'о од браће Арапа,
А ти, мени, преким судом суди,
Прати сам, брату, пар чарапа!
Траје борба непростана,
Ал' резултат опет нула
Наша браћа заслужују,
Бар још један пар цокула!

Буди човек, макар пола сата,
Па отвори катанце и браве,
Преко Дрине поруку пошаљи:
Прати сам кутију „Мораве!“
Па наточи кило шљивовице
(Не потоку што миреше цибра!)
Па напиши: Прати сам, сине

Кило љуте. Једно пакло „Ибра“.
Сад помози, ако се не стидиш,
У дувану, прашку и дрвима,
Није тешко, само ако можеш,
Гладне људе препусти црвима.

Ако су им деца побијена,
И кандила нису погашена,
Буди човек, помоли се Богу,
Наша браћа, да буду спашена.

Ива Мажуранић

Ожењено се Црногорац. Прва брачна ноћ...
Спаваћа себа, леже једно поред другог
и гледају у плафон.

Она: Како се осећаш, драги?

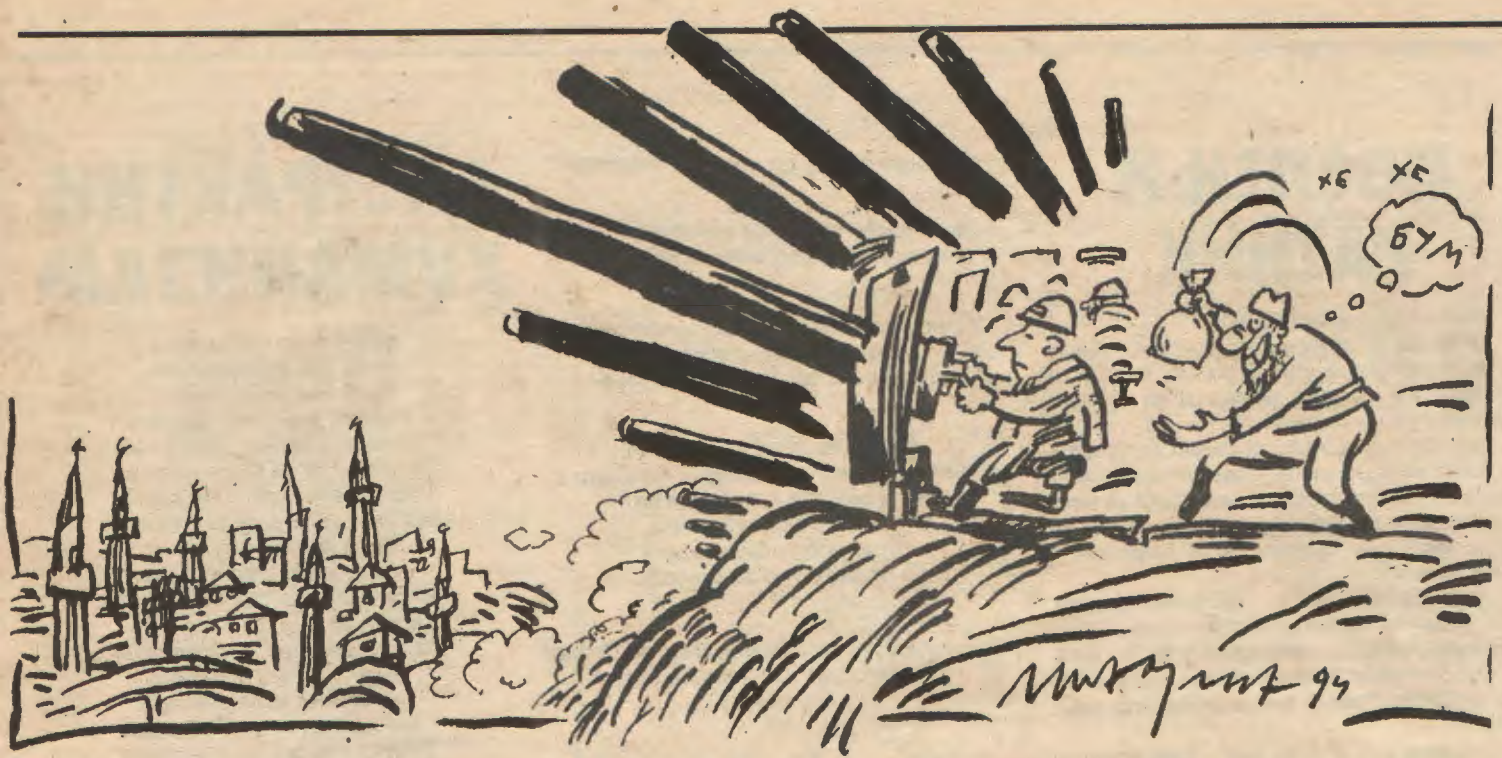
Он: Умерен, ето како.

Она: А шта ћемо ми сада да радимо?

Он: Па, да спавамо, нормално!

Она: Али, ја сам навикла да ме пре
спавања мајка мало помози.

Он: Ма, шта је с тобом, светиње једна,
гдје ћу жену сад будит'?

СРЕЋНИ ДОБИТНИК

За Радомира поштара није постојало веће задовољство од игара на срећу. Иако врло скромних прихода, са троје мале деце и у изнајмљеном стану, увек је одвајао нешто ситније и за своје задовољство. А имао је он и свој сан: ауто! Играо је све наградне игре у којима је главна премија била аутомобил. Често је сањао: он, Раде поштар, седи у великом црном ауту и вози неким дугим равним путем, док деца поред пута машу белим марамама... Никад ништа није добио. Годинама.

А тог дана је купио „гребу“, срећку на којој се бројеви откривају гребањем, и уобичајеним поступком откривао бројеве. Сви бројеви које је „огребао“ поклапали су се! Није могао да верује сопственим очима! Погледао је још једном, па још једном... Све се слагало! То значи... главни згодитак!! То значи! Ауто! Ауто!! Раде поштар је почео да виче и трчи, док су се људи збуњено склањали. Добио сам ауто!, викао је. Људи, добио сам ауто! Три дана је трајала прослава у скромном поштанском дому. Све колеге и комшије дошли су да виде чудо невиђено: „греба“ која је добила ауто! Раде је ставио срећку под провидну пикслу и сви су могли да је виде, али не и да је узму. Гледај и пролази! Раде је био најсрећнији човек на свету.

После тродневног славља дошао је и тренутак узимања згодитка. Раде је обукао ново одело и у пратњи породице, најближих пријатеља и комшија отишао до лутријске филијале. Достојанствено је предао своју срећку лутријском службенику и чекао. Службеник је пажљиво прегледао срећку. Предуго је то радио и Радомира је већ обузела лагана стрепња. Службеник је устао и отишао негде иза. Тих пар минута за Радомира су била као вечност. Честитам, господине, добили сте ауто, рече службеник и пружи добитнику руку. Проломио се аплауз. Радомиру је пошла суза и лагано склизнула ка браку.

Следећег дана Радомир је пошао да подигне кола. Поново га је пратило одабрано друш-

тво. Пошто није имао положен возачки испит, Раде је замолио свог пашенога, иначе инструктора вожње, да му он донесе кола. Кад су стигли до назначене адресе, угледали су у излогу неколико аутомобила, све један лепши од другог. Свима је застао дах. Који ли је мој? Срце му је снажно лупало. Ушли су и предали потврду службенику.

— Честитам — рече службеник. — Дођите да вам покажем ваш ауто. Полако су пролазили поред сјајних нових аутомобила и зауставили сте пред једним на крају.

— Ово је ваш — рече службеник.

— Ауто је био највећи, најлепши, најсјајнији и ... црн! Пашеног је придржавао Радомира док је овај опрезно пипао хладни лим блиставе грдосије. Тада је наступило опште веселје. Почела је да кружи флаша ракије, деца су вриштала и гурала се, настала је општа граја. Службеник је одвојио Радомира у страну.

— Морате да потпишете потврду и обавите још неке формалности — рече.

Уђоше у канцеларију у којој је седео еlegantан, млађи човек, очигледно шеф.

— Изволите, седите — рече шеф.

— Хвала, нисам уморан — рече Раде. — Дајте да потпишем шта треба, па да возимо кола, сви чекају.

Шеф се благонаклоно насмеши.

— Потпуно вас разумем, али седите само мало да потпишете овај формулар.

Раде је сео и почео да потписује.

— Како плаћете порез? — упита изненада шеф. — У готовом, чековима или на кредитну картицу?

Раде се следи.

— Овај... како то мислите, овај... какав порез?

— Шеф се поново љубазно, прељубазно насмеши.

— Уобичајени порез на лутријски добитак. Није се имало куд.

— Па... колики је тај... порез?

— То ћемо брзо израчунати — рече шеф и узме дигитрон. — 29% државни порез, 14% порез на остварена средства, 17% порез на имовину, 6% порез на војску и 2% порез на пореско опорезивање.

Раде је осећао да у просторији нестаје ваздуха.

— 189.456 динара — израчуна шеф, а затим љубазно устаде и донесе Радомиру чашу воде.

— Знате ли ви, господине — једва проговори Раде — да сам ја у прошлој години, у целој прошлој години, зарадио око 1400 динара.

— То је врло неугодно — рече шеф. — Да ли ви то хоћете да кажете да немате да платите порез?

— Наравно да немам!

— Јако нам је жао — рече шеф. — Али онда не можете да добијете ауто!

— Кад је тако, ауто ми и не треба! Дајте ми те паре, па да идем!

— Које паре? — упита шеф.

— Па то што остане кад одбијете тај ваш порез.

— Ви сте, господине, срећни добитник АУТОМОБИЛА, и ми вам само аутомобил можемо дати.

— Али ја немам за порез!

— Жао нам је — рече шеф. — То је, признаћете, ваш проблем. На нама је само да вам издамо ауто, наравно, кад платите порез.

— Значи, ја не могу да добијем паре уместо аута?

— Не!

— Постоји ли нешто... мислим, постоји ли нешто, било шта, што могу добити уместо аута?

— Шеф мало размисли.

— Нешто можете добити. Бесплатну срећку.

— Дај! — рече Раде.

Док је излазио из канцеларије, почео је грчевито да је гребе...

Слободан Симић

АНДРАШ АГОШТОН, ПРЕДСЕДНИК ДЕМОКРАТСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ ВОЈВОЂАНСКИХ МАЂАРА

ЦЕПАЊЕ МОЖЕ, ОТЦЕПЉЕЊЕ НЕ

„Срећни смо што су нас напустили они који су положили у страници и њен политички утицај у Мађарској злоупотребили за лично богаћење“

Разговарао: Александар ЦВЕТКОВИЋ

Како бисте описали тренутну друштвену ситуацију у Војводини, поготово у општинама где Мађари чине већинску популацију?

Ми смо од почетка говорили да не желимо да се мешамо у историјску расправу, историјски конфликт међу јужнословенским народима и имајући ту околност у виду ДЗВМ има пред собом два циља: први је да буде активан учесник у свим активностима које иду у правцу демократизације друштва у Србији и Југославији и, друго, радимо на придобијању политичке подршке за наш концепт аутономије.

Садашња ситуација у Војводини, мада је то тешко издвојити, карактеристична је по томе што смо доспели до краја свих наших резерви и ја то осећам свугде где долазим у контакт са људима. Сви би желели да дође до трајног мира на овим просторима и да се коначно дође у фазу скидања ембарга који нас све гуши.

За разлику од рата који је вођен на територији Хрватске, сукоб у Босни се физички не дотиче територије на којима живе Мађари у СРЈ. Последице се, наравно, како рекосте, итекако осећају. Шта је суштина става Ваше организације према збивањима у Босни?

Ми полазимо од Париске конвенције КЕБ-С-а у којој стоји да у Европи не постоји ниједно питање које би требало решавати ратом. Та је конвенција из 1990. године, а рат је дошао касније, као деманти. Ми смо још на почетку рата у Босни закључили да ће то бити дуготрајан рат са врло трагичним исходом. Оно што се у том низу догађало горе је од свега што смо могли и да змислимо. Због тога подржавамо све међународне иницијативе које иду за тим да се кровпролиће заустави.

Познате су Вам и неке најновије иницијативе, које су незванично потекле од председника Милошевића, за стварање нових економских и политичких асоцијација, што би према његовом мишљењу водило стабилизацији у региону. Јесу ли за Мађаре у Југославији такве идеје прихватљиве?

Када се говори о нашем концепту аутономије, увек смо полазили од тога да живимо у Србији и да ту аутономију морамо остварити на том простору, без жеље да се државне границе мењају. Свесни смо да је аутономија један компромис између оних који би желели потпуно уништити идентитет једне народносне скупине и оних у тој народносној скупини који желе промену граница. Сматрамо да је рационалан компромис проналажење решења у овом простору. Што се тиче широк размишљања о могућим интеграцијама после рата и уопште у једној перспективи залажемо се за сваку интеграцију која води економској егалитацији на европском простору. У томе једино и видимо шансу за бржи развој свих нас који бисмо учествовали у тим процесима. Што се, пак политичких планова у вези са евентуалном федерацијом, конфедерацијом и сл. тиче ја верујем да разговори о томе у овој фази представљају шлекулацију.

ције које имају друге циљеве. Према таквим сам размишљањима доста резервисан. Мени је у Лондону тада лични саветничк лорда Карингтона рекао да ће проблем у бившој Југославији бити решаван фазно и то тако што ће се прво решавати проблеми између Срба и Хрвата, затим у Босни и тек у трећој фази ће се разматрати проблеми мањина у тим новоствореним државама.

Када сте већ поменули положај мањина у новоствореним државама, како оцењујете заштитеност мањинских права у Хрватској и Словенији, где су Мађари пре овог рата такође живели?

Што се Словеније тиче, ту је најконкретније регулисан положај Мађара, споменути су и у самом уставу. Њихове организације су финансиране из државног буџета, посебно образовне и културне. Наравно, ту је информисање и они имају одређену подршку од стране државе, за одржавање њихових листова. У Хрватској је правни положај доста добро регулисан, али је проблем у томе што Мађара тамо једва да има, јер су живели на подручјима где је вођен рат. Они су углавном у Мађарској, а на жалост, многи су отишли и на друге континенте, у Америку, Канаду, Аустралију... Тако да до остваривања њихових права практично и не долази. Једино могу да кажем да се надам да ће смиривањем прилика те формалне могућности бити конкретизоване.

Шта ви, као странка чините да би дошло до повратка Мађара, тамо где су они затечени у тренутку распада СФРЈ?

Морам да поновим да стриктно поштујемо државне границе и да у складу са постојећим Уставом Србије и СРЈ ми делујемо само на територији Југославије. Но, то не значи да ми нисмо у политичком контакту и са руководством организације Мађара у Хрватској и Словенији. Имамо тромесечне, понекад је то пет-шест месеци, консултације и разговоре са њима и могу да кажем да смо доста информисани о њиховим проблемима. Знам да се они труде и желе да се врате. Али, сви који су због грађанског рата отишли имају један проблем — стекли су или радна места или су на други начин наставили живот у иностранству и онда је доста тешко, после три-четири године, да се врате и наставе тамо где су стали. Морам да кажем и то да је велики број оних који су отишли, посебно из Војводине, незадовољних положајем и резултатима свог деловања тамо. Нису нашли то што су очекивали. У условима нових тржишних односа има јако тешких људских конфликта. То су процеси који се не одвијају безболно. Због тога велики број размишља о повратку.

Колико ја знам, у току је један, за сада спор, али доста сигуран и све јачи процес враћања тих људи. То је, чини ми се, нека граница у животу — после три — четири године долази прва велика криза када се човек нађе пред одлуком да ли ће остати или потражити могућност да се врати кући.

Одлука ће свакако зависити од тога у ком ће смеру и којим темпом кренути опоравак југословенске економије

За сада, објективно не постоје добри услови за повратак, не само Мађара, него ни Срба који су напустили земљу. Нема посла, рецесија је у току. Економска ситуација је веома тешка. То ће се, наравно мењати са укидањем ембарга, мада мислим да ћемо у првом тренутку имати чак и тежу ситуацију и драматичнија социјална располавања. Сада је ипак раширена једна социјална мрежа која одржава стандард људи на подношљивом нивоу. После укидања санкција социјалне тензије ће расти. Без обзира на то, они који имају идеје, помало пара, хоће да ризикују, моћи ће да остваре значајне резултате.

Надам се да ће и Влада схватити да је то врхунски интерес, да се економски емигранти врате. Поготово они који су у свету стекли нова знања и искуства, који могу да помогну да се СРЈ укључи у ту трку према Европи.

У једном, не тако давном периоду, део својеврсне политичке моде било је изједначавање (у негативном контексту) деловања мањинских политичких организација. Шта бисте могли да кажете о сличностима и разликама ДЗВМ и партија на Косову и Санџаку?

Ми смо од почетка истакли да тражимо аутономију, али не тражимо отцепљење. У томе је битна разлика. Међутим, ја мислим да су протекле године све нас учиниле богатијим за одређена искуства. Верујем да је код свих превладала политичка свест да се решење мора тражити у овим државним оквирима, изградњом демократског система — до тренутка када ће држава и у пракси прихватити једну просту чињеницу — да је Србија вишенационална држава.

Од самог почетка рата Војводина се нашла под великим притиском таласа избеглица српске националности. Повремено су се чак могле чути гласине да власт припрема нову колонизацију. Шта ви знате о томе?

Тај се процес мора посматрати са две стране. После рата и нормализације односа међу странама у сукобу и новонасталим државама, очекујем да ће се и из Војводине значајан део избеглица вратити својим кућама. Иначе на тим територијама неће бити живота. Друго, ми смо још од 1992. године када се појавио први план Владе о насељавању избеглица, били једнозначни и оштри. Сматрамо да у општинама са мађарском већином насељавати избеглице и представља чин насилне промене етничког састава становништва. Ми јесмо за хуманитарну помоћ, за све врсте материјалне помоћи избеглицама (мислим да када би се процентуално упоредило са осталим општинама, организације и предузећа из општина са већинским мађарским становништвом биле би у врху), али се противимо тој политичкој жељи.

Ми, међутим никада нисмо говорили о целој Војводини. Ми говоримо само о општинама у којима су Мађари већина. То је јако важно, јер када бисмо говорили о целој Војводини, то не би имало никаквог смисла.

Да ли су се појачавањем психолошког притиска на Мађаре јављале екстремистичке тенденције које сте ви као странка морали да обуздавате?

Када говоримо о странци ДЗВМ, није било случајева да смо ми због изгреда неког нашег члана претрпели политичку штету. Тога није било. Оно што је можда карактеристично јесте тај пропагандни притисак медија током деведесет прве, друге, па и почетком деведесет треће године. То смо доста тешко поднели.

У последње време смо приметили код омладине, у школама, дискотекама, и уопште местима где се млади окупљају, да је у порасту

број тих појединачних инцидената. Они јесу појединачни, али када се посматра целина, то је већ појава о којој треба размишљати.

Надам се, ипак, да ће укидање ембарга допринети да се људи баве више собом, својим послом. Материјални интереси ће потиснути искључиво национално повезивање.

Ни Ваша странка није остала имуна на расколе. Какве је последице у ДЗВМ оставило издвајање групе Ваших дојучерашњих блиских сарадника и видите ли у томе удео српске власти?

Ради се о томе да се група која не представља ни једну трећину (према броју гласова на последњим изборима) издвојила и основала Савез војвођанских Мађара. У основи тог издвајања је новац односно одбијање од стране руководиоца ове групе да открију стање рачуна својих фондација, на које је стигла помоћ од Мађара у свету. Они су ту могућност сакупљања помоћи схватили као могућност за лично богаћења. Сада се, после неколико месеци, види да они то превише и не крију. Сматрају да су стекли основу да сами финансирају неку добротворну делатност. А знамо да када неко располаже средствима над којима не постоји контрола са стране, у добротворну делатност ће уложити веома мало. Други основ за издвајање су биле политичке разлике. Оне су међу нама постојале практично од самог почетка. Ми смо неке наше чланове од почетка критиковали због реформистичких ставова. Најистакнутији међу њима су господин Каса и његови истомишљеници.

Ми смо обновили наше општинске организације. Треба још у Кањижи да се реорганизује окружна организација да бисмо заокружили тај процес. Група која се издвојила има одређену подршку медија на мађарском језику, али они ни после седам месеци немају свој политички програм. Ја не знам шта чекају.

Рекао бих чак да смо срећни што су нас напустили они који су положај у странци и њен политички утицај у Мађарској злоупотребили за лично богаћење. Неки имају своје фирме у Мађарској. Господин Ходи, кога највише терети-мо, примио је мађарско држављанство.

Тек када и они буду изашли на изборе видеће се ко има колики углед међу Мађарима у Војводини. На недавно одржаним изборима за месне заједнице у Суботици, наши кандидати су освајали између 65 и 90 посто гласова.

Што се тиче евентуалног утицаја са стране, немамо основа за сумњу да су друге партије или државни органи конкретно подстицали

РАДИСАВ ЦЕЛИЋ

АДВОКАТ — КРАЉЕВО

ЗБИРКА ОБРАЗАЦА

(ЦЕЛОКУПНО ЈУГОСЛОВЕНСКО ПРАВО У ОБРАСЦИМА)

Четврто издање

Приватне тужбе, кривичне пријаве, оптужни предлози, оптужнице, молбе за помиловање, молбе за услови отпуст, предлог за понављање кривичног поступка, предлог за допуну доказа, кривична жалба, захтев за заштиту законитости, захтев за ванредно ублажавање казне, све врсте грађанских тужби, ванпарнични предлози, поднесци у извршном поступку, поднесци код управног спора, поднесци у прекршајном поступку, предлози за расправљање заоставштине, жалбе у парничном поступку, све врсте уговора, тестаменти, пуномоћја (генерално и специјално), као и све врсте припремних поднесака у грађанском и кривичном поступку.

Поруџбине слати на адресу:

РАДИСАВ ЦЕЛИЋ, ХАЈДУК ВЕЉКА 6, 36000 КРАЉЕВО
ТЕЛ. 036/21926

Поводом текста „Има ли нормалних?“, „Српска реч“ бр. 112 од 5. децембра 1994. о посети руског министра за информације Сергеја Гризунова Београду

САВЕЗНИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА ИНФОРМИСАЊЕ САОПШТЕЊЕ

Савезни секретар за информисање Драгутин Брчин сусрео се данас са Сергејем Гризуновим, председником Комитета за штампу Руске Федерације, који са представницима појединих руских издавачких кућа борави у приватној посети Савезној Републици Југославији.

Савезни секретар је упознао господина Гризунова са уставним и законским решењима којима се на демократским основама уређује систем информисања и јавног обавештавања и гарантује остваривање слобода и права грађана у овој области. Штампана у Савезној Републици Југославији је слободна: истакао је Брчин, а цензура је забрањена.

Размењена су мишљења о унапређивању информативне делатности и сарадње у тој области. Сусрет је искоришћен и за упућивање обостраних позива за реализацију међусобних званичних посета, који су прихваћени.

Разматрана су и питања која се тичу рада Комитета за санкције ОУН. Наглашена је потреба ефикасније процедуре одобравања хуманитарног извоза у СРЈ и залагања Владе Руске Федерације у том правцу.

Сусрету је присуствовао и амбасадор Руске Федерације у СРЈ Геннадј Шикин. Београд, 23. новембра 1994.

ОДГОВОР АУТОРА

Текст у којем се тврди да једног руског министра (за информисање), данас и овде, није примио нико из власти, при чему је као алиби послужила чињеница да је г. Гризунов овде боравио у приватној посети, предат је у штампу дан пре него што је г. Брчин, савезни секретар за информисање, заиста примио г. Гризунова и руског амбасадора у СРЈ г. Шикина. И то би било све, ни мање ни више, да се не ради о провидном паравану за ситне игре о којима је у тексту било више речи. Наиме:

1) И у Саопштењу се посебно наглашава да је г. Брчин примио г. Гризунова, који је у Београду био у ПРИВАТНОЈ посети. Не због тога да би се показало колико је г. Брчин увиђаван и толерантан и колико се жртвовао у туђим ПРИВАТНИМ стварима, него да би се уклопио у државно-партијски „консензус“ да г. Гризунова треба игнорисати. Ради се о томе да г. Брчин зна да је непосредан (са)учесник у систему информисања у којем се оно што није објављено није ни догодило. Дакле, то што га је примио не значи апсолутно ништа уколико јавност о томе није обавештена. Као што је Саопштење о разговору послао „Српској речи“ г. Брчин је могао да га пошаље и, на пример, државној телевизији, а ако га је и послао, а ова није хтела да га објави (из истих разлога из којих људи из власти г. Гризунова нису хтели да „примају“) да заложу сав свој ауторитет да се то ипак учини. То што је аутор ових редова ПРИВАТНО сазнао да је г. Брчин примио г. Гризунова није разлог за исправку навода из текста, али јесте приговор г. Брчину да своју високу функцију не потчињава локал-политиканству;

2) Ако је већ знао да је неки ПРИВАТНИК, па макар и руски министар, у Београду, г. Брчин је свакако био информисан и о чињеници да је г. Гризунов имао у плану да 23. новембра, дакле управо оног дана кад се г. Брчин удостојио да га „прими“, буде већ у Москви. То само значи да је г. Брчин, да се претпоставити — намерно, а правећи себи и својима алиби, направио г. Гризунову приличну непријатност. Исто тако, г. Гризунов је могао, да је хтео, да одбије да учествује у таквој игри, али то није учинио, свакако због тога да такве непријатности не би причинио другима. Г. Брчину, на пример.

Ако и после свега г. Брчин сматра да заслужује извињење — има га.

Стово Батић

раскол. Али, морам да кажем да у Мађарској постоје кругови који подржавају ту групу. Углавном су то моћници повезани са господином Ходијем, који учествују у раду његове фондације и који стога имају непосредне материјалне интересе. Они га и представљају као политичара хришћанске оријентације, а ми смо малтене они који би да врате стари систем. То овде не пали. Народ нас зна, са њим смо заједно четири године. И даље, недељно најмање два пута, ја сам на терену, разговарам са људима.

Поменули сте медије на мађарском језику. Познато Вам је и какве се политичке борбе у Србији и даље воде између власти и опозиције око контроле државне телевизије. Очекујете ли скору деобу надзора над медијима на мађарском између Владе и политичке организације која већински репрезентује Мађаре у СРЈ?

Ми смо то тражили. „Мађар со“ држи група људи коју предводи господин Нандор Мајор, ранији високи комунистички функционер. Та група је спремна да сарађује са свим властима, и у Београду и у Будимпешти, са циљем да добије одређене материјалне предности. Они негују извесан носталгичан приступ, што има одређеног утицаја — људи су због овог рата постали носталгични. Али, то нису само Мађари него и многи Срби. На радију и телевизији такође немамо много утицаја. Али, ми се штампе не бојимо. Са људима се непосредно сусрећемо и они нам верују колико нам верују.

Трзавице је изазвало и подизање споменика „Птица сломљених крила“, у спомен на Мађаре погубљене у Војводини 1944. године. Како је то превазиђено?

Још петнаестог априла 1990. године ДЗВМ је поставила питање историјске оцене тих догађаја с краја '44. и почетка '45. године. Тражили смо од војвођанске Академије наука (тада постојеће) а такође и од Академије у Будимпешти да ти догађаји буду предмет научне анализе. Добили смо заобилазне одговоре, који су изражавали тадашње политичке потребе.

Четири године ми организујемо манифестације, да бисмо показали Мађарима да то није ствар о којој се и даље мора ћутати.

Са политичког аспекта је важно да ми те догађаје посматрамо као нешто што је било упорно против свих Мађара у Војводини и научном расправом за коју се залажемо желели бисмо да трасирамо пут једном истинском помирењу. Наша заједничка историја је била тешка, али ми желимо и морамо да живимо заједно. Наш политички циљ је да будуће генерације немају таквих проблема.

Како данас ДЗВМ сарађује са владајућом а како са опозиционим парламентарним странкама?

Ми у пракси, на терену, као могућег партнера имамо једино Социјалистичку партију. Јер, једино они имају своје одборнике у местима где ми живимо и делујемо. Али, трудимо се да на покрајинском и републичком нивоу остваримо што чвршћу политичку сарадњу са свим демократским партијама. Не полазимо од тога ко како гледа на наш концепт аутономије, већ нам је стало да у процесима демократизације заједнички учествујемо. Ја сам, на пример, лично био укључен онда када су господин Драшковић и његова супруга били у затвору, у делегацију која је стигла у Париз, залажући се за њихово ослобађање.

Ми начелно не улазимо у изборну коалицију са појединим партијама, али после, у самој скупштини, у општинским скупштинама, врло радо остварујемо парламентарну сарадњу.

Волели бисмо да велике демократске партије схвате да имају шта да траже у Војводини. И нама би, уосталом, одговарало да не останемо у директној политичкој вези само са Социјалистичком партијом Србије.

ЛУКА РАДМАНОВИЋ, ИНСПЕКТОР МУП СРБИЈЕ, ПРВИ ЧОВЕК КОЈИ ЈЕ ОТКРИО ДА СРПСКА ПОЛИЦИЈА ВОЗИ УКРАДЕНА ВОЗИЛА

„ПРЕДСЕДНИКА ТО НЕ ЗАНИМА“

Техника изгледа овако: ухвати се жртва и припише му се да је украо двадесетак аутомобила који се код СУП воде као нестали. Потом се нестала возила избришу из компјутера пошто су, наводно, открили крадљивца. Већ код првог саслушања судија одбаци највећи број навода из пријаве, а „избригани“ аутомобили најчешће заврше код руководиоца МУП-а.

Пише: Милован БРКИЋ

Када су недавно тројица инспектора МУП-а Београда јавно указали на тамну страну српског полицијског врха, јавност је остала запањена. Захваљујући сведочењима инспектора Драгана Младеновића, Станка Попатића и Луке Радмановића, потврђене су и наше зле слутње, да иза опасне криминализације друштва стоји државни и полицијски врх Србије.

Инспектор Лука Радмановић у овом броју сведочи о организовању крађи и отимању аутомобила од грађана. Његову исповест објављујемо, уз знатна скраћења.

Када сам крајем 1990. године дошао из Хрватске, где сам радио као руководилац у СУП-у Ријеке, због сукоба са тадашњом политиком, био сам примљен у СУП Београда, и распоређен на рад у Друго одељење Управе за сузбијање криминалитета СУП-а Београда, у Одсеку за моторна возила. На рад у МУП Србије примљен сам после разговора са господином Петром Зековићем, тадашњим начелником Управе за сузбијање криминалитета МУП-а Србије, због чега и данас осећам дужно поштовање према помоћи и поверењу које ми је он тада указао.

У одсеку за моторна возила мој непосредни шеф је био господин Горан Јакшић, и по годинама, и по стажу доста млађи од мене. Да не кажем и по искуству.

Радећи свој посао, у складу са професионалним начелима, остао сам запрепашћен сазнањем да добар део возила, чију крађу пријаве њихови власници, СУП Београда региструје као своја, или их уступи на коришћење

својим угледним начелницима и њиховим људима.

Једног дана остао сам изненађен, и постиђен, када је у моју канцеларију, ненајављено, дошао грађанин Душко Адамовић. Још с врата непознато лице обратило ми се непријатним питањем: „Да ли је вас господине срамота да возите моја кола?“. Устао сам и затечен питањем, одговорио да сам ја инспектор СУП-а Београда, а не лице које је приведено.

Лука Радмановић: „Посебно ме је запрепастила подршка коју је Стојичићу пружио председник Републике“

НА КОСОВУ

Када сам премештен на рад у Неготин, целу зиму преславао сам у аутомобилу. Плату сам примио у висини од десет марака, а празна соба је у то време коштала око 70 марака. Тешко сам се разболео, и провео сам неколико месеци на боловању. Здравље, а и животе, изгубиле су моје колеге које је Стојичић слао на Косово, без смештаја, и без могућности да нађу стан. На Косову нико полицијцима Србима не жели да изда стан! Добар део њих није имао избора, и напустио је службу. А то су најбољи људи које смо имали у служби.

„Нисам мислио на Вас лично, господине инспекторе, него на људе из фирме у којој радите, који су украли мој ауто“ — и прстом ми показао кроз прозор на аутомобил који је био на паркингу СУП-а.

Грађанин је извадио саобраћајну дозволу, и рачун о куповини аутомобила, описао ми је распоред у свом возилу, и заједно смо пошли до паркинга. Таблице су биле промењене, али када смо упоредили број мотора видело се да је исти као и из саобраћајне дозволе господина Адамовића. Одмах сам отишао да проверим да ли је грађанин Адамовић пријавио нестанак својих кола, и које је све податке у пријави навео. Пронашао сам пријаву, и потом сам обавестио тадашњег начелника Другог одељења, господина **Радована Ристића**, јер је мој шеф Јакшић одбио да врати грађанину аутомобил. Ристић је наредио да се ауто одмах врати, мада је ауто већ био регистрован за потребе начелника Управе за сузбијање криминалитета господина **Милорада Влаховића**. У наредних неколико дана проверио сам сва возила на паркингу, и узео у разматрање поднете пријаве грађана о нестанку њихових возила. Све сам их фотокопирао, и са двојицом својих колега, којима не смем за сада помињати имена, проверио сам, преко компјутера, на чија су имена крадена возила пререгистрована.

УНОСНЕ ЖРТВЕ

Моју акцију прекинуо је изненадни позив на разговор код начелника Милорада Влаховића. Господин начелник ми је, претећим гласом саопштио да „нисам његов човек“, и да тражим друго радно место, или ће он да ми нађе. Одговорио сам да, ако мисли на бављење криминалом, онда нисам његов човек, и напустио сам његову канцеларију. Два дана касније, Влаховић ми је уручио решење којим се, због потребе службе премешта на рад у ОУП Неготин. Моју жалбу на ово решење глатко је одбио заменик министра унутрашњих послова **Радован Стојичић** звани **Баца**. **Баца** је, иначе, венчани кум господина Милорада Влаховића.

У одсеку за крађу моторних возила имао сам и тешких искушења. Осим што сам очима гл дао како полиција организује крађу и тргову у возилима, морао сам или да бежим из канцеларије, или да се сукобљавам са својим шефом Гораном Јекшићем.

Грађане, осумњичене да возе крадено возило, или купљено возило које је крадено, Јакшић и неке моје колеге, до бесвести су малтретирани. Тукли су приведене безбол палицама, пендрецима, шутирали их ногама, скакали по њима... Неколицину несретника сам спасио, тако што сам их штитио својим телом, а претио сам колегама и подношењем кривичних пријава. Да бих спречио Јакшића да не убије једног момка од батина, посегнуо сам за телефоном да позovem истражног судију. Момка сам спасио, и данас ми се јавља и захваљује на спасеном животу.

Господин Јакшић је, по инструкцијама Влаховића, развио уносан бизнис. Када ухвате неку жртву, они му напишу пријаву да је украо двадесетак аутомобила који се код СУП-а воде као нестали. Потом нестала возила скину са терминала, јер су, наводно, открили крадљивца. Већ код првог саслушања, судија одбаци највећи слој навода из пријаве, али је Јакшић на „добитку“. Остале аутомобиле који су наводно „пронађени“, слободно региструје на име СУП-а, или руководиоца МУП-а. Крадени црвени порше вози и заменик министра господин **Радован Стојичић Баца!**

AMBASADAMA RUSKE FEDERACIJE, SAD-a, FRANCUSKE, NEČAKE, VELIKOBRITANIJE,

Poštovana Gospodo,

obraćamo Vam se s molbom, da u skladu sa Vašim mogućnostima, obavestite Vlade Vaših država, i preduzmete drugu aktivnost, i zaštitite naše živote, od namere Predsednika Republike Srbije, Gospodina Slobodana Miloševića.

Ми, који Вам се обраћамо, радили смо у **MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA REPUBLIKE SRBIJE**, као инспектори.

Vršeći časno, i u skladu sa Ustavom RS, i sa savešću svoj posao, nismo više mogli da ne saopštimo zastrašujuće činjenice, o zločinima koje vrše najviši funkcioneri MUP-a.

Učinili smo to javno, u sredstvima javnog informisanja, poimehično navodeći zločince i kriminlance, koje predvođi zamenik ministra Radovan Stojičić.

Nažalost, umesto da se zahtevi za pokretanjem parlamentarne istrage, usvoje, i ocene naši navodi, Predsednik Republike Srbije, Gospodin Slobodan Milošević, održao je tajni sastanak sa zamenikom ministra, u jednoj vili kod Vladimira. Prema snimku tog razgovora, Predsednik je kazao Stojičiću: „Samo ti radi svoj posao Radovane. Boji te kurac za ovo što te svi kritikuju. Ne plašim se ja ni Rusa, ni Amerikanaca ja sam kao Homeini, vladaču ja ovim narodom večno.“

Po ličnoj naredbi Predsednika Miloševića, nas dvojica smo izoležni teškom progonu. Udaljeni smo iz MUP-a, bez utvrdjivanja naše krivice, podmeću nam se razna dela, a gospodin Luka Radmanović, po ličnoj naredbi Predsednika Miloševića, biće iseljen iz stana 21. novembra u 9 časova.

Prema našim saznanjima, Predsednik je ovlasto Stojičića da nas dvojicu likvidira krajem decembra ove godine, samo da se stratsi slegnu.

Primili smo, s Božjim mirom, odluku Predsednika Republike Srbije, da nas ostavi bez života.

Vas molimo da uzmete na žanje naš slučaj, i da kao odgovorni ljudi, preduzmete odgovarajuće mere, da o našem slučaju bude obaveštena i Vaša javnost.

Pismom smo se obratili i sredstvima javnog informisanja u Rusiji, SAD-a, Nemačke, Francuske i Engleske.

Spremni smo da Vam pružimo dokaze o zločinu koji Predsednik Republike vrši nad nama.

Izvolite, poštovana Gospodo, primiti izraze našeg poštovanja.

DRAGAN MLADENović, Borska 9C stan 43
telefon 532-33-35

LUKA RADMANović, Bez adrese stanovankja

Radmanovic Luka
Zoran Mladjenovic

Када ми је уручено другостепено решење, нисам имао избора, и кренуо сам у Неготин. Распоредан сам у одсек за моторна возила. И у овом ОУП-у сукобио сам се са истом праксом. Велики део малверзација покривао је министар **Зоран Соколовић**.

Уверен да сам у праву, покушао сам да саознајем о малверзацијама у СУП-у Београд и ОУП-а Неготин, упознам одговорне државне руководиоце. Министар Соколовић је одбио да ме прими, па сам тражио пријем код Председника Републике, господина Сlobодана Милошевића. Примио ме његов шеф Кабинета. У по-

лучасовном разговору изнео сам своје откриће, али сам остао зачуђен одговором господина **Горана Милиновића**. „Председник Републике не жели да се меша у рад МУП-а Србије, то га не занима“.

Више среће имао сам код тадашњег Председника Савезне републике Југославије, господина **Тосића**. У двочасовном разговору са његовим шефом Кабинета, господином **Светозаром Стојановићем**, изнео сам све што сам уочио у раду СУП-а. Господин Стојановић је био узбуђен, и уверавао ме да је случај врло озби-

лан, да се мора решити, јер је угрожена безбедност земље. Телефонирао је господину Соколовићу, и замолио га да ме одмах прими. Министар је дао обећање, а господин Стојановић је написао и писмо, које сам понео за г. Соколовића. Нажалост, министар је добио да ме прими, а на пријавници МУП-а су ми узели писмо. Министар ми је поручио да он не прима свакога на разговор.

Знао сам да је спрега господина Влаховића и његовог кума Стојичића нераскидива. Господин Стојичић је, као и г. Влаховић, годинама радио као позорник, а муњевито су напредовали када је рат био на видику. Г. Стојичић је командовао специјалном јединицом која се борила код Вуковара, а касније и у Босни. Прославио се по бруталном убијању цивила: палио их је бензином, а колеге су ми касније причале да су неки од њих и повраћали од муке, гледајући Стојичићева недела. Био је и немилосрдни пљачкаш. Обогатио се преко ноћи, постао власник неколико предузећа, монополисао је увоз тешких камиона, нафте из Бугарске, и био је оснивач неколико приватних банака које су ојадиле грађане за милионе девиза...

Био сам, ипак, упоран. Нисам губио наду, мада сам знао да је Стојичић послао преко 500 најбољих инспектора, по казни, на рад на Косово. Трајно их распоредио на рад у Обилић, Урошевац, Баковицу, Суву Реку, и они су морали да оставе породице у Београду, јер им заменик министра није обезбедио никакав смештај. Он је очекивао да ће они напустити МУП, и на њихова места је доводио послушне, и оне који ће му служити.

Колико је господин Стојичић моћан, сведочи и чињеница да је више од 500 радника добило правоснажне пресуде о враћању на рад у Београд, али да их господин заменик министра не извршава! Он је јачи од закона.

Када је летос „Телеграф“ објавио исповест мог колеге из Другог одељења инспектора Драгана Младеновића, написао сам писмо, и послао га овом листу, износећи оно што сам могао да посведочим о злоупотребама у МУП-у. Дан по изласку из штампе „Телеграфа“, ухапшен сам и после вишечасовног малтретирања уручено ми је решење о суспензији. Против мене је поведен и дисциплински поступак.

Уследиле су претње, уцене: да ћу остати без посла, да ће ме појести мрак. Осим живота ништа немам, па се нисам ни плашио. Убрзо је уследило и решење о исељењу из стана који сам био откупио на Новом Београду, у улици Луја Адамича број 13. У њега је усељен колега Слободан Панић, инспектор из Управе за сузбијање криминалитета, који већ има стан.

Нисам клонуо духом. Не предајем се. Колега Младеновић и ја написали смо и писмо свим страним амбасадама, и српској јавности, упознајући је са својим случајем. Посебно нас је запрепастила подршка коју је заменику министра унутрашњих послова, и његовом клану, пружио Председник Републике. Мени и колеги Младеновићу показана је касета, снимљени разговор господина Милошевића и Стојичића, у вили код Владимираца. Предсеник је казао г. Стојичићу: „Само ти Радоване, ради свој посао. Боли те к... за све. Никога се ја не плашим. Ја сам као Хоменни. Владаћу ја вечно овим народом. Не плашим се ја ни Руса, ни Американаца...“

Са оваквим понашањем Председника Републике колега Младеновић и ја упознали смо јавност. Толико смо учинили, колико смо могли.

Премијер Мирко Марјановић, први међу једнакима, некадашњи директор „Прогреса“, спољнотрговинског предузећа којим руководи и из премијерске фотеље, потрошио је овог месеца, око 600 хиљада марака за уређење своје баште око виле на Дедињу. Земља је довозена из једног села код Ниша, да цвеће „боље мирише“. О његовом богатству, и како је до њега дошао, писаћемо у следећем броју. Овом приликом „представљамо“ министра за предузетништво, господина Радоја Ђукића, који је, без одлагања, пристао да одговори на неугодна питања, која смо му поставили.

Господине министре, радили сте својевремено у фабрици „Партизанка“ као комерцијални референт задужен за увоз предива. Послујући, односно купујући предиво по доста вишим ценама, од љубљанског „Јулона“ уместо провизије словеначко предузеће сарадило Вам је троспратну кућу? Да ли сте је користили?

У „Партизанку“ сам дошао 1979. године. Радио сам као трговачки путник, продајући готову робу на територији Београда. Нисам имао никакве пословне односе са „Јулоном“ из Љубљане, могу одговорно да тврдим. Данас ме оптужују и да сам купио „Партизанку“, што није тачно, и што се може лако проверити. Фабрика и данас послује, и подаци су вам доступни.

Кућу у Порторожу, колико је мени познато, градио је генерални директор „Партизанке“, господин Милорад Николић. Знам да је годинама зидао кућу у Порторожу. Он је један специфичан човек, и кућу је градио годинама јер му је градња куће, чини ми се, испуњавала живот. Знам да сам, као трговачки путник, слао камионе, када су имали празан ход, да му возе неки материјал. Они који тврде да имам кућу у Порторожу, чврсто верујем, заменили су ме са господином Николићем, доскорашњим генералним директором фабрике „Партизанка“.

Иако је био врло срећан радећи осамдесетих година као трговачки путник, министар Радоје Ђукић није доживео судбину трагичног јунака Артура Милера. Уместо у славу и бесмртност, он се само обогатио на уобичајен социјалистички начин и уобичајено ушао у социјалистичку владу као члан њене опозиције. Ако то некоме смета, Боже мој.

Разговарао: Милован БРКИЋ

Да ли сте, као трговачки путник „Партизанке“, пословали, односно куповали, по далеко већим ценама, предиво из „Пазинке“ из Пазина, уз провизију од десет одсто, и да ли сте, на тај начин, уништили српске произвођаче предива? У „Партизанки“ Вас неки људи који се сећају Вашег рада у фабрици, сматрају одговорним за овакве малверзације?

Од 1979. године у „Партизанки“ сам, понављам, радио искључиво као трговачки путник, за подручје Београда. Одговорно тврдим да у Пазин никада у животу нисам путовао и не знам где се тај град налази. У „Партизанки“ би морали имати документацију о мом раду. Осим послова трговачког путника, нисам обављао друге послове. А и нисам тражио боље радно место. Зашто? Па, био сам задовољан својим послом трговачког путника. Радио сам на проценат, од продате робе, као што је уобичајено код овакве врсте посла, и да будем искрен, ле-

РАДОЈЕ ЂУКИЋ, СРПСКИ МИНИСТАР ЗА ПРЕДУЗЕТНИШТВО, ОДГОВАРА НА НЕПРИЈАТНА ПИТАЊА „СРПСКЕ РЕЧИ“

НИСАМ ЛОПОВ!

по сам зарађивао. Приходе сам уредно пријављивао пореским органима. Сећам се да сам још 1984. године општини Нови Београд пријавио порез на лични доходак, и да сам га уредно платио. Износ пореза је, сећам се, био доста висок. Значи, и ја сам добро зарадио. Тага се не стидим. Све је било легално. Пореске књиге могу све да посведоче.

Приговарају Вам да сте фабрику трикотаже „Ђукић“ саградили парама из примарне емисије?

Када сам одлучио да одем у приватнике са уштеђеним парама, одлучио сам, да због искуства која сам стекао продавајући трикотажу, подигнем фабрику у близини Пазове. Намеравао сам да направим одличну фабрику, да увезем најквалитетнија предива, и да производи моје фирме буду најбољи на југословенском тржишту. Мислим да сам у томе успео. Кредите сам добијао под истим условима, као и сви приватници, и уредно сам их отплаћивао. А имао сам и од чега, јер су приходи, од продаје, били значајни.

Они који прате Ваш рад тврде да сте своје производе иначе доста скупо продавали у великим количинама београдском „Атексу“, а да су велики контингенти откупљених џемпера чамили у магацинима „Атекса“?

Моји производи имали су, кажем, тржиште. Добро сам, не спорим, пословао и са „Атексом“. Треба да знате да сам, пре доласка у „Партизанку“, неколико година радио и у „Атексу“.

Често се Ваше пословање повезује са именом тадашњег генералног директора „Атекса“, господина Александра Јефтића, и комерцијалног директора Мухамеда Џафића. Тачније, помиње се да сте Јефтићу давали месну провизију, а нарочито Џафићу. Док су други произвођачи муку мучили како да наплате своја потраживања, Ваша роба, која је чамила у магацину, одмах је исплаћивана. Тако сте оштетили друштвена предузећа.

Тачно је да сам неколико година пословао и са „Атексом“. Моји џемпери продавани су у два „Атексова“ бутика у Београду, у Кнез Михаиловој улици. Могу вам одговорно рећи да сам од тог посла имао користи и ја као произвођач, и „Атекс“ као купац. То ћу вам илустрирати тврђом, односно податком, да су уобичајени коефицијенти обрта робе у једној години, у једном продајном објекту 3,8 пута. Моја роба имала је коефицијент обрта 52. Кажем, реч је о заиста квалитетним производима, који су прављени од најбољег квалитета, и имали су велику тражњу, нарочито у иностранству.

Познајем господина Ацу Јефтића. Са њим са коректно сарађивао. Он је, у то време, чини ми се, био помоћник генералног директора. Господина Џафића лично и не познајем а чуо сам да је мало проблематичан човек.

Нису тачни ни приговори да сам код „Атек-

са“ био у повлашћеном положају. Претпрошле године, у време велике инфлације, остали су ми дужни за преузету робу око 140.000 марака. Инфлација је све обезвредила, и наплатио сам само око — четири хиљаде динара. Али, ипак, морам да кажем да сам неколико година са „Атексом“ имао, заиста, лепу и коректну сарадњу. Мислим да нисам био у повлашћеном положају и да је моја роба плаћена у уговореним роковима. Не знам како су други произвођачи наплативали своју робу.

ОМЛАДИНСКО ТРЕТИРАЊЕ ПОРЕЗА

Намећете се, господине министре, питање: Како сте се обогатили?

Највећи део зараде остварио сам у извозним аранжманима. Џемпери моје фирме и данас су конкурентни.

Приговарају Вам да у Центру „Сава“ имате три бутика, да у њима продате око 80 хиљада џемпера и да вршите утају пореза. Нанише, Ваши џемпери носе бројеве величина 12, 13 и 14, и водите их као дечју трикотажу, на коју се, сагласно законским прописима, плаћа порез по стопи од 9 одсто, уместо од 26 процената, колико зарачунавају другим произвођачима. Математичком операцијом, дође се до бројке од 1.600.000 динара, колико остане у каси, или Вашем џепу, зарачунавањем мањег пореза.

У „Сава Центру“ имам само један butik који је власништво моје ћерке и зета. Пренео сам на њих власништво. Он заиста добро послује — за време у коме живимо. Мислим да је у прошлом месецу имао промет од око 100.000 динара. Имам још и butik у Београду — у Српској улици, и бутике у Суботици и Ваљеву.

Године 1985, законом је укинута стандардизација ЈУС, а ни до данас није донесен нови закон, који регулише питање стандарда и величина. Ми производимо џемпере разних величина 13 и 14, и третирамо их као омладинску конфекцију. На основну цену зарачунавамо и порез од девет одсто. Дакле, не урочунавамо у цену и порез од 26 процената, а да држави плаћамо само девет. Да то чинимо, онда би остварили добит, и били би изложени одговорностима по разним основама.

Због приговора из Вашег питања, долазило је неколико контрола из финансијске полиције, са истим предубеђењем које и ви имате. Међутим, законом не постоје ЈУС стандарди, па ни моја одговорност не може да се уподоби са законским параграфима. Лично мислим да на конфекцију не треба наметати тако високе порезе и верујем да ће се и смањити пореске стопе, ако желимо да оснажимо домаћу производњу.

Ипак, да ли сте Ви, са Вашим производи-

ном положају? Ако не плаћате државни порез по стопи од 26, него од девет одсто, то Ваше производе чини јефтинијим и курентнијим у односу на друге произвођаче који порез плаћају. Видите ли у томе, осим законске, ако не може да се успостави, Вашу моралну одговорност?

Моји су производи довољно квалитетни да им протекција на тржишту није потребна. Ми се трудимо да производимо квалитетну робу, а добро је што је и јефтина. Немам ништа против да и други произвођачи имају сличан однос према пореској стопи. Ипак, подвлачим да је наша трикотажа намењена омладинском узрасту и по том основу плаћамо порез.

Ваши биографи тврде да сте велике паре зарадили на узимању пара за градњу погона на Новом Београду, и то кредитним линијама из примарне емисије. И да узете паре нисте вратили?

Те тврдње нису тачне. За све што сам градио имао сам новчано покриће. То је барем лако проверити. Постоје књиге о мом пословању и често су прегледане. Мислим да су то само приче, без основа.

„НИСАМ У ВЛАДИ ЗБОГ ФОТЕЉЕ“

Приговарају Вам да сте у августу прошле године потрошили у коцкарници хотела „Маестрал“ у Милочеру око 200.000 марака?

Тачно је да већ дванаест година летујем у Милочеру и гост сам хотела „Маестрал“. Трудим се да будем непримећен, не разбацујем се и нисам упадљив. Могу Вам се и заклети да у радно време коцкарнице у њих никада нисам ушао, па ни у ону у хотелу „Маестрал“ у Милочеру.

Финансирали сте Демократску странку. Да ли због тога да добијете посланички имунитет и да лакше дођете до министарског места?

Тачно је да сам новчано помагао Демократску странку. То и данас чиним јер симпатизирам њен програм. Нисам намеравао да се бавим политиком и никада више нећу бити члан ниједне странке до краја живота. У Владу сам ушао из уверење да је и српска опозиција морала да добије највећи део ресурса у Влади, као и да су постојали реални основи да опозиција, преко својих министара, утиче на кључне одлуке Владе и на судбину земље. Верујте, у Владу сам ушао из тог убеђења, не због министарске фотеље.

Када ми престане мандат, посветићу се свом послу, онолико колико могу. Демократску странку помагаћу све док ми њен програм буде прихватљив. Социјалистичку партију Србије никада нисам новчано спонзорисао.

ПРВИ МИТИНГ СЕЉАКА У БЕОГРАДУ

ОТМИЧАРИ КОЛОР ТЕЛЕВИЗОРА

У селу Мол (општина Ада) једном сељаку су 1. децембра ове године на име неплаћеног пореза од 2486 динара, а на основу претходно пописане и процењене имовне, службеници општинске управе прихода запленили колор телевизор (процењен на 200 динара), термоакумулациону пећ (300 динара) и њиву од једног хектара првокласног земљишта, која по овим новим фендерима вреди — две хиљаде динара!

Овај пример како се држава Србија намирује код сељака које је својом аграрном политиком довела до просјачког штапа, изнет је ових дана на конференцији за новинаре коју је најављујући свој протестни митинг на Тргу Републике у Београду, одржао Независни синдикат земљорадника Војводине — Србије у преторијама Српског покрета обнове.

Овако беспризорно понашање према грађанину — произвођачу, у свакој другој држави изазвало би одређену гадљивост, једино у нашој је оно пожељно, јер има за власт двоструко позитивне ефекте: јавном продајом (за коју се време и место одреде тек накнадно, како стоји у записнику и са поменутог пленидбе) заплене и вишеструко потцењене имовине сељака који нису платили порез, утераће се који динар и у празну државну касу, а послужиће и као добар пример лошим пореским платишма шта их чека уколико своје обавезе не измире. Продајом једног хектара чистог чернозема који вреди најмање 8-9 хиљада динара, будзашто, настоји се да се земљорадник оштети још више, сматра **Ђорђе Гарабандић**, председник Независног синдиката Војводине — Србије, и додаје: „Ево какву власт имамо и каква нам је будућност“.

Усавршавајући даље технологију цеђења суве дреновине (Мирко Кулић, директор Републичке управе јавних прихода рекао је приликом једног сусрета са представницима Независног синдиката: „Ви порез морате да платите, ако не милом — онда силом) режим у Србији окренуо се сељацима са прекомерним пореским захтевима као једином делу становништва коме, по сопственом мишљењу још може испоставити обимни трошковник свог владања. Међутим, више деценија систематски гушени, а у последњих неколико годна и безочно пљачкани, сељаци иако најлојалнији део грађанства схватили су да им је коначно доста. Премда још недовољно свесни свог друштвеног значаја (понекад више апелују него што захтевају), они, ипак, удружени у Независни синдикат по први пут пружају држави организован отпор.

ВЛАДИ — ПОСЛЕДЊА ОПОМЕНА

„Сељак никада није избегавао да шаље сна у војску или рат, нити да плати порез. Али је за разлику од данашње та пореска политика

Држећи деценијама сељака прикљештеног у маказама цена, власт га је својим безвредним новчаним папирима последњих година и безочно пљачкала, а у најновије време му улази и у кућу, заплењује телевизор, термоакумулационе пећи, истерује крмаче из обора. И пошто је поцепао опанке обнијајући разна министарства у потрази за правдом у својој држави, сељак се обрео на Тргу Републике да јој као члан Независног синдиката каже да му је коначно — доста.

Пише: **Ружица РАНИТОВИЋ — ЈОВИЋ**

била увиђавна“, истакао је на поменутој конференцији за новинаре Независног синдиката **Захарије Трнавчевић**, народни посланик Демократске странке у Скупштини Србије, и додаје: „Ова данашња пореска политика заборавља чак и на уставну одредбу према којој се порез плаћа на доходак. Пошто сељаци у 1994. години нису имали доходак и то не због суше него због ценовне политике владе, они не би по том уставу морали да плате порез. У села се ових дана шаљу пописивачи имовине (на пијаци сам јуче чуо да су једном сељаку из Опова истерали две крмаче) — власт жели да заплаши народ на тај начин. А ти исти сељаци кажу: „Добро, ако ове године узмете, шта ћете узети наредне?“ За протестни митинг Трнавчевић каже да треба да опомене владу да коначно мора да води другачију политику према селу, и да почне да спроводи дугорочну аграрну политику да би тај сељак у својој држави нашао помоћ и заштитника, а не да се одржава стање првобитне акумулације, што значи таквих односа цена, који су четири и по деценије представљали буквално осиромашење села“.

„Ми не тражимо никакав посебан третман иако на то имамо право“, наглашва **Мика Влаовић**, земљорадник, народни посланик Српског покрета обнове у Скупштини Србије. „Прихватимо да у постојећим условима делимо судбину народа, али није нам потребно да нас министар у Скупштини хвали како смо једини успели да производимо у условима санкција, па да нас после за ту хвалу — фендују. Оно што нама треба јесте макар за нијансу повољнији третман од фирми које не раде, а имају социјално и пензионо осигурање, јер ми нисмо социјални случајеви — у тешким условима за ових пет година, од којих су четири биле сушне, успели смо, ипак, да обрадимо сваку њиву“, каже Влаовић.

Код таквих диспаритета цена, где за сто килограма пшенице сељак добије 14-15 динара, док за нузпроизвод код њене обраде, сто килограма мекиња у продавници мора да плати 22-25 динара, постојећи порески намети представљају само додатни ударац, и терају сељака да излаз тражи на другој страни, сматра **Зоран Момчиловић** из Раче (Крагујевачке). „Садашње обавезе сељака према држави достижу трећину његових бруто прихода, што нигде усвету не постоји. Поготово када се има у виду

МИТИНГ НА ТРГУ РЕПУБЛИКЕ

ЧЕРУПАЊЕ ГУСАКА У НЕВРЕМЕ

Својом бројношћу на протестном митингу 12. децембра сељаци нису зауставили саобраћај на Тргу Републике, али организатори кажу да су, ипак, задовољни одзивом. Истичу да их је за почетак — довољно. Пробили су лед, рекли своје. Око 30-ак чланова Синдиката и њихових гостију из свих крајева Србије изрекло је, свако на свој начин заједничку муку. Помињана је „ватра која их све пече“, па су ређани — нафта, репроматеријал, резервни делови, здравствено осигурање, порези. Дошло би их више, чуло се такође, али — многи нису имали пара ни за пут. Рекли су да је „влада порјарска — черупа их као гуске, а гуске када се очерупају у невреме, више перје не дају (Томислав Новаковић, Осипаоница), „дигнимо главу из песка“, „треба да се исправимо, јер само тако нам неће моћи ставити самар (Радивој Кулачин, Србобран), а наглашено је и да треба да се омасове, „да се онима у власти тресу гаће“. „Доле влада“ поновљено је више пута, а на помен гувернера Аврамовића (који им је обећао златнике за жетау) чуо се дуг звиждук. Телеграме подршке послали су им централа Удружених гранских синдиката, и грански синдикат металаца. Радника није било много — у маси је штрчало неколико транспарената ливаца ИМТ-а.

да је то примарна грана која у овим тешким временима треба да исхрани читаву нацију", каже Ђорђе Гарабандић наводећи разлоге за протестни митинг сељака у главном граду. И овог пута он истиче чињеницу да кривицу за скупу храну не сноси сељак него држава.

„Све што смо покушали да урадимо једним људским путем, преговарањем тамо где је томе место — у републичкој влади и министарствима, ево читаве јесени, завршило се њиховим празним обећањима. Зато протестујемо“, наглашава Зоран Момчиловић. Законски предлози изнети пред Народну скупштину од стране опозиције, који би допринели адекватнијем решавању сељачких проблема — нису далеко стизали. Богољуб Трукуља, посланик Демократске странке, каже: „У скупштини смо кроз предлог влади за смањење катастарског прихода за 50 посто желели на неки начин да ублажимо ситуацију и помогнемо сељаку. Влада није имала за то разумевања, али и за наш предлог закона о доприносима за социјално осигурање земљорадника који ће ових дана бити у Скупштини. У потоњој скупштинској расправи о смањењу доприноса за здравствено осигурање земљорадника, посланик Трукуља, на примедбу министарке здравља Лепосаве Милићевић да се доприноси сељака не могу смањити јер су фондови за здравство празни, рекао је

да би било више средстава и за здравство и за пољопривреду, да се она не уступају за повећање плата запослених у републичкој администрацији, ЈАТ-у, железници, МУП-у...

КОМЕ ТРЕБАЈУ ЗЛАТНИЦИ?

Да би схватио да, како каже Живадин Стојкић из села Ландол код Смедерева, „само сам себе може да брани“ и изашао на Трг Републике да протестује против државе, сељак је морао да разгрне маглу која му се смишљено, од стране државне телевизије, ствара пред очима. „Шта ће сељаку златници? Злато се купује кад се има новца на претек, па и онда да би се даровало кумство и слично. Нама треба новац којим можемо да купујемо оно најосновније“, коментарише летошњу шарену лажу која је сељацима сервирана уочи жетве Александар Ђурчић, председник Извршног одбора Независног синдиката земљорадника.

За нафту, коју је како се хвалила, власт поделила сељацима (десет литара по хектару и тек нешто више од половине), Живадин Стојкић каже: „Како је та добијена нафта јефтина, када је у Румунији и Бугарској набављена за 30-40 пфенига, (у време када је динар још како-тако пратио марку) значи да је она за нас била опет три пута скупља?“ Да, пах, сељачки

производ није морао ове године бити скоро исти толико пута јефтинији, бар кад је пшеница у питању, Стојкић тврди указујући на неке нереализоване планове Синдиката: „Представници нашег синдиката били су пре жетве ове године у Македонији, где је уговорене трговина пшеницом по цени од 38 пфенига по килограму (домаћа цена са одбицима била је 14-15 пфенига), уз наш превоз. Уместо новца, за њу бисмо добили нафту, акумулаторе, резервне делове. Наше министарство је то одбило. Они нити желе, нити знају да раде, нити то дозвољавају другима“.

Као повод земљорадничких протеста широм Војводине и Србије, принудна наплата пореза као мера која се хитно мора зауставити била је и први захтев сељака на протестном митингу у Београду. Осим тога сељаци овом приликом траже отпис свих јавних дажбина за 1994. годину због нереалних цена пољопривредних производа и суше, смањење тих дажбина убудуће, као и укидање пољопривредног пореза на промет код куповине машина, резервних делова, репроматеријала.

Сељаци захтевају и одобравање повољних кредита за производњу, увођење дисконтне продаје хране у градовима, повраћај сеоских пашњака и утрина, оверавање здравствених књижица без обзира на измирење јавних дажбина, као и реалне паритете цена у процесу пољопривредне производње. Такође, захтев је Независног синдиката да се његовим представницима омогући присуство скупштинским одборима приликом одлучивања о проблемима села и пољопривреде.

Уколико на плочник пред Кнеза Михаила на Тргу стане не само као неко ко нема више куд, него и као неко „свестан свог положаја и своје снаге у друштву (како рече председник Гарабандић), сељак ће показавши да убрзано учи школу синдикализма, коначно заслужити да се држава над њим замисли. Доласком у Београд на протест он ће уз савладавање сопствене сневљивости (па и ненавикнутости на путовање) и стално наглашавање како за себе не тражи нешто посебно, уверити коначно власт да га схвати озбиљно. А то значи и да ће уколико његови захтеви не буду прихваћени, посегнути за много радикалнијим мерама.

И још нешто. „Очекујемо да на предстојећем протесту буду и радници ИМТ из Раковнице, односно ИМП-а и ДМБ-а, јер су њихови производни програми везани за пољопривреду. Они ће те производе морати да продају људима који сада не могу да плате ни порез. А како ће онда да купи трактор који вреди 15 или више хиљада марака?“ речи су Петра Медића на поминутој конференцији за новинаре, који као председник Независног синдиката „Заставе“ за потребе митинга има улогу координатора за сарадњу са другим синдикатима.

Присуство радника на протесту сељака, значи не само моралну подршку храноцима народа. То је истовремено знак и да у свом синдикалном надрастању сељаци прескачу по два степеника намећући за своје проблеме глобална решења. Само тако кад се поставе ствари, власт не може пинг-понг техником пребацивати проблеме од једне на другу привредну грану, од једне на другу струковну организацију. Само када сви траже све у исто време постаје јасно да власт опстаје пребацијући увек кривицу на друге. А кад се круг затвори — једини кривац је она сама.

У К Р А Т К О

ЗАСЛУЖНИ

Забележно: Александар ЦВЕТКОВИЋ

У београдској општини Стари град наставља се чистка оних који су се дрзнули да остану лојални својој политичкој странци, Српском покрету обнове. У томе су најактивније управо њихове дојучерашње партијске колеге, а поред прљавог дела посла који обављају, својим тренутним коалиционим партнерима причињавају и знатна душевна задовољства.

Али, било би сувише блесаво када би се само на томе завршило. Махери за политички маркетинг, демократе, увек су за корак испред осталих у пабирчењу поена на свакојаким бесмислицама. Бар у њиховим круговима влада такво уверење.

Званично образложење за смену двојице чланова Стамбене комисије Скупштине општине Стари град, делегираних из СПО, гласило је да она одражава промењени однос политичких снага на општини. Међутим, оно што није било за јавну употребу, а скувано је у кујни интрига ДС, изгледа овако: члановима стамбене комисије Извршни одбор је наложио да припреме одлуку о додели стана угледном филмском ствараоцу Емиру Кустурици. Стан је, како кажу упућени, на Теразијама и величине је 140 квадратних метара. Уз овај поклон ишла би одлука о проглашењу Кустурице за заслужног грађанина општине Стари град?!

Сада већ бивши чланови комисије наглас су се запитали није ли господин Кустурица за живота довољно стекао да би могао себи да купи стан. Да се, ипак, не би мислило да они против њега имају нешто лично рекли су да о том питању морају да консултују странку. То је било довољно за смену.

Пошто нема више никог да им смета, на општини Стари град су замислили да овакве акције постану традиционалне. Следећи на реду је, прича се, Раде Шербеџија.

Ако упали, од тога ће корист извући и председник ДС, господин Зоран Ђинђић. Моћи ће пред грађанима, рецимо, Прешева, када их на пазарни дан буде посетио, да се похвали шта је његова странка учинила за грађане Србије. Кустурицу и Шербеџију.

СИНДИКАЛЦИ

Прошло је више година од првих стидљивих покушаја независног синдикалног организовања (почетком осамдесетих такве су тенденције означаване као једна од највећих опасности по радничко самоуправљање) до данашње, разгранате мреже радничких асоцијација. Пре отприлике две године наивни оптимисти су на основу његовог видљивог замаха и све млитавијег отпора у „структурама“ поверовали да се државни апарат мануо ћоравом ногом. Али, као и увек када се започето не приведе крају, противник је консолидовао редове. А онда... зна се шта следи.

Бројни независни, грански, струковни, слободни „трејдјуниони“ поново се налазе на тапету своје државе и њеног Самосталног (апсур-

дног ли атрибута) синдиката.

Државни чиновници повремено немају шта да раде, када је о сузбијању синдикалног плурализма реч, толико се лојални синдикални функционери гурају да тај посао обаве уместо њих.

Међу разлозима који се наводе по оригиналности је посебно запажен онај који је изнео Александар Ивовић, председник Републичког одбора синдиката металаца Србије. Радници би, по његовим речима, за време трајања санкција, требало да се одреде само за један синдикат у предузећу. Кад се још има на уму с којим од њих Влада једино жели (и воли) да „преговара“ — слобода избора постаје несумњива.

ДЕМАНТИ

Корчуланска летња филозофска школа дефинитивно је потучена до ногу. Победила ју је пожаревачка. Прва је била апстрактно-хуманистичка, како рекоше тадашњи критичари. За другу је карактеристичан постхумни алтруизам, што је сасвим у складу са временом у коме живимо, тврде апологети.

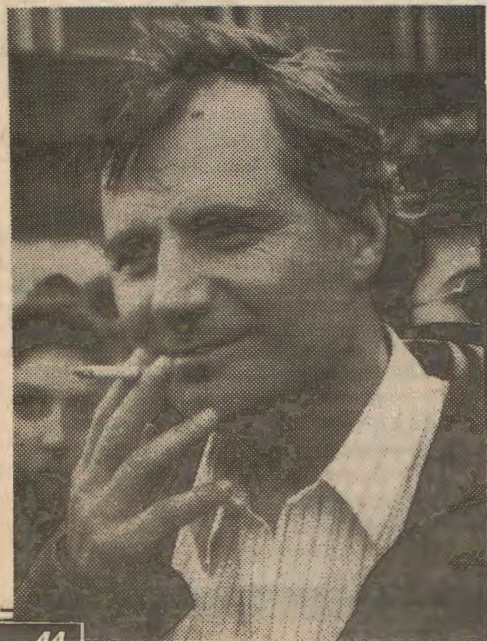
Изразити представник ове потоње школе мишљења међу социолозима, проф. др Мирјана Марковић, отклонила је ових дана једну вишегодишњу заблуду везану за њеног мужа и онај легендарни ратни поклич са Газиместана осамдесет осме.

„Када је реч о Газиместану, то што је рекао (С. Милошевић) да оружани сукоби нису ис-

кључени мислио је на нашу планету. То је био један говор у коме је он дао једну анализу цивилизацијског стања у нашем добу, епохи, итд. Уопште се та реченица није односила на нас. Ја то поуздано знам“, каже др Марковић.

Наш је председник исувише скроман човек (кад год му се укаже прилика пусти солунце да говоре, али је његова жена зато при свести о свему, па и о председничковој историјској одговорности према гледаоцима РТС).

Уколико жена часна реч ипак не буде била довољна, наша Телевизија је сасвим кадровски и технички оспособљена да докаже како се спорна реченица није ни догодила.

Сва је срећа да постоје и нискотиражне, за ширу публику незанимљиве новине (што осим у тржишном смислу не представља неку посебну ману). Како би се иначе износили неки јеретички ставови, без последица по физички и морални интегритет „јеретика“?

У такве је сврхе мр Александри Пошарац, економисти са социјалном проблематиком као ужом специјалношћу, послужио интервју дат београдској „Републици“.

Према њеном мишљењу, када би се салдирали све уплате и исплате пензија и свеле на нето садашњу вредност многи би пензионери били запрепашћени чињеницом да су добили више од онога што су уложили. „То се може показати на овом примеру: 1978. године само Србија и Црна Гора имале су 2 милиона 300 хиљада запослених и 655 хиљада пензионера; 1985. године 2 милиона 618 хиљада запослених и 833 хиљаде пензионера; 1990. године 2 милиона 707 хиљада запослених и 985 хиљада пензионера; 1993. године 2 милиона 464 хиљаде запослених а милион и 173 хиљаде пензионера; 1994. године 2 милиона и 200 хиљада запослених и милион и 200 хиљада пензионера. Подаци се односе на друштвени сектор. Погоршање односа између броја запослених и броја пензионера је очигледно. То значи да је текућа генерација запослених морала да издваја све више новца, и ако говоримо о томе ко је покраден, највише су покрадени запослени. Велико је питање да ли ће они у овако тешкој економској ситуацији успети да добију пензију и колико ће она износити“ — закључује мр Пошарац. Тре-

бало би поменути да је међу 2,2 милиона запослених, колико је на „бројном стању“ регистровано за текућу годину, близу половине „умировљено“ по два основа: као „технолошки вишак“ или „због деловања међународних санкција“.

БАРЈАЧЕ

Шта би се догодило када би неко приморао „Заставу“ да измири све обавезе према старим купцима, односно онима који су возила уплатили још пре три године, питала је крагујевачка „Светлост“ а одговорио заменик директора фабрике аутомобила, господин Божа Живановић:

„Фабрика аутомобила би за месец дана зауставила производњу. Нема пара да се то финансира“.

Међу Крагујевчанима је јавна тајна да сви који испољавају разумевање за тешкоће у којима се „Застава“ нашла испадају народски речено „овце“, јер они који поднесу тужбу суду у релативно кратком року добију плаћену робу. Наравно, такви су за сада у убедљивој мањини,

али дају лош пример осталима. Због тога би се могло десити да судови успоре доношење пресуда.

Наш гувернер ће, по свему судећи, после проблема са квазибанкама, приспелим обавезама по Зајму за препород и старе девизне штедње, добити нови врућ кромпир „старих Заставиних уплата“.

А зашто нека од студијских група не би прихватила да се и ове обавезе измире кроз стамбену изградњу, што је г. Жика Муштика за стару штедњу већ предложио, као извођача топло препоручујући фирму коју је завештао свом сину?

Бог им здравља дао.

Времена су гадна, али то се не односи на снажљиве и окретне приватне предузетнике. Напротив.

Узмимо, на пример, господина Ратомира Шаловића, по образовању професора књижевности, угледног ваљевског трговца личним наоружањем. У разговору са новинарем ваљевског листа „Напред“, Шаловић износи своја занимљива запажања у погледу навика и љубави нашег народа према ватреном оружју. Према његовом искуству већину чине љубитељи пиштоља, за разлику од тврдокорне мањине „револвераши“ (уместо оквира има буренце). Сељаци купују чешће од припадника других друштвених слојева. Посебно је популарна и „Заставина“ репетирка М 93, познатија као „пумпарича“.

По броју продатих примерака „бестселер“ је пиштољ М 57, домаћа верзија славног руског „тетејца“, који познаваоци оружја од миља зову и „теча“.

Што се интересовања према полу његових муштерија тиче, Шаловић је уочио да мушкарци воле јаче и дуже пиштоље, док се „даме опередељују за нешто краћи“.

БАЛКАНЦИ

Просто је необјашњиво како досад још ни-су почела масовно да ничу удружења национал и локал-географа и картографа, у којима би своје афинитете неговали како људи од струке тако и аматери-ентузијаста. Један од таквих огласио се недавно у суботичком двотједнику „Жиг“, са амбицијом да допринесе што научнијем расветљавању озбиљне енигме — „Налази ли се Војводина на Балкану?“. Па вели:

„Сви који имају елементарна знања из земљописа знаду да су сиверна граница Балканског полуострва Дунав и Сава, док су западне границе овог полуотока различито свађају (Уна, Купа, Крка, итд.) те да је полуостро добило име по једној планини што се пружа од источне Србије према Бугарској.

Дакле, искључиво балканске земље 20. века су: Бугарска, Грчка, Македонија, Албанија, Црна Гора, Србија, Косово и Санџак. Диомице су балканске земље Турска, својим малим најзападнијим дилом, већи дио Босне и Херцеговине, евентуално Хрватска и то својим мањим јужним диловима. Дакле, ту никако не можеду улазит Аустро-Угарска, Маџарска и, фала Богу, данашња Војводина.

Упорним сврставањем Суботице (уосталом Војводине и Хрватске) у социопатолошки појам Балкана, желе нас метнит у исту раван са Србијом, отргнут од сриднеоверопске повисти, чији смо политички дио били до 1918. а земљописно смо ту и даље! Ширењем Балкана, по принципу „Дранг нах Нортен“ желе увући нашу липу „миттелеурупску“ варош у њево балканско царство. Кад већ не могу изминит земљопис терена, они то раде политичким путем својом префињеном пропагандом“.

ДУШАН РИСТИЋ, ИДЕОЛОГ СРПСКОГ ПОКРЕТА ОТПОРА НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ

НЕШТО МУТЕ

Раније 1985, били сте покрет који је успео да оцели Југославију. Садашње Писмо српској јавности различито се коментарише. Шта вам је био повод да га напишете и понудите овдашњим Србима на потписивање?

Садашња мутна политичка ситуација, пуна неизвесности, надвила се и око решавања косметског чвора. Поново је бацила Србе на Косову и Метохији у велику забринутост и ставила их испред дилема да ли ће Срби и држава Србија сачувати ове своје територије и да ли ће они, Срби, моћи остати да живе овде у својој, јединственој држави Србији? Забринутост и узнемиреност су још више повећале и неке, иако доста штуре, нејасне, недоречене и конфузне изјаве неких истакнутих личности актуелне власти, као и представника неких позиционих и опозиционих партија и странака, из којих се, на жалост, наслућује авет која може нас Србе да задеси ако се прихвате неке сугестије или предлози који се нуде Шиптарима. Неки од тих предлога или размишљања, враћају нас на раније позиције и односе од пре 1990. године (Устав 1974). То практично значи да нас, Србе на Косову и Метохији, поново остављају на милост и немилост Шиптарским сепаратистима и шовинистима.

Србе на Косову и Метохији узнемирава и то, што се нуди дијалог шиптарима о решењу проблема српско-шиптарских односа на Космету, а да претходно нико од надлежних не пита, не покушава да саслуша и консултује српски народ који овде живи и судбински је везан за своја огњишта, под којим би условима могао на овим својим српским просторима живети, опстати и остати.

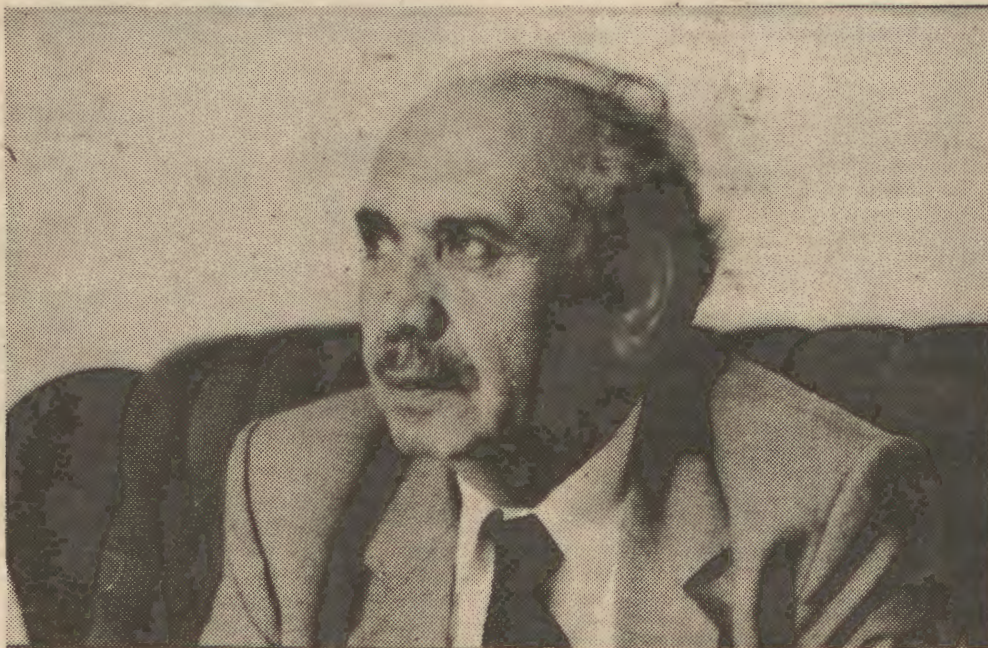
Политички је несхватљиво и недопустиво заобилазити свој народ о чијој се судбини ради и одлучује! То заобилажење разумни Срби доживљавају као да их и садрашња политика државе Србије, иста као и она раније, не види.

Истовремено се нама Србима а priori намеће питање: да ли ми Срби на Косову и Метохији сада, када се решава наша судбина, када је питање бити или не бити, треба да стојимо по страни и да мирно, без речи, посматрамо и чекамо каква ће нам се пресуда донети или да се активно укључимо у заједничко изналажење решења која се могу узети и употребити у разговорима и бити од помоћи нашим државним преговарачима у интересу Срба и државе Србије.

МУДРО И ПЕРФИДНО

Ранијим петицијама, после којих се „догађао народ“, буквално сте „променили свет“. Да ли сада претендујете да покренете народ, односно који су вам циљеви?

Наш циљ је да поново упознамо нашу, српску јавност, на негативна политичка и општа кретања, која, гледано мало унапред, воде у погубни правац по нас. Садашња учмалост и спепило, самозадовољство и хвалисавост онеспособила је оне националне и државне снаге које су историјски одговорне за судбину српства и државе Србије на овим просторима. Јер, српски народ се међусобно завадио, разјединио и ослабио своју политичку и духовну моћ да заједнички стане на пут овом погубном политичком кретању. То веома мудро и пер-

Срби на Косову су забринути и узнемирени. Сматрају да су заборављени и стављени на карташки сто.

Разговарао: Милош ЂОРЂЕВИЋ

фидно користе шиптарски сепаратисти уз здушну политичку, материјалну и пропагандну помоћ антисрпских снага извана, а посебно САД: на основу већ добро разрађеног програмског и националног циља и плана — тактичког деловања.

Шиптарски сепаратисти сада не делују као раније илегално, нити из легалних органа државе Србије, односно Југославије, пошто су, како рекоше, на миг својих претпостављених напустили посао. Али, зато сада постоји и неометано делује противуствано, у држави Србији „косовска република“, која има свој устав, свој парламент, председника републике, владу у егзилу, посебан свој образовни програм, своју пореску политику и систем, своја информативна средства, своје представнике по иностранству и своје политичке странке и партије који су најдиректније у функцији разбијања територијалног интегритета Србије и Југославије. Наиме, у Србији и Југославији, где Срби имају своју власт од органа управе, полиције до судства и војске, постоји и делује паралелна држава „република Косово“.

Не знам да ли још негде у свету постоје две паралелне државе, независне једна од друге! И после четири године постојања овог својерсног двовлашћа на Косову и Метохији ништа се не предузима како би се томе стало на пут. Као да је некоме стало да се ми Срби психолошки натерамо и навикнемо и прилагодимо на ово двовлашће које нам је као Дамоклов мач изнад главе.

Шиптарски сепаратисти одрекли су се ранијег метода — своје агресивности и директног напада на припаднике српске националности и органа државе Србије и на тај начин себе у свету представљају као наводне демократе и тобожње миротворце. Сваку мору државних органа против прекршаја и криминала, претив шверца, дроге и оружја, неплаћања пореза и других обавеза држави Србији, вешто пропагирају светској јавности као, наводно, повреду људских права, дајући јој конотацију геноцида над Шиптарима од државних органа Србије.

УЗНЕМИРЕНИ ДУХОВИ

У јавности је дошло до извесног замешатељства. Предухитрили су вас истоветни закључци косовопољских социјалиста. Међутим, ваше Писмо српској јавности косовопољски и покрајински социјалисти су оштро осудили а своје закључке више не помињу. Како то оцењујете?

Без сумње, Косово Поље је место одакле су углавном покренуте српске иницијативе за супротстављање шиптарском сепаратизму и шовинизму. Зато, ако је то саопштење ОО СПС имало за циљ да се стварно стане на пут досадашњим и садашњим негативним политичким кретањима, што сваки разуман човек види или осећа, онда то саопштење треба поздравити.

Међутим, познајући садашње недемократске односе унутар СПС-а, организацију СПС у

Косову Пољу која је кадровски осиромашена, међу собом завађена и знајући да су разумни људи и активни борци за национална права Срба у СПС-у одгурнути у страну, не верујем да су те крупне политичке оцене и ставови ОО СПС Косова Поља стварно њихов производ нити искрена жеља, да то што су у саопштењу захтевали и спроведу у живот. Јер, те крупне политичке оцене ОО СПС су уперене против политике своје партије. Њихова моћ и спремност није тако јака да би могли нешто променити у својој партији. Верујем да је то саопштење дотурено од стране самог врха партије да би се, као што се то чинило и раније више пута, смирили већ узнемирани духови Срба на Косову и Метохији, и да би се унапред амортизовао утицај Писма српској јавности. Да је то саопштење ОО СПС Косова Поља била обична фарса, лажно прикаивање своје спремности за промену стања говори то да су га после објављивања Писма српској јавности, новим, дотуреним ставом, демантовали. Дакле, из тога се види да ОО СПС Косова Поља, као што је својевремено било удружење „Божур“, није никаква политичка снага већ обична експозитура преко које се испуштањем посебних балона, тестира српска јавност.

Но, и поред тога не треба им замерити пошто је реч о сиромасима који се данас јављају као наводно једино легитимни представници некада чувеног и славног Косова Поља, а они уствари нису Косовопољци. Дакле, увучени су у такву политичку непријатност иако нису схватили праву политичку позадину.

Челници покрајинског СПС и косовопољски социјалисти јавно су вас прозвали да сте за поделу Косова и Метохије и аутомаштво?

Срби Косова и Метохије, не само да не прихватају никакову сецесију Космета, већ су против сваког аутомаштва Срба и било какве аутономије за Србе. Територија Косова и Метохије је интегрална и неодојива од Србије. Срби Косова и Метохије су интегрални део свих Срба и неодојиви од своје браће Срба у Србији и једино се тако могу и морају третирати.

Шиптари су реалност на Косову и Метохији и треба упорно тражити и изнаћи најбоље прихватљива решења како да на овим просторима мирно живимо једни поред других; да не буду угрожени малобројни Срби од бројнијих Шиптара и Шиптари од бројних Срба. Теза о „братству и јединству“, која се поново чује од неких још увек заслепљених назови-космополита и интернационалиста је у пракси на просторима бивше СФРЈ, а тиме и овде на Косову и Метохији, показала се као вештачка творевина. Не само да је то „братство и јединство“, било неискрено, лажно, већ се, најжалост, данас претворило у међународно крвопролиће, у међусобно убијање и још више продубило међународну мржњу и неповерење. Није довољно само истицати да ће Шиптари као национална мањина имати сва права предвиђена међународним стандардима, већ се мора ближе сагледати како ће изгледати српско-шиптарски односи пошто им је судбина да живе једни поред других. Зато данас треба тражити реалне политичке облике који могу створити правне и друге услове за трајно решавање ових проблема. **Упозоравамо да сецесија води међународно крвопролиће и рату непредвидљивих размера.**

ИСТЕ ТАЛАСНЕ ДУЖИНЕ

Поред косметских социјалиста ваше отворено писмо српској јавности осудили су још Ругова и Азем Власи. Да ли се ови, случајно временски повезани напади, могу схватити као зближавање актуелне власти и шиптарских правака?

Упозорења и захтеви потписника Писма српској јавности сигурно да најдиректније погађају шиптарске сепаратисте и ништа није за-

чудо и ненормално што су Ибрахим Ругова, Азем Власи и други ових дана у офанзиву против српских захтева и појединаца са листе потписника. Али, несхватљиво је што људи из владајућег ГСП-а не схватају и не прилазе озбиљно сагледавању стварних проблема и односа.

Не верујем да су у дослуху, али њихово понашање и однос према српском питању на Косову ових дана избацио их је на истим таласним дужинама.

Више државних званичника ових дана је боравило на Косову и Метохији, они су говорили о писму, али га нису осудили тако жестоко као покрајински челници. Оцене у писму они доживљавају као атак на њих лично, што се из садржаја Писма не може закључити.

Истина је да су проблеми српско-шиптарских односа на Косову и Метохији сувише крупни и до краја сложени. Сигурно је да они превазилазе њихову политичку зрелост и организациону способност. А најважније је да су њихове компетенције и овлашћења ограничене и зато објективно не могу да одлучујуће утичу на ток политичких кретања. Међутим, сигурно је да снос одговорности и с, правом, треба да се боје што се мире са таквим стањем, што су запали у самозадовољство и што не иницирају захтеве да се стане том неповољном кретању. Дакле, они се, хвалећи се, некретички односе према стварним проблемима.

Преокупирани међусобним трвењима за свој наопаки рад траже кривце тамо где их нема. Према томе, нису имали потребе да преко приштинских средстава јавног информисања, која Писмо нису ни објавила, тако брзоплето, политички незрело, без аргумената, прљавим уличним језиком, настоје да деградирају потписнике. Они потцењују, омаложавају српски народ, Србе, њих преко 40.000 који су до сада потписали Писмо. То је половина бирача Србије са Косова и Метохије. Истовремено, показују колико им је стало до мишљења народа коме припадају и који, наводно, представљају. Неки, као на пример секретар ПО СПС Мило Самарџић, преко таласа Радио Приштине рече да то није битно што је потписао толики број. Питам шта би овај народ требало да ради него на тај начин упозори своју државу на оно што се догађа и што их забрињава и узнемирава. Но, то је његов интелектуални политички домен гледања, он на тај начин само испољава јавно своју политичку зрелост и неоговорност.

Да су руководиоци актуелне власти и партије на власти на Косову и Метохији дигли глас против таквог негативног политичког стања, сигурно да не би нико од потписника имао потребу да своју савест и своју политичку снагу на овакав начин стави у службу народа, већ би свако од нас у границама својих могућности и способности и потребе да помогнемо да се стање реши.

ПОЛИЦИЈА СЕ ПОДРАЗУМЕВА

Неки коаутори Писма тврде да је његово потписивање под „пасхом полиције“.

Па, ништа се тајно не ради. У писму се указује на веома неповољно политичко стање и тешку неизвесност коју и сами припадници без-

бедности преживљавају. Захтеви у Писму српској јавности нису провици Србије и Југославије нити су уперени ка рушењу, већ ка одбрани и трајном очувању српства и Србије на Косову и Метохији. Зато није чудно и ненормално што су припадници државне безбедности, полиције, војске и других државних институција овде на Косову и Метохији веома заинтересовани и прате ток догађаја. Немали број њих, заједно са својим народом, потписују Писмо као грађани државе Србије и као припадници српског народа, свесни да не могу бити ван свог народа. Позив им је да служе свом народу а не ницијој странци.

Писмо српској јавности није и крај нове политичке акције Српског покрета отпора. Најавили сте ускоро формирање и Националног савета. Шта то значи?

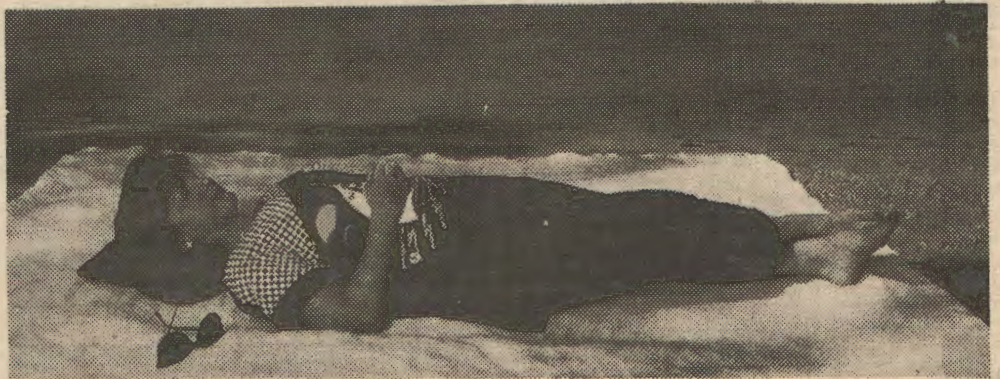
Из садржине Писма види се наша забринутост што не постоји државни концепт решавања српског националног питања уопште, па ни на Космету. Недостатак јасно дефинисаног националног циља резултат је досадашњих и садашњег лутања око разрешавања питања Косова и Метохије. Зато циљ наше иницијативе, упућене републичкој и савезној скупштини, јесте да формира државно национално тело које би се бавило тим проблемом. Полазимо од тога да је српско питање на Космету очување територијалног интегритета Србије и српства на овим просторима. Ако одзива на наш предлог не буде, тражићемо друге облике којим би надоместили недостатак Националног савета, који би радио на тражењу путева за очување српства на Космету.

Док Ви разговарате о стварању Националног савета, Ибрахим Ругова на Западу ради на успостављању протектората на Космету. Да ли је протекторат могућ?

Да. Ругова ради, као и остали фактори шиптарско сепаратистичког покрета, на томе да нађе политичку форму, која би, одмах или у догледној будућности, водила ка отцепљењу. Предлог о протекторату је једна од форми на том циљу, прелазног карактера, за стварање неутралног Косова, како он каже. Како смо против сваке сецесије, тако смо и против протектората, јер је то исто.

Укључивање Албанаца у политички живот Србије је неминовност. Како га извести у условима сукоба непомирљивих интереса Срба и Албанаца?

Нешто о томе сам већ рекао. Желим да додам да укључивање није спорно, већ то што после више од четири године ми немамо, до краја, јасан концепт. Нама није познато са каквим концептом би се ишло у то укључивање, односно како градити живот једних поред других са обезбеђеном заштитом од албанизације и мајоризације. На жалост, ни раније, ни сада, државни органи не отварају ово питање пред српским народом, који је судбински везан за ове просторе. Да поновим, то је зато што се, још увек, на овај проблем не гледа као на државни и национални већ као страначко-идеолошки проблем.

ЗАШТО ЈЕ ЗАБРАЊЕН ЈЕДАН „ЦРКВЕНИ КАЛЕНДАР“?

ОЧИСТИ ПА ЗАПРЉАЈ

„Не веруј политичару који те једном обмануо. Он је извор неизвесности проузрокованих неистинама.“

Овако гласи једна од „заповести“ у џепном црквеном календару за просту 1995, који је издало Удружење староседелаца Србије, а привремено забранио Окружни суд у Сремској Митровици. Разлог је, како је у решењу о забрани растурања написао судија Драган Аћимовић, што је „суд утврдио да се текстовима, који се у њему налазе несумњиво нарушавају слободе и права човека и грађанина, прописане како Уставом СРЈ тако и Уставом Републике Србије и одредбе позитивних закона земље... да се нарушава једнакост грађана у њиховим правима и дужностима, њихова зајамчена слобода кретања и настањивања, њихово људско достојанство, право на рад, а изражава се и напоштовање људске личности и његовог достојанства“.

Поступивши одмах по наређењу суда од 23. новембра, сремскомитровачки СУП запленио је све примерке календара — 369 комада — из просторија Удружења у Масариковој 5 у Београду, док се барата податком да је наручено штампање чак око 100.000 комада, а „до окончања решења ове правне ствари!“

Опасност је, дакле, судећи по свему овоме заиста велика. У чему је то џепни црквени календар угрозио државу и народ који у њој живи? Ни у чему — гласи, најкраће, образложење у жалби Удружења староседелаца Србије.

КОМЕ СМЕТА ИСТИНА

На насловној страни календара је, практично, по први пут одштампана фреска Хиландара, позната као „Свети ратник Милош Обилић“, која спада у ред најбољих фресака српског средњовековног живописа. На задњој страни календара је фотографија Храма светог Архангела Михаила у Скопљу који је задужбина Краља Александра. У овој цркви су мошти 3.200 србијанских ратника палих у балканским ослободилачким ратовима.

„Не видимо коме ово може да смета у Србији и Југославији, јер је то истина“, закључује Удружење у жалби и то овако образлаже: „Храм Светог Архангела Михаила у Скопљу својевремено је наменски сазидан као спомен кортурница србијанским палим ратницима у балканским ослободилачким ратовима, а ктитор је покојни Краљ Александар ујединитељ. Ову цркву — Храм, власт бивше СФРЈ дала је непризнатој такозваној Македонској православној цркви на коришћење. На жалост, тзв. Македонска православна црква у овој задужбини не негује традицију Српске Православне цркве и поруку почившег Краља. Удружење је познато да се посетиоцима не дају потпуне информације о изгинулим србијанским војницима, нити о чињеници да су то били ослободи-

Можда не звучи као једна од Божјих заповести, али функционише као правно гесло актуелних властодржаца

ПИСЕ: Радмило ЧОБОВИЋ

лачки ратови. Све се намерно прећуткује. Напротив, супротно историјским чињеницама, тзв. Македонска православна црква приказује да је србијанска војска била — окупаторска!“

Удружење староседелаца Србије сматра да има право да на овакво понашање реагује, јер је „реч о изгинулим србијанским ратницима, чије су идеје биле војничке оправдане и племените — борили су се против непријатеља који је окупирао ове просторе. Како могу ове историјске чињенице да сметају Окружним јавном тужилаштву у Сремској Митровици и како Окружни суд у овом граду може да усвоји предлог о забрани календара који износи историјске чињенице?“

Најзад, Удружење не схвата шта то смета Окружном јавном тужилаштву када се у календару износе чињенице да тренутно земљом Србијом владају људи чије је порекло ван Србије. А такви људи се налазе на челу скоро свих институција, установа и предузећа широм Србије: „На челу државе Србије, на челу Владе Србије, на челу полиције и Савезног министарства за одбрану, као и на челу многих привред-

них предузећа. То је истина и не видимо коме она може да смета и кога да вређа?“

„Морамо овде да изнесемо чињеницу“ — наставља се даље у образложењу жалбе на решење о забрани календара — „да у Француској председник града, шеф полиције и других установа не могу бити људи који нису рођени у том граду“.

ПОЛУВЕКОВНИ ЗАОСТАТАК?

У позadini забране Окружног суда у Сремској Митровици је, очито, стрепња да се текстовима из џепног календара Удружења староседелаца Србије подстиче сукоб и нетрпељивост између Срба — Србијанаца и Црногораца, у првом реду, који истини за вољу, заиста заузимају кључне позиције у Републици Србији. Па потом и Срба из бивше БиХ, којих је, стицајем ратних (не)прилика, много као избеглица у Србији. То је, међутим ствар политике у коју спада и решавање етничких и међунационалних односа у држави. Али, уз дилему: Да ли је има и каква је, ако је могућа, та национална нетрпељивост између Срба и Срба? Да ли је, уопште, реч о распривању мржње међу припадницима истог народа ако политичких мотива нема како истичу у Удружењу.

О правној страни овог проблема своје тумачење има и београдски адвокат Сава Анђелковић, иначе правни заступник Удружења староседелаца Србије у овом процесу. „Уставом је загарантовано право свих грађана да се организују у удружење“, каже он. „При регистрацији обавезно се прилажу и правила удружења из којих се види и жеља његових чланова

МАЛО ИХ ИМА А МНОГО РАДЕ

У решењу о забрани црквеног календара Удружења староседелаца Србије цитиран је текст из ове књижнице под насловом „Истина о Србији“. Он дословно гласи овако:

„Створише Србијанци данашњу Србију у Првом светском рату, без помоћи браће, пређоше сами Албанију, саставише трупе са трупама Француске, Енглеске и Америке, ратоваше до победе, ослободише Србију, братску Црну Гору и прекодринску српску браћу.“

Али се црногорска и прекодринска браћа крајем Другог светског рата придружише совјетољубившим инвазионистима у окупирану Србију, порушише цркве домородаца, побише најумније домороце, присвојише њихову имовину, успоставише своју власт која пола века влада Србијом као освојеном колонијом. Данас, од председника Државе, Владе, преко директора институција и предузећа, до управника затвора у Србији су Црногорци и прекодрински Срби, како чине само четири одсто становништва у Србији.

Деценијама исељавају Србијанце са Косова.

У последњих три године иселише преко 380.000 домородаца из Србије. Довукоше дезертере из својих крајина као јаничарске милиционаре и официре, заузеше радна места и станове домородаца, окупираше студентске домове које домороци изградише и наменише својој деци, изловаше Србије од Света. Пола века истина о Србији није била доступна деци домородаца у школама, јер туђинци пишу историју, управљају телевизијом и штампом.

Удружење староседелаца Србије мора да објави истину, јер од тога зависи опстанак Србије“.

НЕМА РЕЗЕРВЕ

У календару, за који сам каже да је аутор, као уосталом и аутор идеје о формирању и аутор програма, председник Удружења Влајко Поповић, записао је и ово:

МОЛИТВА СТАРОСЕДЕЛАЦА СРБИЈЕ

„Уједини нас Боже да се ослободимо безбожничке власти туђинаца који су у Србију ушли под барјаном братства, јер ни туђим државама не владамо, а резервну државу немамо. Помогни нам да разликујемо братство од подлости, спречи наше безнађе и исцелављење, поврати нам право да одлучујемо о нашој домовини, судбини и Држави.“

ва и циљеви организовања. Тако је учињено и са Удружењем староседелца Србије. Погрешно је, по мом мишљењу, становиште да је циљ овог Удружења протеривање неких људи из Србије. Сматрам основаним прилаз да је много људи са стране који не познају је-дан град, на пример, а руководе њим у виталним стварима и то од Суботице до Пирота“.

„Није реч о праву на запослење, праву да се бира и буде биран, праву на рад, него о питању да ли занста у тим градовима нема ниједног човека који је ту рођен и познаје потребе тог града“, наставља адвокат. „И док многи са факултетским дипломама и магистратуром чекају на биронима за запошљавање, њихова места заузимају људи за које се не може рећи да су квалитетни за послове које обављају. То је наставак процеса започетог 1945. године. Да читава предузећа, установе, које при том нису приватни, постају, практично — породични.“

НЕПОТИЗАМ ПРВЕ ВРСТЕ!

Све је то могуће, сматра адвокат, док постоје државна предузећа и друштвена својина и док у пракси и даље влада једнопартијски систем.

„Када свега тога више не буде када завлада заиста вишепартијска демократија, завладаће и права конкуренција у смислу да на одређена радна места и функције дођу и образовани, компетентни људи који ће квалитетно обављати своје послове. У таквој ситуацији неће бити ни потребе за постојање удружења какво је Удружење староседелца Србије“, мишљење је господина Анђелковића.

Наглашавајући да не улази у политичку праву, он подсећа на почетке од пре пола века када су за одређена радна места били именовани и постављени партији одани људи, без обзира на своје стручне квалификације и личне способности и моралне квалитете. Они, сматра Анђелковић, још владају, а одржавају се опробаном методом, „окружујући се себи оданим особама које ће, из личних, фамилијарних или неких других, али не професионалних разлога, увек када је потребно подићи руку за њих.“

ПАРАЛЕЛЕ ЗА РАЗМИШЉАЊЕ

Најновија сремскомитровачка епизода око забрањеног црног црквеног календара намеће паралеле између неких недавних ситуација.

Када је пре годину — две полуванично, из уста људи и партија блиских владајућој (и тада и сада у Србији) посредно позивано на прогон Муслимана, Хрвата, уопште такозваних „несрба“, ниједно тужилаштво није се препознало надлежним да реагује. Нити суд. Ни на практичне потезе који су били ехо таквог политичког усмерења, као што су отмица Муслимана из воза Београд — Бар, на пример или чишћења у Војводини. Штавише пре нешто више од месец дана званично је објављено да ће бити организованог насељавања избеглица у Војводини. Занимљиво — не на Косову. На светој српској земљи, уз то и плодној. Узгред и намеће неког права и прокламоване слободе је њихово угрожавање.

Сувишно је спомињати да су „неквалитетни Срби“ од пре две, три године (они који су упозоравали да је рат глупост и да је неопходно ствари решавати преговорима и противили се етничком прочишћавању не само оних с којима Србија „није била у рату“ већ и другим, као Мађара на пример) од пре два, три месеца постали квалитетни.

Само им то још није (а како ствари стоје и неће) званично признато. Но, то је ствар политике и политичара њихове превртљивости.

Сада се ова димензија после дуже еуфорије полако доводи на своју праву меру, али прети друга: да се сами међусобно завадимо. Па и заратимо. Да ли због једног црног црквеног календара? Колико је познато то није био узрок

још ниједног рата. А што се, пак, акти бране календара Удружења староседелца Србије тиче, једини закључак је чисто маркетиншки: она ће само изазвати раст интересовања за њега.

ВОЛИТЕ ДЕЦУ? ВОЛИТЕ УМЕТНОСТ? УЧИНИТЕ ХУМАНО ДЕЛО! Хуманитарна организација СПОНА Вас позива на велику аукцију слика ДА СВИМА БУДЕ БОЖИЋ

КРИСТАЛНА ДВОРАНА ХОТЕЛА НУАТТ 22. ДЕЦЕМБАР 94. 18 ч.

Оља Ивањицки, Мића Поповић, Љуба Поповић, Кањош, Милић од Мачве, Милун Митровић, Величковић, Граовац, Месарош, Прудников, Тапи, Циле Маринковић и још четрдесет познатих уметника!

ПРИХОД ЈЕ НАМЕЊЕН ЗА КУПОВИНУ
БОЖИЋНИХ ПАКЕТИЋА ДЕЦИ БЕОГРАДА!

ЕКСПОНАТИ ЋЕ БИТИ ИЗЛОЖЕНИ У ГАЛЕРИЈИ ФАНТАСТИКА
Бранкова 16, од 15. 12. до 22. 12. 1994.
ИНФОРМАЦИЈЕ И РЕЗЕРВАЦИЈЕ АУКЦИЈСКИХ БРОЈЕВА
МОЖЕТЕ ДОБИТИ НА ТЕЛЕФОНЕ

631-860

631-246

ЂОРЂЕ ЈАНИЋ, КЊИЖЕВНИ КРИТИЧАР

РАСПЛИНУЋЕ СЕ У НЕПРИЈАТЕЉИМА

„Пре три године мислио сам да ће опозиција победити. Нада проистекла из очајања робњаша осуђеног на доживотну робњу, у тренутку кад види одшкринута врата своје ћелије, не може ни да се упореди са мојом тадашњом надом“.

Разговарао: Војкан РИСТИЋ

Колико су, по Вашем мишљењу, интелектуалци криви за ово безизлано стање и да ли би ангажовање неких људи, и којих, успело да размере катастрофе која нас је задесила умањи?

Да ја вама, уместо одговора поставим неколико питања. Шта је интелектуалац? Какав је интелектуалац могао да настане у комунистичком друштву? Да ли постоји интелектуални друштвени слој код нас? Прича се о значају интелектуалаца у друштву, па и у политици, али то је чиста измишљотина. Интелектуалац је само играчка политике. Истина, опасна играчка. Али он то постаје само када делује као слој, не као појединац. Ако је појединац, он је изолован. Он је Касандра, несрећна кћи краља Пријама, која је имала способност да прориче, али је била кажњена тиме да нико њеним пророчанствима не поверује. Интелектуалац би, по мени, треба-

ло да буде нешто слично древним мудрацима. А то значи да поред знања и искуства поседује моралне принципе. Знате ли ви такве људе? Не једног или два човека већ стотинак или хиљаду људи? Читава комунистичка идеологија је имала за циљ да се такве особе или ликвидирају или изолирају. Да би један интелектуалац могао да делује у друштву заједница мора његове особине сматрати значајним. Да ли наша заједница цени знање, да ли цени честитост? Цени ли мудрост? Ништа од тога. Зар вам није јасно да живимо у болесној заједници. Заједници којој су, пре свега, потребни лекари. Лекари за дух и лекари за душу. Педесетогодишње заглупљивање и морално деструирање уништило је човекову вољу. Ми смо сви безвољници. И у томе је неизлечивост наше катастрофе. Јер, по мени, није наше незнање последица једног двосмисленог рата, већ чињенице да се тај рат

нити губи нити добија. Не добија се јер немамо колективну свест о потреби да га добијемо, а не губи јер и наши противници исту ту свест немају. Није наше безнађе, које ви називате катастрофом, у очитој премоћи комунистичке номенклатуре (код нас али и у осталим „бившим“ комунистичким државама) већ у духовном и психичком стању човека гајејеног у комунистичком друштву. Комунизам, који је економски руинирао заједницу, и масовно уништавао становништво, није тиме учинио највећи злочин. Највећи је злочин у обезвољењу свог становништва. У индикованој болести воље на све слојеве становништва. Па зар не видите шта нам све раде а што ми стоички подносимо. Каква ту интелектуалац или интелектуалци могу да помогну?! Та манти се, молим вас.

Шта мислите о проблему писаца и политика? Али не само данас и не само код нас.

Једна од легенди либералне идеологије, коју смо ми деценијама чували и неговали као највећу светињу, јесте мисао о сукобљености писца са политиком и о пишчевој суверености над њом. Но, као и свака легенда, и ова се, у додиру са прозуклом стварношћу, распала. Писац је слуга политике. Чак и онда када мисли да води политику. Он не може да води политику, јер за то, напосто, ако је писац, нема времена. Писцу смета стварност, она га ограничава, зато је и писац. Политичар жели да искористи стварност за свој стратешки циљ: да стекне и очува моћ. У таквом свету писац може, ако уђе у политику, само да'ој служи. И то; сём неколико „срећника“, да јој служи скоро за бакава. Код нас је педесет година владало мишљење да писци, најпре писци, а потом и философи, утичу на политичке одлуке Чичикова и његових слугу који су владали над нама. Рецимо: Крлежа утиче на Тита? Или, Зоговић је слао људе на робију. Или, модернисти су надвладали реалисте. Све су то лепо скројене приче. Писци су у комунистичком друштву били пајаци, лутке у луткарском позоришту. Ако је неко и хтео да игра неку своју улогу тај се није ни појавио на сцени, а ако би се појавио, врло брзо је бивао бацан у запећак, прећуткиван. Срећни су били прогањани. За њих се бар сазнавало. Не често, али ипак... понекад. Не прећутане су главне жртве. Али је гро жртава међу оним писцима који су, да би успели, пристајали на наметнуте идеолошке и естетске помодности. Но о њима, чини ми се, још није дошло време да се говори. Као и о клановима који нису били ништа друго до дворске луде појединих комунистичких велможа или идеолошких опција. Пред политиком писац је ништа. Ако јој се приближи она ће га појести.

НЕ ЗАБОРАВЉАЈУ НЕПРИЈАТЕЉЕ

Да ли је Добрица Ћосић рђав политичар а добар писац или обрнуто? Или се у чему очитује коб српског националног бића?

У сваком од нас се очитује коб српског националног бића, ту Ћосић није никакав изузетак. То је наша трагична колективна кривица. Сви ми имамо своју визију српске будућности. И Ћосић има своју. Он жели да помири српски национализам и комунистичку идеологију тако што се делимично ограђује и од једне и од друге опције. Но ту помирења нема. И он то, мислим, зна. Претпостављам да због тога и пати. Пати у једном дубоком, метафизичком смислу. А ви одсликавање те патње транспонујете у однос писца и политичара. Знате, некад писцу много помогне што је политичар а некад политичару што је писац. Али Ћосић није политичар. Он је идеолог. Али и карбонар. Одатле његов, како вам се чини, неуспех на политичкој сцени.

Његов начин вођења политике је био увек иза сцене. Док смо иза сцене, док смисљамо планове, ми не грешимо, греше актери који учествују у јавним политичким биткама. Зато мислим да је он, пре свега, писац. Писац-идеолог. Његови романи јесу покушај да се наметне једна визија српске историје XIX и XX века. Визија која би била негде на граници између радикалске левице XIX века и болшевичке деснице XX века. Ако читамо његове романе у оквиру њиховог историјског континуитета, без обзира што су излазили у различитим временима, а самим тим и морали да трпе различите видове цензуре или самоцензуре, открићемо то наметање једне левичарске визије српског друштва, за коју, бојим се, у реалним историјским збивањима нема много реалних основа. Уосталом одатле и његов, условно речено, опсесивни страх (или мржња) од четника-равногораца или прећуткивање Димитрија Љотића и Збора. Зато се не може рећи да је лош политичар. То што је, тренутно, отац попустио пред духовним чедом, не значи и да је поражен. Што би народ рекао, далеко је још до зоре. А није ни лош писац.

Да ли је САНУ, као духовни центар свега што се догађа, институција којој, упркос свему, треба веровати, или се управо ту прелама и најјасније открива методологија вишегодишње негативне селекције?

САНУ би требало да буде духовни епицентар, тачније, да буде друштво интелектуалаца. Да буде елита елите. У њој би требало да се нађу најмудрији људи разних политичких, научних, идеолошких опција. Нормално, нормално за комунистичко друштво, то она није могла да постане. У њој се поред блиставих умова, којима би се и много већи народи могли да поносе, налазе и људи, којима, што би рекао народ, не бисмо дали ни стоку да нам чувају. Она због своје стабилности (сталност чланства) представља најбољу слику развоја српског народа за последњих педесет година. Разни људи из разних времена. Храбри људи, кукавице које су се охрабриле, потуљенци који чекају разрешење, инкапсулирани комунисти, комунистичкобојовници, све је ту пред нама. Није она тако моћна како неки тарде, а то тврде, углавном, да би поделили могућу одговорност за пораз. (То је традиционално трагање за кривцем који је неко други а не ми.) Ви помињете негативну селекцију али се мени чини да је тачније означавање комунистичка селекција. Она није ни негативна ни позитивна. Комунисти знају за господаре, а то су они; за слуге, а то су сви остали. Истина, познају и противнике али о њима се никада не говори, нити се они, без великих потреба, игде припуштају. Комунизам има добро памћење. Никад он није заборавио ниједног свог непријатеља. Но, на његову несрећу а срећу човечанства, он стално производи непријатеље. Тако ће, једном, да се расплине у непријатељима. А ви се нити уздајте нити плашите САНУ-а. Ако желите моју препоруку, уздајте се и плашите се Бога.

„ВЕЛИКАНИ“ ЗА ФУСНОТУ

С обзиром на Ваше необичне и квантитативно импозантне лектуре занима ме Ваш вредносни пресек кроз савремену књижевност. Шта је прецењено и шта ће бити брзо заборављено од вредности које нам се данас агресивно намећу?

Пре три године, мислио сам да ће опозиција победити. (Нада која је проистекла из очајанства робијаша осуђеног на доживотну робију, у тренутку кад види одшкринута врата своје ће-

лије, не може ни да се упоређи са мојом тадашњом надом). Сео сам и почео да правим списак писаца модерног времена који би требало да уђу у средњошколски уџбеник, нове, некомунистичке школе. И био сам шокиран. Ако се одбаце разна идеолошка нагваждања, ако се одбаце разна помодна певања извиканих песника, нисам могао да нађем десет, буквално десет писаца, који су почели да пишу после 1945. г, а чије је дело, право књижевно дело, књижевно дело које би издржало, пре свега, литерарну критику могло да уђе у обзир за изучавање у средњим школама. Зато сам почео да поново прочитавам многе писце, нарочито оне награђиване, и број се није, битно, умножио. Рецимо, нека је дошао до петнаест аутора. Посебан је проблем био са прозаистима. Јер, у поезији може много што-шта да нађе свог естетског оправдања. У прози је све много јасније. Или је неко добар приповедач или није. Или је писац добре прозе или је извикани режимски скутоноша. Ту нема лажи, нема превара. Ко ће сада да чита Давичове романе? Хану да, али она је написана пре рата. Остало је све лудирање идеолошког манијаштва. „Песма“ ће, сигуран сам, доћи у фусноту, не у сам текст неке историје књижевности као пример марксистичког интерпретирања градске гериле. Немам сада времена да вам набројим све оне који су добили, рецимо, Нинову награду. А то је била елитна награда за прозу у бившој Југославији. Неких романа, чини ми се, сём мене и аутора, више се нико данас и не сећа. Суд времена је нумољив. Но режимским писцима остаје једна утеха, не баш безначајна: науживали су се за време свог живота. Док бејаше лепо им бејаше.

Писали сте о Николају Велимировићу и Јустину Поповићу. Да ли сте тада били у улози књижевног критичара или је Ваше интересовање за питање вере и православља одредило Ваш однос према овим личностима?

Мене владика Николај и отац Јустин никада нису интересовали као писци. Ја сам с њиховим делима бавио из религиозног и културолошког разлога. Но ту, зашто да не признам, има много и од идеологије. О владика Николају сам објавио и књигу есеја Хаџија вечности. Из религиозног аспекта могу рећи да су отац Јустин и владика Николај религиозни мислиоци чији је значај много шири од српске духовне средине. Нарочито отац Јустин: Они су представници једног културног правца и деловања у XIX и XX веку, који је прећуткиван, али чије ће деловање и утицај изити на видело. У идејном (идеолошком) смислу, Николај је мислилац који даје могућност успостављања једне идеологије. Идеологије теоцентричног света која нам недостаје. Али о томе бих неком другом приликом.

ФАКТОР, УПРКОС СЕМУ

Како би, по Вашем мишљењу, требало да изгледа, а каква заправо јесте однос СПЦ-а и водећих личности у њеној хијерархији према садашњем политичком тренутку и да ли Црква у времену у коме живимо, а под теретом своје историјске улоге одржава и уједињења српског нација, у други план ставила однос према виталним питањима која се тичу ње саме?

СПЦ, а ви ту мислите на њену јерархију, води оптимално могућу политику ако имамо у виду стање у коме се налази српски народ и профил јерархије који је руководи. Јер, глобално узето, у јерархији се налазе три групе архијереја. Људи које је довео Герман. О Герману не-

ШТА ЈЕ ШТА

Редакцији „Српске речи“ повремено стижу приговори због „јеретичког“ писања о неким нецрквеним стварима везаним за Српску православну цркву. Ваљда у складу са оном М.

Бевковића да је све што кажу људи из Цркве — неприкосновено. Један од оних који је својевремено „ускратно“ право „Српској речи“ да се Црквом бави на начин који није „допуштен“ био је, на пример, и митрополит црногорско-приморски Амфилохије.

Међутим, да ствари нису на нивоу „јеретике“ говори и текст епископа Артемија у „Светом Кнезу Лазару“, часопису Рашко-призренске епархије, број 3(7) од ове године, а на рачун „Светигоре“, „једине православне ревије у свету“, иначе часописка Амфилохијевог Цетинског митрополије. Дакле,

СВЕТИГОРА

Август — Септембар 1994. број 30-31.

Општи утисак: Изгледом (корицама), као и садржином, пре је: „Мрка Гора“ него „Света Гора“ (Светигора).

Корице — црне, мрачне.

Садржај? — сличан. Дobar број чланака изразито је мрачног наслова и још мрачније садржине.

Примери? — Нови насртај сатиниста; Прастари симболи мржње; И бела магија је црна; (Не)пријатељи Христове истине — масони; Грех царевубства... и тако редом.

Непојмљиво! — преовлађују чланци без аутора, или преводи без преводиоца (10-ак таквих).

Као да је лист специјализован да читаоцу понуди само негативности. Да није једног чланка Владике Николаја (Завеса у Причешћу) и једног оца Јустина (Светосавско свештенство и политичке партије) (па и они без навода свог изворника, одакле су узети) скоро да се не би имало шта позитивно прочитати.

Све фотографије, скоро без изузетка, набацане су да попуне простор, без икаквог односа са текстом око себе. И још горе: Скоро ни једна нема испод себе текст — легенду која би читаоцу објаснила шта која фотографија значи, њено порекло и поруку.

Часопис није ни без стихова — песама, чија садржина ништа не говори (стр. 20-21 и 34-35).

Ни ранији бројеви не одскачу много од овог. Зато се часопис једном предиста, понешто прочита и — одложи, а да читаоца скоро ничим не обогати, сем немиром који бије из многих текстова.

Знам да ће овај осврт код многих изазвати чуђење, можда и осуду, како се неко дрзнуо да „крњи“ добар глас и углед „једине православне ревије у свету“.

Уместо паушалне осуде, жалео бих да прочитам нечији осврт и приказ на овај часопис који би развејао у прах моја (можда и субјективна) запажања.

До тада, ипак остајем при њима.

епископ Артемије

мам шта да кажем сем да отац Јустин никада са њим није ступио у духовно заједништво. О јерарсима, које је он бирао или које су му бирали сем два часна изузетка, такође немам шта да кажем позитивно у политичком смислу. Другу групу чине духовна деца. Јустина: Артемије Атанасије, Амфилохије, те Пахомије врањски и владика париски. Са њима је био и владика Иринеј новосадски, али његово отворено оптирање за политику СПС-а гурнуло га је на крајњу политичку левицу у Сабору. Између њих се налази већа група архијереја, на челу са патријархом Павлом, која, у зависности од преовлађивања утицаја режима или опозиције води курс политичког левог или десног центра. Према томе, не може се говорити о некој јединственој политици СПЦ-а. Ради се о саборном али доста различитом деловању појединих епископа. Примедба да СПЦ више води националну политику а мање се бави својим духовним послом, само је делимично тачна. Истина, духовна делатност би требало да буде агресивнија али за такву делатност треба најпре људи, потом новаца и на крају, или на почетку, благовољење државне, а то значи, атеистичке, милитантне комунистичке власти која на терену али и у самим врховима Цркве врши опструкцију. Што се тиче националног деловања, мислим да је, нарочито патријарх, српска православна јерархија стигла до оптималних јеванђелских граница. Стално позивање на мир, али не и на капитулацију, стално позивање на љубав али не и на колективно самоубиство, зар то није довољно? Шта би требало да се уради?

Црква моља да размишља о Богу и Божјој правди.

Ако бих ја имао неку замерку да ставим Сабору, онда она не би била у вези са деловањем на политичком простору, јер је тај простор место у коме се разрешава историјски статус верника, већ због тога што се дозвољава да утицај спољних фактора, тј. политичких странака функционализује Црквину деловање. Странке представљају парцијалне потребе једног народа. Некад су оне блиске Цркви, некад далеке а некад никакве везе немају са Њом сем што су јој директно супротстављене. Црква размишља о Богу и Божјем народу. Или би требало да размишља о томе. Многе странке, не само СПС, замерају владике Атанасију што је са својом паством у Источној Херцеговини. Можда он и по природи својој у којој је језик оштар а срце благо, понекад и каже нешто што мени или вама не изгледа у реду али, чему служи његова намера да у Фочи, или како се већ сада зове тај град, оснује духовну академију? Зар то није простор деловања Цркве? Факултет за школовање свештенства, духовних вођа једног народа. Оно на шта ви алудирате у свом питању. И шта се десило? Светски медији а и многи међу нама скочили су да то нападају. Значи, не ради се о бољем или лошијем деловању СПЦ-а. Ради се о најобичнијој али и политичкој ствари. Кад неког волите, ви му и грешке опраштате или их прећуткујете а када га не волите, ви у свему видите разлог за свађу. Људи из СК — Покрета за Југославију, Јула, СПС-а тзв. Београдског круга, Нове демократије, и да ту стане, мрзе СПЦ, мрзе хришћанство а посебно мрзе стицај околности због којих морају да Цркву примају као политичког партнера или значајног фактора у националној политици. И ту је центар свега. Јер, да додам још нешто и тиме да завршимо овај разговор: витална питања Цркве су витална питања хришћанског народа, а то значи, у овом случају, Српског народа.

ДРАШКО РЕЂЕП, КЊИЖЕВНИ КРИТИЧАР

СВЕЈЕДНО ЈЕ НОЋ

Пред нама је роман о жртви, и премда ви-
ктимологија, као релативно млада плана-
тарна наука, нема граница у просторима
сопствених истраживања, она увек рачуна са
појединачним судбинама. Ужасавајући се и
иначе колективних заноса, и колективних стра-
хова, па, дакле, и колективних тортуре. Ваља
одмах рећи да су овде, на страницама узноси-
те Драшковићеве књиге, сви жртве. Ни случај-
но једнаки, ни законито мерљиви. Минић и Пе-
незић, у својим сулудим, индоктринираним,
большевичким наступима гнева (не треба смет-
нути с ума да наступи код њих имају трајно, јед-
ноумно значење), исто су жртве махнитог убе-
ђења о преустројству овог нам богомданог
живота. Треба се подсетити Нејендорфа, на ко-
га је, недавно, у књизи „Православље и де-
мократија“ (1994), озбиљно и умно указао Ни-
кола Милошевић. Хришћанин је навикао да жи-
ви у несавршеном свету, а сподобе, попут оног
судског приправника из Прељине, Минића, или
пак Слободана Пенезића, жарко и отровно чез-
ну за тоталитарним, завршеним устројством
света. Мескалин, кобна материја, опробана на
монстр процесима Тухачевском и толиким дру-
гим Стаљиновим жртвама, уз напомену „да је
дејство потарђено у пракси, над издајницима
светског комунизма“, заправо је, без обзира
што је комплементарност жртве и мучитеља
драматично немогућа, једини метроном зло-
кобног большевичког долапа.

Ни у једној нашој модерној књизи остраш-
ћеност комуњарске затуцаности није показана
тако уверљиво, тако сугестивно, тако отворено
као у „Ноћи ђенерала“. Шминкерски описи ро-
бијања на страницама романа Добрице Ћосића,
у поређењу с овом знаменитом књигом
српске књижевности, налик су на стрип, збу-
њен и још увек преплашен. Свакако, Ћосић,
као писац, још никако није далеко одмакао од
непрекидног правдања, тражећи околности оп-
равдања за деликте којима опроштаја нема.
Ћосић је, наивно и патетично, веровао уводни-
цима наше штампе у којима се, не од јуче, ог-
ромно, и неуверљиво, лагало. А Вук Драшковић
је веровао последњим крицима наших
светих и неприкосновених жртава.

Вук Драшковић је разантном реченицом,
убојито, непосредно, у основи на разини коју
је, у другом милијеву, премда у истој большевич-
кој антиопцији, остварио Витомир Зупан, напи-
сао не само најдоживљенију, најтрагичнију, не-
го и литерарно најостваренију књигу. Без „но-
ћи ђенерала“, колико ја одавде видим, неће се
моћи наш роман сагледавати на хоризонтима
наше етичке и етничке свести. Фамозних оних
пет минута за које је говорено да је својим, и
позитивним и негативним јунацима, и Крлежа
давао, превасходно у кругу Глембајевих, да се
бране, овде је Драшковић показао вехемен-
тно, атрактивно. Са многобројним знацима
подразумевања. Уместо одбране која му је би-
ла спречена, меокалином умртвљена, зауздана,
коначно, такорећи изнова, безмало након пола

сталећа опаког нашег комуњарског ћутања,
ево сад одбране националног лидера, ђенера-
ла, мученика.

Сачувана је прича, а мени је неколико пута
поверавана, како су изгледали ти бедни наши
тргови, и та јадна наша сива раскршћа у градо-

вима у време суђења ђенералу 1946. године.
Време лимених звучника који су крчали сулудо
а уз то још можда и сасвим карикатурално реп-
родуковали пискави глас оног судског при-
правника из Прељине, Минића, тад свемогућег
тужиоца. Као што је познато, у култној 1898. го-
дини, берићетној години, свакако: бар за
српску културу, рођени су Милан Коњовић, Де-
санка Максимовић, Растко Петровић и Душан
Матић. Исписници славни. Елем, приповедао
ми је, потанко, Матић, како је у време тих орве-
ловских лимених и октроисаних дана, корачао,
прав, дакако као усљичник, са Десанком, ма-
леном и у тај пар у тихом, унутрашњем моноло-
гу: тражим помиловање, поред тих грозомор-
них скупова који су се јављали, као јата црних
врана, испод оних наречених лимених звучни-
ка. И како му је тада, како би се рекло: у не-
време, Десанка баш веома разговетно у неко-
лико наврата, била поновила: „Боже, дај му,
само му дај снаге да издржи.“ Матић је, при-
знао ми је, у први мах био збуњен: хистерија је
била толиких размера, свеопшта. И упитао је
Десанку: „Коме да да снаге?“ Десанка је има-
ла спреман одговор: „Па, Дражи, наравно!“
Стога, са разлогом, често, особито последњих
дана над страницама изузетне књиге Вука
Драшковића о нашој кобној балканској ноћи, и
о злу большевизма, помишљам на Десанку
Максимовић. Сумње не може бити: веома би
се обрадовала том Драшковићевом прамену
светла и слободе који се промолио над муче-
ничким лицем Ђенерала које је, начас, било на-
лик на укупан атлас земље српске, исто муче-
ничке.

НОВИ САД, 11. 12. 1994.

Драшковић је, поново, испредњачио.
Урањајући у наредни наш дан, унапред.
Са првим петловима новог смисла, друкчи-
јег разумевања, истине. И храбрости.
Свеједно је ноћ.

Као што је Данило Киш, драматично дожи-
вевши новосадску рацију, у оној поганој зими
1942. године, још дечаком, у улици кестенова,
улици Ђирпановој у којој и ја помало дишем и
још увек живим, отпрве унапред препознао
препознао кобну сибирску таму гулага и Бори-
са Давидовича. У типичној и тако карактерис-
тичној смени мрзлог, хладног таласа, и потом,
претоплог, исто уништавајућег врелог стања,
тако је и Вук Драшковић, у дијалогу са леген-
дарним нашим сужњима, открио ту затворску
таму која је покушала, чак и њега самог, Вука
да прогута. На срећу, узалудно. И као што се
сибирска, затвореничка, а *la gulag*, бајка Дани-
ла Киша зачела управо у једној од ових наших,
новосадских, приземних, у енформелу влаге
огрезлих улица, тако је и читав свој узбудљиви
трактат о слободи и о ђенералу Вук Драшко-
вић, како бар ја видим, зачео у неизбежном ок-
ружењу властите, исто харизматичне личности.

Усуђујем се да кажем да је овај роман нај-
више писан с помислима на успомене из бу-
дућности. Толико аналогија, толико асоцијаци-
ја, толико мрака над овим нашим видицима ни-
ко у нас није сугерисао тако раскриљено, испо-
ведно, поверљиво, као овај Драшковић. На-
стаљајући русоовски спонтан исказ, Вук Драш-
ковић свој велики, амбициозни дискурс о по-
мању слободе и заштићености људског бића,
афирмише као сопствени аутобиографски есеј
о злу.

Пред нама је и раскошно компонована ау-
тобиографија.

Драшковићев роман, наиме, писан је и
уместо ђенерала, и уместо Тарабића, и уместо
толиких часних и незнано несталих судбина на-
ше не тако далеке прошлости.

Времена се бркају, све се испремештало и
иначе у нашим бесаним брлозима, а особито у
ноћима ђенераловим, разговарају мртви кра-
љевци, оданост се мери заклетвама које су за-
мрле на толиким живим и мртвим уснама, тре-
пери црвено онај дворски тепих и исто тако
она сваковрсна правичност која је ђенерала,
још младог, прогонила заповедно, инокосног, а
иза свега стоји спремна, друкчија одбрана од
оног изнуђене безнадне.

Један од најчистијих и најпозитивнијих лико-
ва нашег модерног романа, ваља и то рећи,
јесте адвокат Јоксимовић. И управо је ту
Драшковић показао маестрално, скроз и скроз
виртуозно валадање реченицом. Сјајан бесед-
ник, са типичним оним вокалима који држе
пажњу али још и више памте мисао, он је овде
доказао седименте једне синтаксе која рачуна
са свим обзирима. Али, још понајвише са људ-
ским ликом.

Има писаца који тек на страницама својих
књига, ту и тамо, открију своје лице. А Драшко-
вић, раскошно, овде, отпрве напомиње сувис-
ле и несувисле ствари овог, и оног, света.

Књига која подразумева светло, усред тми-
не, оно светло, дакле, коме ми, бар у Срему, у
овим још увек мрклим, бољшевичким ноћима,
чезнемо заветно, наизуст.

Драшко Ребен

Прочитано на књижевној вечери о
„НОЋИ ЂЕНЕРАЛА“ Вука Драшкови-
ћа, у Српском народном позоришту,
у Новом Саду, 11.12.1994.

ВАЉЕВО, 06. 12. 1994.

ТОПОЛА, 12. 12. 1994.

ПОЖАРЕВАЦ, 13. 12. 1994.

ЉУБИВОЈЕ ПАУНОВИЋ, ЦАРИНИК

ОТЕРАЈ ПА ВЛАДАЈ

Оснивањем месних одбора СПО по смедеревским селима и у самом граду Смедереву и истицањем угледних и поштених људи на чело тих одбора, Српски покрет обнове опасно је угрозио власт СПС на недавно одржаним локалним изборима у општини Смедерево. Тако је освојена власт у месним заједницама Водањ, Шалинац, Раља, Колари, Врбовац, Луњеввац, Лугавчина, Сараорци, Добри До, Петријево, Мала Крсна, док је у Малом Орашју освојио 80%, а у Михајловцу и Златном Брду 50% гласова.

Само месец дана након таквог успеха СПО-а, Социјалистичка партија Србије је покренула испробани механизам идеолошке одмазде и насиља и једном од најзаслужнијих за победу СПО-а у Смедереву, инж. Љубивоју Пауновићу, председнику Општинског одбора СПО Смедерево, уручено је решење о службеном премештају у други град.

Наиме, Пауновић је радио као виши царински сарадник у Царинској испостави Смедерево, а решењем 03/12 број Д-9801/1 од 22. 11. 1994. године које је потписао лично директор Савезне управе царина Михаљ Кертеc, премештен је „по потреби службе“ на рад у царинарницу Приштина.

Љубивоје Пауновић у царинској служби ради од 1972, а у Царинарници Смедерево од 1982, и за то време био је само награђиван и похваљиван, никад кажњаван.

„Свој посао цариника никад нисам злоупотребио у страначке сврхе, нао сам ван радног времена обављао функцију председника СПО Смедерево“, каже Пауновић.

Први пут засметао сам социјалистима када су од својих добро обавештених извора сазнали да сам издао наредбу члановима СПО-а Смедерево да за време док будем обављао функцију председника ОО нећу дозволити да се бавим собом, нашим међусобним размирицама и високом политиком у смислу да л' је одлука Председника и Председништва СПО била мудра или не, већ да ћемо спроводити програм СПО-а на терену. Изградња путева, телефонизација и побољшање услова живота у граду и селу, то је било све чиме смо се бавили. То су били наши аргументи против ове бахате власти.

Када су резултати мог рада у СПО постали видљиви, од управника Царинарнице Београд сам сазнао, док сам примао плату, да злоупотребљавам царинску униформу у страначке сврхе, што нема везе са истином. Ја сам на радном месту частан и коректан и према свима се односим по царинским прописима, било ко да је предамно социјалиста, радикал, Албанац, муслиман, мене те појединости не занимају. Моја царинарница има увид у то да никад нисам агитовао на радиом месту. Зато решење које је потписао и послао ми г. Кертеc сматрам чисто политичким и идеолошким и то карактеришем као злоу-

Власт на сваки начин покушава да онемогући напредовање СПО у смедеревском крају

Забележила: Благоица СТОЈАНОВИЋ

потребу униформе за решавање политичких проблема.

Баш зато што је било тешко доказати како сам то злоупотребио царинску униформу, решење је образложено као премештај по-

потреби службе, а по члану 47. Закона о царинској служби старе СФРЈ, од 1980. године. Они су знали где да гађају и како могу трајно да ме дисквалификују, јер ја у Смедереву имам породичну кућу и имање на коме живим са супругом и четворо малолетне деце. Као подстанар у Приштини са платом цариника сигурно не бих могао све да их издржавам и знали су да убиство своје породице никада не бих прихватио. У решењу се нигде не наводи где ће моја породица бити смештена и како ћу материјално пролазити. Све је срачунато да ме избаце с посла“, каже забринути Љубивоје Пауновић.

Свакако, интересантно је и оно што се за то време дешавало унутар „демократског дела СПО“. Истог дана када је Пауновић добио решење о премештају „по потреби службе“, у једној смедеревској биртији састала се група од шесторо добро обавештених чланова ОО СПО, од укупно 31, и „демократски“ сменила председника Пауновића, вероватно уз образложење: „Шта ће им премештени председник, нека председникује сад у Приштини!“

Коментаришући то кафанско смењивање Пауновић каже да је оно огледало људи који иза њега стоје и да га не треба озбиљно схватати.

„Ја остајем у Смедереву и обављају и даље страначку дужност све док ме чланство и већина у ОО буде подржавала. Кафанске приче ме не интересују и не додирују. Научио сам за ове четири године да се борим али и да из борбе излазим као победник. Решење о смени са места председника ОО СПО ми је смешно, а решење о премештају по потреби службе је неосновано и незаконито. И, како год погледате, победа је на мојој страни“, каже на крају Љубивоје Пауновић, сарадник Царинске испоставе у Смедереву и председник Општинског одбора СПО Смедерево.

РЕШЕЊЕ

ПАУНОВИЋ ЉУБИВОЈЕ, запослен у Царинарници Београд, на радном месту цариника - вишег сарадника у Царинској испостави Смедерево, премешта се по потреби службе на рад у Царинарницу Приштина.

Посебним решењем управник Царинарнице Приштина редите именованог на одговарајуће радни цијент за обрачун његове месечне нето

ДОСТАВИТИ:

- именованом,
- Царинарници Београд,
- Царинарници Приштина,
- Одељењу за ФМП у СУП-а,
- Одељењу за орг.кад.послове

Директор
Михаљ Кертеc

КОСОВО СА ДВЕ ЧИЊЕНИЦЕ

ЈЕРУСАЛИМ

Делегација предвођена Вуком Драшковићем и народним послаником Богољубом Пејчићем 3. децембра је боравила на Косову где су у Лешку и Звечану, у препуним салама, одржане политичке трибине у организацији ове странке.

Становници Лешка ће 18. децембра изаћи на допунске изборе за упражњено одборничко место у СО Лепосавић, а кандидат СПО-а биће Небојша Радуловић, студент IV године електротехничког факултета.

Представљајући се, Радуловић је окупљенима рекао да не гаји илузије да ће његов избор у СО нешто променити у општини Лепосавић и да ће угрозити власт СПС-а, која је ову општину опустошила, али је истовремено изразио наду да би његов избор био прилика да се са нечим крене у промене.

Говорећи о ситуацији на Косову лидер СПО је истакао: **Проблем Косова и Метохије решава се само онако како пише у програму СПО: демократским компромисом и споразумом између две веома важне чињенице.** Прва је да је Косово и Метохија престоно место српске нације, српске вере, културе, државе. Оно је српски Јерусалим, оно је симбол српства. Кад дођете на Косово — ви сте ушли у српску историју. Друга чињеница је да је стицајем несрећних историјских околности то и такво Косово и Метохија насељено ваљинским шиптарским живљем. Значи, треба наћи споразум између ове две чињенице. Шта тај споразум значи: да ли рат или нешто друго? СПО каже — нешто друго! Косово остаје и биће, као што је било, за сва времена у Србији и срце Србије. А што се тиче Шиптара који су на Косову и Метохији, њима српска држава гарантује максимум права које националне мањине уживају у било којој европској држави".

Дајући личну карту Лешка Станимир Јаснић је рекао: „Први пут казни нас Бог 1960. године када се Петар Стамболић прогласио за посланика и продаде Лешак Косову. Нисмо ми против Косова и знамо ми добро да је и овде Србија, али... Други пут, Бог нас казни земљотресом и тада се добро виде да нисмо ни покрајински, ни републички, ничији. Нико на нас не погледа, нико нам не помаже. Трећи пут казнише нас 1990. године доводећи Зорана Соколовића за посланика општине Лепосавић.

До 1960. године све смо имали: и општину, и амбуланту, управу рудника, све. Данас рудар у Белом брду прима 90 динара плату. А неко одозго тражи од нас да имамо по двоје-троје деце. Не могу да се рађају, господо моја, са 90 динара!

Овај крај је имао свој фудбалски клуб „Копасник“ у Лешку. Данас се на том терену налази „Хрст“. Наши грађани састају се по кућама, а омладина једва чека да побегне из Лешка. Ми ћемо ускоро затворити Ибарску магистралу, ако се нешто не предузме на побољшању усло-

или шта је потребно да се Срби на Косову осећају као своји на свом

Забележила: Благоица СТОЈАНОВИЋ

ва живота у нашем месту. Да би и нама било боље, могли би ви у Београду да правите мало мање спортских терена, базена и осталих уживанција, и да мало више мислите на нас. Ми тражимо само мало: боље путеве и савременији живот за омладину“, рекао је на крају председник иницијативног одбора покрета за Лешак Јаснић Станимир.

Након трибине у Лешку делегација СП је посетила неколико домаћинстава у селима око Лепосавића, а у вечерњим сатима у Звечану, у сали која је овога пута примила душло више посетилаца од броја столица, госте из Београда поздравила је председник ОО СПО Звечан, професор **Смиљка Милисављевић**.

Обраћајући се грађанима Звечана Драшковић је између осталог рекао: „Ја вас молим да не допустите и не кренете за онима који вам обећавају овде да ће вас усрећити на онај начин на који су усрећили Србе у Крајини, у Хрватској и Србе у јадној и крвавој Босни. Не прихватите „победу“ каква је извојевана тамо“.

На крају је, на питање да ли је у програму СПО-а идеја о асиметричном Косову, председник СПО рекао је да је то једна обична глупост и да то питање треба поставити Добрици Ђосићу од кога је таква идеја потекла.

Лешак

СПО У ПРИБОЈУ

Председник СПО Вук Драшковић са посланицима те странке из Изборне јединице Ужице, 10. децембра је посетио Прибој и у Дому културе одржао политичку трибину.

У препуној сали, Драшковић је говорио о актуелној политичкој ситуацији у земљи и о исправности политике коју од 1990. године води Српски покрет обнове.

„Да ли нам је време дало за право? Након четири године разарања на крст, прогона, сатанизовања, ево доживљавамо да они који су нас разарањали и пљували, сада боље, чак и

од многих чланова Српског покрета обнове, понављају читаве пасусе из програма СПО“, рекао је између осталог лидер СПО.

Грађанима Прибоја представљени су кандидати СПО-а на локалним изборима за СО, **Никола Боровић** и **Милисав Дамњановић**, а у преподневним сатима у селу Кратову представљен је одборнички кандидат **Бранислав Пешић**, на допунским изборима који ће се одржати 18. децембра. По киши и невремену, делегација СПО обишла је неколико села у Прибојској општини.

ДУШАН ЂУКИЋ, ХИРУРГ

МОРАЛ У БЕЗИЗЛАЗУ

Др Душан Ђукић рођен је 1931. године у Ражани код Косјерића, а житељ је општине Савски венац од 1951. године. Ради као хирург у Специјалној болници „Бањица“ у Београду. Ожењен је и отац је једног детета. Одборник је Градске скупштине.

Какав је био Ваш лекарски пут?

Моје прво радно место била је Ужичка Пожега, а онда сам, давне 1973. прешао у Ужице на хирургију. На једном састанку поставише нам ултиматум: „Или овако, или, коме се не свиђа — нека иде, само нека каже кад иде!“

Ја први одем. Сео сам у кола и љут отишао у Немачку. Тамо сам радио пет година и то ми је било једино место где сам био шеф хируршког одељења. Овде ме је увек пратила етикета „четничко порекло“ и, хтео не хтео, морао сам да се бавим политиком.

Онда сам се вратио у Београд и запослио се у болници „Бањица“, која је једна од највећих, по броју пацијената, ортопедска болница у Европи. Ту је пре 10 година формирано одељење тумора костију и меких ткива, које је давало изузетне резултате и постало доминантно на просторима бивше Југославије, а у том одељењу свих тих 10 година радим и ја.

Ниче је рекао, а ја га често цитирам, да се савест и етика лекара познају у лечењу неизлечивих болести. Мислим да је то тачно. Оно што је излечиво, лако и ефектно — сви се грабе за то. Тешки болесници, којима су дани избројани, а којима покушавамо да, уместо годину дана преживљавања, продужимо живот на пет година, наш су испит морала.

Како је Ваше мишљење о приватној лекарској пракси код нас?

На овим просторима, под оваквим условима, ја сам апсолутно против приватне праксе. Сви се позивају на „запад“, а „запад“ је систем који је тешко применљив у нашим условима. Ја сам тамо радио пет година. Тамо постоји јака приватна пракса и финансира је Фонд здравственог осигурања. Лекари који раде приватно испостављају рачуне које тај фонд плаћа. Постоје и приватни фондови, где имају приватног пацијента. Мој директор болнице је имао спрат са 30 кревета и то је било његово приватно одељење, а рачун је испостављао тој приватној осигуравајућој каси. Тамо нема „кеш лова из руке“ или они чувени плави коверти, као што се то овде ради.

Логично би било да постоји приватна лекарска пракса, као што постоје аутомеханичари, часовничари и сл, али мора све то да буде под контролом лекарске коморе, која мора бити јака, и потребно је формирати фонд где ће се људи осигуравати. Свега тога код нас нема и наша приватна пракса је само карикатура добре замисли приватне праксе.

Већ на првим изборима 90. године лекари су преплавили нашу политичку сцену. Како то објашњавате?

Један стари доктор нама студентима је рекао: „Кома је мрзак контакт са људима, тај нека се мане медицине“. Док сам радио у Пожеги и Ужицу, све сам о тим људима знао: како су

Г. Ђукић је кандидат СПО за одборника у Скупштини општине Савски венац на допунским изборима од 18. децембра 1994.

Забележила: Благица СТОЈАНОВИЋ

прошли на пијаци, каква је жетва, све... Тај контакт са људима нама лекарима је својствен и није чудо што смо баш ми сведоци социјалних и политичких неправди. Могуће је да због тога народ има више поверења у нас него у неке друге струке. Сигурно је само да никад не бих мењао медицину за политику. Мене радује да нас је што више у Парламенту, јер то ипак значи да нам људи још увек верују.

Који је основни разлог да прихватите кандидатуру за одборничко место у СО Савски Венац?

Ја лично све то схватам као доказивање јавности да је Српски покрет обнове странка коју народ цени и рачуна да ће већина бирача гласати за нас.

Оно што бирачима могу да обећам, то је оно што смо као странка обећавали пре избора. Гласајући за мене као кандидата Српског покрета обнове (СПО) бирачи гласају за миран и безбедан град, за саобраћај, за боље снабдевање, за бољу инфраструктуру, за нешто што није висока политика, а што много значи сваком појединцу.

Шта можете да поручите бирачима са изборног места 27 на Савском венцу?

Сада када је Град Београд ставио шаку на општину Савски венац, на пословни простор и

урбанизам, практично на све што је битно за општину, предстоји нам велика борба. Градска Скупштина је узела под своје чак и установе од културног значаја за Београд, и ЈДП и Београдском драмско позориште, све сем Народног позоришта која припада Републици Србији. Оно што се даље може очекивати јесте смена управника тих позоришта који нису по вољи Човићу.

Он је смењивао и Давидовића из Хитне помоћи због тога што је један човек умро, а није му пало на памет да оде у Хитну помоћ и види да су услови у којима људи раде — јад и беда. Они немају елементарних услова за рад. Ту раде људи који не говоре о својим платама, о новцу који би требало да добију, већ говоре о условима за рад. Сада су они поставили неког другог колегу, који је негде пред пензијом и који никада није радио у хитној помоћи. Више нема конкурса и више кандидата: наименовање и тачка, а коме се не свиђа — нека иде. То је недопустиво.

Ја сам одборник и у Скупштини града, где нас увек прегласавају (80:25). Ствар треба решавати на Општини и више се борити за општинске надлежности.

Зато изађите на изборе 18. децембра 1994. године и дајте свој глас кандидату странке која ће се борити за ваша права у Општини и Градској Скупштини, странци која је остала доследна својим програмским начелима, залагању за мир, слободу, за мирно и толерантно решавање свих спорова.

МИЛИЧИЋ ПЛАЋА ИНТЕРВЈУЕ

За све време док је био потпредседник СПО-а Драгослав Миличић средствима јавног информисања није дао ни једну изјаву, ни један интервју. Али, од тренутка када је напустио странку, Миличић је напрасно постао изузетно медијски експониран. Уследили су интервјуи у „Телеграфу“, „Дуги“, „Искри“... У свим тим разговорима беспошtedно је критиковао своју дојучерашњу странку и њеног председника.

Откуд толико интересовање гласила за мишљење грађевинског предузимача из Паланке?

Одговор на то питање пружио је један уредник „НИН-а“ који је недавно признао да му се Миличић обратио следећим речима:

„Колико тражиш да објавиш разговор са мном у коме ћу напасти СПО и Вука?“

Уредник „НИН-а“ је одбио Миличићеву понуду! Други, очигледно, нису тако поступили.

А. Ч.

ДОЋИ ЋЕ ОНИ

Кроз различита се чворишта може повући сликовит пресек у времену да се осети, запази, размисли, закључи како живимо. Ма колико да се разликујемо по стилу и начину живота, навикама и искуствима, с једне стране, а по степену материјалних могућности које осцилирају у зависности од општег стања, случајних обрта и личне (не)прилагодљивости с друге стране, постоји неко неименовано и интуитивно идентификовано средиште око којег се прећутно слажемо када кажемо или само помислимо да смо то ми. Тако постоје или настају појмови који у одређеном тренутку одсликавају начин нашег живота (али и начин мишљења), а ти појмови постају све конкретнији, па приземнији, па сиромашнији, како се живот све више своди на животарење, па на пуко одржање егзистенције. Тако се појам Замрзивача, од угодних ћаскања о предностима, размене рецепата, надметања у количинама и вештинама складиштења, лане нагло и масовно свео на јадиковку над полупразним, па празним оставама којима више, чак и кад је било струје, не треба утикач у струјно коло. Замрзиваче је већина почела спомињати у разговорима с носталгијом, као реликте из времена благостања о којима је лепо али и зазорно, неприлично говорити, а све чешће се у језик, и црне мисли, увлачи појам Контејнера, и застрашујуће учестала слика оних који у овом антиподу Замрзивачу траже могућност за преживљавање.

У својој напакости, преосетљивости и ина-ту да мучнину не региструјем тамо где је највидљивија, чвориште за сагледавање промена, разлика, слику замирања живота а убрзо и визију пропасти, ја сам видела у поштанском сандучету. Већ дуго не могу да се ослободим те идеје, као што не могу ни да се навикнем на ту чињеницу, да најобичније поштанско сандуче у свему одсликава и наше личне животне (не)прилике, и друштво у којем живимо, и наше време. С почетка смо неосетно проредили а онда готово престали и да шаљемо и да примамо писма, разгледнице, честитке, или што смо ређе путовали, или што је ведрих вести било све мање, или што су честитке постале луксуз. Једноставно, „лепе жеље“ и „топли поздрави“ почели су, у мучној свакодневици, да звуче као иронија, лаж, ругање и ближњима и самима себи.

Уместо знацима комуникације, радости, живота, поштанска сандучад стала је да зјапи безнадежном празнином, или још горе, да се пуни опоменама за неплаћене рачуне, претњама пред извршење казни, најразличитије срочним дописима којима држава обећава да ће вам нешто укинути, исећи, искључити, заплени-ти... Једном речу, да ће неко ко вам не омогућава ни да радите, ни да зарадите и ако радите, доћи „по своје“. Чак и када сте у оквиру својих невеликих могућности уредан платиша, непре-

кидно вас опомињу да ништа није ваше: светло, вода, ваздух који дишете.

Најновији допис - Електродистрибуције врхунац је безочности и терора над недужним грађанством ове пропале државе. Ем вас присиле на мрак и хладноћу, ем вас обавесте да су применили први степен мера заштите од вас. Па вас још позову да им, уз одговарајућа документа, пријавите новорођенче, непокретног болесника, болесника на кућној дијализи (све то за 23 kWh дневно више, ако вам се посрећи да их имате и уредно пријавите). Ако још уступ пријавите комшију који прекомерно троши, онда сте заслужни грађанин земље Србије и Електродистрибуција вам то неће заборавити. Искључиће вашег комшију, а вас ће наградити још којим киловатом као што сте и ви наградили вашег градоначелника ружичастим Гран-пријем што вас је дан-два лишио мрака.

Драги суграђани, напред у моралну борбу против мрака! Цинкарењем и доушничтвом до светлости! Или барем вађењем докумената и чекањем у реду с доказима да сте се породили или разболели. Лако је мени, светло ми треба само да бих читала и писала. А о тим потребама Електродистрибуција се не изјашњава. Као ни министарство за културу.

КАКВИ ПОБЕДНИЦИ — ТАКВИ И МЕДИЈИ

Постоји у народу изрека која отприлике гласи: Због Петра (тог и тог) замрзео је и светог Петра. Ја сам, напротив, имала осећај како неко ко се зове, па још и презива исто као неки уман и частан човек у прошлости, већ због тог звука и склопа самогласника и сугласника и сам нешто вреди. Свесна да у томе нема логике, дуго сам, ипак, у свакој Исидори покушава-

Последња порука из поштанског сандучета: ако се не будете добровољно бавили пријављивањем себе и других, пустићемо вам мрак. — Ни Слободан Јовановић више није што је некад био. — Форкирање левог марша југонасталгичарском пречицом или: како је Мира Марковић „у целини дала у приличној мери целину“. — Романијерски првенац Владимира Арсенијевића сведочи да се место наших живота зове SLOACA MAXIMA.

ла да наслутим суптилну душу, умност и дар за писање. Сличне, нехотичне игре у мислима, играла сам се и када ме искуство сасвим порицало и доказивало да имена нису ништа друго до звучна љуштурса за најразличитије садржаје, изгледе и судбине.

Некако у време када сам интензивно, са дивљењем и задовољством читала Слободана Јовановића, запазим да се и директор Танјуга једнако зове и презива, и како нисам познава-

„ПО СВОЈЕ“

ла дотичног господина нити знала ишта о њему, заинтересујем се — премда ми то ничему није требало ни служило — за човека. Ваљда зато што је, претпоставих, културни и јавни радник, па ћу кад тад имати прилике да у јавности и средствима информисања сазнам како мисли и чиме се бави осим што директорује (а већ ми је та чињеница могла штошта рећи да нисам склона трагању за изузецима од правила). Тако налетим на недавни интервју који је господин **Слободан Јовановић** дао новосадском **Дневнику** и запањим се, вероватно наивно, како је могућно да директор једне куће која би требало да буде некакво с(р)едиште објективног информисања удворички мисли, згуснуто дезинформише и тенденциозно обмањује. Сваком реченицом. Не трепнувши, директор Танјуга тврди како су Срби добили медијски рат — „јер он се добија или губи овде, у Србији, а ту смо победници“. „Медијски рат ће светски центри моћи изгубити, јер ће се из околности да нас у њему нису могли поразити овде, код куће, избушити пренадувани медијски балон априорне једностраности, пристрасности, лажи, обмана, монтажа и сатанизације.“

Господин Јовановић је у нечем у праву: какви су нам победници, такви су нам и медији. Осioni, лажни, једностранци, једноумни, неморални. А зрнца истине сазнавали смо из оних медија који су се, по патриоти и социјалисти Јовановићу, „приклонили страном интересу, али им је народ окренуо леђа и остали су без тиража“.

Чега се паметан стиди, тиме се будала поноси, вели народ. Искуствена мудрост ове изреке није ме напуштала док сам читала изјаве господина Јовановића: како је само чврст и постојан на „правој“ и „доследној“ линији владајуће странке и званичне политике, како непоколебљиво и течно фразира и подмеће рог за свећу, како му је непогрешиво јасна оштра црта између њих и нас. Милина једна!

АКТУЕЛНА САПУНСКА ОПЕРА

Госпођа **Мира Марковић** неуморно форсира леви марш југоносталгичарском пречницом. Чула је, каже, да су уметници најбољи амбасадори своје земље, опсетила се онога што и врапци знају да су некада у дипломатији били **Марко Ристић**, **Црњански** и **Андрић**, па је решила да додели амбасадорска места савременим уметницима истог ранга, **Бајаги**, **Балашевићу** и рок-групи **Леп** и **сол**. Засметале су јој искрице подсмеха које су појединци у позиционој штампи, више што им је смешно званично надувавање тих музичко-амбасадорских фешти у „културној размени“ између бивших југословенских република него што заиста нешто имају против ових певача и њихове музике, благо изразили. И онда је дошла до „ингениоз-

ног закључка“ због којег је заправо читаву ову смешну и патетичну кампању о „правим амбасадорима, о њиховој драгоценој улози, о њиховом великом доприносу зближавању, путовању добре воље“ и започела. Установила је, наиме, да су ти „видни знаци мрзовоље и ругања над рокерском југоносталгијом“ заправо крунски доказ, „значајан доказ да Југославију нису тек тако срушили зли политички моћници из света“. Прави рушиоци, инспиратори и иницијатори, заправо смо ми изнутра, ми који не мислимо да је **Балашевић Црњански** а **Бајага Андрић**. Ми који у таквим поређењима видимо бар малу, незнатну разлику. Ја, пак, иако поменуте певаче волим (већ и зато што их воли моја кћер, ако ни због чега другог) признајем да видим тако велику разлику, да ми се логиком госпође **Марковић** мирне душе може приписати како сам сама, лично и персонално, срушила Југославију.

Док је 29. новембра само патила што је тог дана можда последњи пут празник, другог дана празника госпођа **Марковић** се веома разљутила због начина на који „десна опозиција у Србији већ неколико година употребљава реч **актуелан**, кад год помиње друштвени систем у Србији, власт, Председника Републике, Владу, Председника скупштине, Председника Владе, министре...“, те је одлучила да на празник рада, тј. пише, и то о политичкој позадини и политичким порукама матерњег нам језика (премда **актуелан** и није српска реч) који би да прогласи пролазним нешто што је по њеном мишљењу трајно, ефемерним оно што би она желела да буде барем доживотно ако не и вечито.

Одувек је језик, тачније стил у практичној употреби језика, говорио о људима више него што они сами о себи желе да кажу. Колоквијалан, зачињен многоупотребљаваним, излизаним и општеуштаљеним фразама политичке терминологије, у једном строжијем и више смислу речи неписмен дискурс госпође **Марковић** којим, да парадокс буде већи, говори баш о језику и неписмености других злоупотреби језика, много говори о њој самој. Ево каквим је стилем и језиком проценила саму себе и свој рад: „Пишући, ових неколико година, о времену и о друштву у коме живим, рекла бих, да сам у целини дала у приличној мери целину разлога који су до таквог времена и таквог друштва довели“ — (курзив **Љ. Ш.**).

У целини и целисти — тужно и неписмено. И све опширније. Будући се не сме кратити, јер није о обичном новинарском већ о необичној вољи за писањем реч, **Дуга** је приморана да се лиши свог стандардног прелома и доброг графичког изгледа на овим двома страницама. Колегијално им предлажем да пажљиво одаберу илустрације које ништа не значе, и да ову југоносталгичку сагу „упакују“ на три странице. Претпостављам да захвалност аутора неће изостати.

CLOACA MAXIMA

Када млад и непознат писац првом књигом објави да поседује зрео дар, аутентичан глас и релевантно животно и књижевно искуство — критичару, поред професионалног задовољства, остаје и обавеза да читаоце на тај глас и такву књигу упозори. Са радошћу испуњавам ту лепу, и верујем корисну улогу професионалног читаоца, те из обиља али и бледила тзв. стандардне романсијерске продукције у овој издавачкој години, издајам обимом невелик али занимљив роман који вреди прочитати. Писац се зове **Владимир Арсенијевић** а роман носи симболичан наслов **У потпалубљу**, и само ироничан поднаслов „Сапунска опера“, и индикативан „наднаслов“ који фиксира време у којем живимо — **CLOACA MAXIMA**.

Овом младом човеку је јасно да живи у просторима без будућности, у држави без закона и морала, у свету и времену без наде. И он уме да то непретенциозно исприповеда, интелегентно, иронично, не бежећи од баналности свакодневице, мелодраме у породици јунака, драме у друштву, најновијег рата и његових последица, непреврелих и несагледивих, незахвалних — са становишта непостојеће дистанце — за књижевно обликовање. **Арсенијевићу** не требају стилски ефекти, интелектуалне пируете, древни митови, временски распони и паралеле, премда их је свестан и подразумева их. Довољно му је, и одвише, што живи животом још једне трагично изгубљене генерације и што размишља о њој, о њеном принудном расејању, о њеним прераним и бесмисленим смртима, о њеним изгубљеним и упропаштеним животима.

Некада је књижевна метафора, она из наслова, за свет у коме живимо била **брод лудака**. Сада је она још мрачнија, још сликовитија и прецизнија, још убитачнија. Ми јесмо на таквом броду, али чак и у њему — у потпалубљу. На пакленом дну. У мемли и труљењу, телесном и духовном. У осами, међу одбеглим и мртвим пријатељима, у ситуацији да маштамо о дружењима која нам раније не би пала на памет или бисмо их се гадили. Ми више не бирамо живот, као што смрт све мање бира међу нама, сугрише, барем из мог угла читања, **Владимир Арсенијевић**.

КАРТОНЧИЋИ

Пише: Донка МИХАИЛОВИЋ

Телевизија и струја... Плаћајући рачуне за другу плаћамо и прву, а путем прве сазнајемо када нећемо имати другу, а самим тим и прву. Све у свему, симпатична злочинска акција државе против народа. Преко малих екрана обавестили су нас да ћемо добити картончиће са цифром ограничене дневне потрошње и уколико премашимо те прописане киловате, струја ће нам бити искључена. Уколико не премашимо, иако смо сврстани у неку од пет група и дневно ћемо остајати три сата без грејања, светла и топле воде. Обавестили су нас о малим повластицама у виду седам додатних киловата уколико у кући имамо принову до девет месеци стару или особу оболелу након 1. априла ове године. Чудно, али нису нас обавестили КО је то закључио да бебе од десет месеци могу без струје, а оне од девет не. Нису нас обавестили ни да ли ћемо добити додатне киловате уколико се неко од укућана разболи сада, због нестанка струје, а настанка мрза у стану. Нису нас обавестили ни да ли ће баш сва домаћинства добити инкриминисане картончиће. Како ће породица на Дедињу моћи да кроји историју и напредује у тактици мира у мраку под ћебадима. Како ће мамино чедо, ако се дневно не иштуира три пута, да се као победник неког дил-релија на ТВ-у појављује мусав. Мене, злобну каква сам, интересују картончићи домаћинства Минић, Јовић, Божовић, Лиљић, Марјановић...

Углавном, изјаве за ТВ-станице давале су сви — и ресорни министар и његови заменици и директори разних сектора-ЕПС-а. Свако је тулио у своју свиралу поричући да се познају, при чему су једни другима још летос све рекли и сви су у својим могућностима одрадили све поштено као да су Ђинђићеви. Народ се смрзаво и ваљда схватио да су лопови и једни и други. У овој смрзнутој причи Београђани имају и мало среће. Кад год репортери НТВ Студио Б пресретну негде градоначелника Човића и он енергично обећа „да ће отићи ТАМО и видети у чему је проблем“, следећег дана у главном граду нема рестрикција. Неки потрошачи електричне енергије тврде да су срећни што Хрватска исту има на претек, а да им је наша несташица изострила ум. Они тврде да нека породица са Дедиња, која увек има струју, мора уверити народ да ће под санкцијама умрети од зиме (јер „да хиљаду година можемо под санкцијама“ нико никад и није рекао) и да стога оберучке мора дочекати признање бивших југословенских република и дефинитивно шутирање српске браће из Босне и Хрватске...

У емисији „Утисак недеље“, Мирјана Бобић је рекла да кад нема струје својој ћерци уз свећу чита песме. Ја сам у души бихевиориста, мојој ћерци читам песме кад имамо струју, а док смо у мраку причам јој бајку о девојчици изгубљеној у мрачној шуми, која кад је порасла није волела свеже, већ само пластично цвеће и са њим у коси маштала да постане краљица у сенци, и о дечаку који није волео да се игра, трчи и шутира лопту, него је смишљао како увек да

воли само себе и како да натера све краљеве света да и после свега воле само њега...

Елем, шта се дало видети на малим екранима у малим паузама имања струје. Лист „Борба“ ће опстати! „У испитивање ове проблематике и то из чисте радозналости“ упустила се умало заборављена нова дива српскога новинарства Милијана Балетић. Другарица Милијана напокон се појавила у „Панорами“ тврдећи да „Борба“ тврди да је даве, гуше и да хоће да је укину, а она, Милијана зна „да цео овоземаљски, демократски спољни и унутрашњи свет стоји у одбрани те новине...“ Милијанче, мало бркајући народне пошалице, рече: „Скоро да ми се ноге ОТКИДАЈУ (од „одсекле су ми се ноге“) од саме помисли да се упуштам САМА против оволике силе...“ Е, сад, зашто Милијанин прилог није требало гледати до краја и како се одмах закључило да ће „Борба“ опстати? Прво, све зашта се Милијана до сада залагала и коњски радила, је пропало. Друго, има пуно мушкараца који никако не би дозволили да ова жустра паметница настави живот и каријеру са откинутим ногама. Према томе, „Борба“ напред...

Ја бих стварно волела, ако бих могла да некако помогнем Сими Гајину. Вучелић га стално

израбљује, терајући га да сваког четвртка прави исте емисије са различитим називима, час „ЗИП“, час „Круг“. Симини репортери су слућени, Зоран Јевтовић радећи прилог за „ЗИП“ најављује свог госта: „...директор 'Бердапа' за гледаоце 'Круга' тврди...“ Олади мало Вучелићу, сви смо већ заборавили да је „ЗИП“ некада уређивала Гордана Суша...

Најтипичнији пример да је „ЗИП“ беспотребно трошење видео трака, времена и новца је прилог Милице Пушаре која се као позабавила актуелном темом — ко руши Аврамовићев програм? Репортер Пушара поставља ударно питање „до када ћемо ми грађани слушати приче како су профитери и шпекуланти, дакле они који руше програм, у начелу познати, док се до конкретних имена никако не долази. Или можда долази, али се јавности не саопштавају.“ Ама жено, зар вам се не чини да би ви као новинар морали сами и први открити и јавно рећи ТА имена, сем у оправданом случају чекања откуцаног списка са машине на Дедињу...

У једном од Вучелићевих „Дневника“ провучао се интересантан снимак. На као званичном договору око војног буџета за следећу годину, ТВ камера је „ухватила“ сцену у којој Лилић Милошевићу показује неки папир и нешто озбиљно објашњава, млатећи политички одговорно руком кроз ваздух. Стварно је сладак, мислим папир, квалитетан, бео и гладак...

Републичка скупштина је опет имала журку и социјалистички посланици уз прирепице су као донели нови статут. председавајући Томић имао је пуно проблема, неки радикали који нису били ту, а били су, хтели су за говорницу. „Ако признате да сте присутни можете да добијете реч, не можете ви одсутан са седнице да добијете реч, то нема нигде“ — закључио је Томић паметно...

За разлику од њега, репортери НТВ Студио Б ни мало паметно стално вребају господина Аврамовића са истим питањем: „Шта кажете о паду динара?“ А он им стално исто одговара „Ја се не бих због тога секир'о!“ И што да се секира, кад има преча посла као што су срдачне посете ЈУЛ-у где га шефица дочекује са умилним осмехом и плавом сатенском машинцом на глави. Плаво и сатен и осмех и пад динара не иде заједно...

У ВИН-у је приказана интересантна репортажа о трајектној линији Бар-Бари, којом наши шверцери доносе робу, мајке купују „да се деца помодаре“, а Роми и Албанци покушавају да премосте границу не би ли се дочепали „поштењог“ посла. Када сам видела да трајект којим путују ови људи носи име „Лабурум“ поштено сам се штретнула сетивши се неких давних путовања „Либурнијом“ од Ријеке до Сплита, од Сплита до Дубровника. лепе усомнене сурово ми прекида нестанак струје, а ипак, и поред мрака моја жеља за ТВ тортуром би испуњена...

„УТИСАК“ УБИЈАЈУ, ЗАР НЕ?

(о једној ТВ-емисији, и не само о њој)

У емисији „Утисак недеље“ (4. децембра) изостао је (намерно, а како би другачије?) као предлог прилог са КЊИЖЕВНЕ ПРОМОЦИЈЕ ДЕЦЕНИЈЕ, одржане усред Београда, 29. новембра у Дому синдиката, а поводом изласка из штампе књиге „НОЋ БЕНЕРАЛА“ Вука Драшковића.

„Књижевном промоцијом деценије“ означено је (и) потписник ових редова у разговору „живо“ са водитељком поменуте емисије. Питам ја тада њу (Анету) како то да се онакав догађај (за памћење!) није нашао на листи прилога за актуелни „Утисак“ и изразим јасну сумњу, дабоме, о друмовима којима се Студио Б изгледа запутио. Анета се прилично упињала и помало врлољила, све би као нешто да (ме) приупита. Па се одважила, па приупитала и (по који пут већ?) показала да НА ЛИЦУ МЕСТА, из своје какве-такве главе, НИЈЕ У СТАЊУ ШТОГОД СУВИСЛО ДА СМИСЛИ. Елем, уместо колико-толико осмишљеног-питања, упутила (ми) је једно бесмислено и блесаво: „А јесте ли ви били на промоцији?“

Питање је заиста звучало блесаво у светлу оштрог приговора који је упућен и који, још увек верујем, заслужује какав-такав одговор (а не питање!).

Не знам да ли би боље или горе било да Анета није, као што обично чини (кад год јој поједини гледаоци, иритирани најчешће њом самом, штогод замере) једноставно ОДЋУТАЛА (СРАМОТУ) и сложила већ препознатљиву блесаво-безазлену-фацу-која-трепће.

Не знам да ли би боље или горе било да Анета није лупнула оно што је, ипак богу хвала, лупила — ОДГОВОРИВШИ тако (а да, сирота, тога није ни свесна!) и на моје и на сва слична питања (и сумње!) која ће Студију Б тек бити упућена. На моју примедбу, наима, да је ТВ-кућа-која-је-лебом-рани снимак са речене промоције емитовала чак два пута у целости (29. новембра, касно ноћу и 30. новембра, поподне) те да је она, грешна, мора бити СВЕ ТО преспавала (славећи 29. новембар?) НА СВЕ ТО, дакле, фаца-која-трепће ЛУПНУ — да су то били ПЛАЋЕНИ ТЕРМИНИ!

О, да бар не изрече ОВО!

Јер, тако, места недоумици нема:

Један тако београдски, један сасвим српски писац (уз кога одредница НАЈЧИТАНИЈИ заиста лепо пристаје!) написао је роман на који Србија чека целих 50 година, па је имао књижевну промоцију на овим просторима незапамћену (јер се никад, пре ове, слична није ни догодила!); па је морао, даље, да плати још увек независној (да ли Ђаш?) ТВ-кући, која је и данас — и углавном — и на жалост — београдска, а да би нам приказали ПРВОРАЗРЕДНИ КЊИЖЕВНИ ДОГАЂАЈ у — Београду!

Да није плаћено, овај догађај, дакле, не би заслужио да га Студио Б прикаже свима у Београду.

Да није плаћено, књижевни догађај би, изгледа, био цензурисан и од НТВ, на сличан на-

чин како су већ и књижевник Драшковић, и књига му, цензурисани од стране Народне библиотеке Србије, Сава-центра, „Коларца“... или у Пожаревцу.

Да није плаћено (ШТА?!), КЊИЖЕВНИ СПЕЦИЈАЛИТЕТ не би био виђен, иако на дотичној ТВ већ месецима готово да НЕМА ШТА ДА СЕ ВИДИ. (Ако се не рачуна оно пар информативних емисија по једном дану и непрестано, непрестано, о, боже! котрљање лопте по неким ливадама, уз оно неизбежно, неизбежно, о, како, досадно! лице Драгишино. Понекад само, и у интермецу, сине на час какво лице-које-има-шта-да-каже! Понекад само.)

У нека друга времена новинари и буквално су трчали на место догађања и догађаја (налик овоме у Дому синдиката) и са једва склепаном приручном опремом — доводили нас одмах, и сместа, на лице места. У нека времена друга, то укривање репортера сматрало смо питањем части НТВ-а.

У ЧЕМУ ЈЕ ШТОС?

Било је и тада „плаћених термина“. Морала је, наравно, дебело да плати једна ПРВОРАЗРЕДНА ПРЕВАРАНТИЊА (Дафина Милановић) а да би је Студио Б показивао, као „ретку звер“, ТВ-гледалишту.

Сасвим је друго и много је озбиљније питање: да ли САМО ЗАТО ШТО ЈОЈ ЈЕ ПЛАЊЕНО (?!) једна-ТВ-која-иоле-држи-до-себе обавезно треба да препоручује својим гледаоцима сваког хоштаплера — из све снаге?

А треће је (или можда право?) питање: колико је и ова ТВ-кућиња, КУПУЈУЋИ и ПРЕПРОДАЈУЋИ (нам) ХОХШТАПЛЕРАЈ Дафине Милановић, закувала у ПРЕВАРИ ДЕЦЕНИЈЕ?

У сваком случају: Дафина је плаћала, Независни нам ју је испоручивао у огромним количинама.

(Недавно се Којадиновић јадао како њу му тобож многи, и тобож у поверењу признали: НЕ СМЕЈУ да уплаћују за рекламе Студију Б. И шта потом бива? Којадин ће, уместо да паре узме где треба, а где НЕ МОЖЕ, да их наплати од Онога од кога никако НЕ БИ СМЕО, све да му их и нуди! Надасве интелигентно. Надасве часно.)

У сваком случају, фаца-која-трепће открива нам, ето: У ИСТУ РАВАН Којадиновић је поставио и једну ПРВОРАЗРЕДНУ ПРЕВАРАНТИЊУ, и један ПРВОРАЗРЕДАН КЊИЖЕВНИ ДОГАЂАЈ, са све књигом, и књижевником. О, ла, ла! Таман толико је, и тако, Студио Б узнапредовао. (Пардон: Комерцијализовао се.)

И ђенерал Дража, и књижевник Драшковић, дакле, и Дафина иду у исти — кош, то јест имају да плате, а да би Независни одвојио мало места (између два котрљања лопте, и између два Драгишина кеза).

Не знам када ће Дафина СТВАРНО ДА ПЛАТИ. Ама знам, да и Бенерал, и Драшковић, сваки за себе, каткад и заједно, на разновразне начине, свакодневно, и тако неподношљиво дуго! — ДЕБЕЛО ПЛАЊАЈУ КОЈЕКОМЕ: ЗБОГ ОНОГА ШТО ЈЕСУ, И, НАРОЧИТО, ЗБОГ ОНОГА ШТО НИСУ. ОБОЈИЦА.

(у светлу оваквих утисака, заиста би неоз-

биљно било да сада, и на овом месту, запиткујемо: А како то да се на „листи подобних предлога“ за „Утисак“ нашао онај ислужени и сасвим потрошени академски-двојац-Марковић-Исаковић, па ма о чему да су, и ма шта да су та двојица нагваждали? Неозбиљно би било о њима, баш на овом месту, али: по скромној памети фаце-која-трепће, на „листи подобних“ речени „АХ, ТАКО ПАРТИЗАНСКИ-ДВОЈАЦ“ ПРЕПОСТАВЉЕН ЈЕ КЊИЗИ (ах, тако четничкој!, ваљда), коју су на свим просторима Земалске кугле толики Срби стрпљиво чекали пола века. СТВАРНО, У ЧЕМУ ЈЕ ШТОС?)

ЛОВА ИЛИ ЉУДИ, ПИТАЊЕ ЈЕ САД!

Унапред претпостављено образложење (у вези незгодних питања око ПЛАЊАЊА, и незгоднијих мојих асоцијација притом) неочекивано (ми) је испоставио г. Милорад Рогановић лично („Интервју гледалаца“, 8. децембра, опет „живо“). Испостављено образложење (и одбрана?) стаје у једну реч: КОМЕРЦИЈАЛА. У нешто проширеној реченици, за вас који не разумете, гласило би: Све ти је то по систему „ПЛАТИ, ПА КЛАТИ“. Тим поводом дописујем: Уместо да приказ (у целини) доброг културног догађаја, књиге и/или књижевника (не само ових о којима је реч) „иде у етар“ на задовољство онога ко га емитује (тако се програм обогаћује културним садржајима, ко то не зна!), и на задовољство онога ко га гледа (тако се просвећује ТВ-аудиторијум, ко то не зна!) — и културни догађаји, и књиге, и књижевници имају се, дакле, (и на НТВ) третирати искључиво као „ПОТРОШАЧКИ АРТИКЛИ“. (Слично као тоалет-папир илити музички спотови извесног Бекија Бекића, који са певањем има везе таман колико и са измишљеним именом које носи, али чова има лову, бре!). Значи ли ово да за приказ (емитовање) снимака позоришних представа (у целини), Студио Б исто тако — наплаћује?! Е, нек' (нам) је са срећом свима у овој тужној земљи, у којој ће се још дуго (захваљујући и Студију Б) више читати наслови на видео-спотовима, него они у књигама!

Од сада, па убудуће, дакле:

Програм који треба да прогутамо (макар га и не сварили) на Студију Б креираће искључиво — ЛОВА. Програм, иначе, обично креирају ЉУДИ. Људи су то и чинили, у нека времена друга.

Додуше:

У поседу Студија Б тада нису били ни сопствен ПРЕС-ЦЕНТАР, ни сопствена кафана тј. RESTAURANTE, ни сопствени „дискаф“ на 600 квадрата, ни Travel Agency, ни...

Речју:

Студио Б тада није имао ништа. Осим ЉУДИ.

Епилога нема. Тек има да буде виђен.

Има ли смисла да, уместо епилога, потамнелом екрану-који-се-још-одазива-на-име-НТВ-упутимо (и ово) питање: Треба ли, можда, и ми-ТВ-гледаоци-ваши ДА (У)ПЛАТИМО — због нечега, некоме? Или: шта смо све (СВИ!) дужни, лепо молим да нам се каже.

Др Недељка Павловић

ПАВЛЕ ЂУРИШИЋ, ЧЕТНИЧКИ ПРВАК ЦРНЕ ГОРЕ (4)

БЛАЉБУРГ

Тог 23. априла 1945. Павле Ђуришић се испред логора Стара Градишка срео са усташким пуковником Јосипом Јојом Сударом, али и командантом зеленашке бригаде из Подгорице, инжењером Душаном Павловићем. Сусрет је био неуспешан. Понашали су се као Павлови савезници и обавестили су га да је за њега, и његове официре, као и за угледнике равногорског покрета, приређена свечана вечера.

Хроничар, али и Павлов саборац и пријатељ, Предраг Цемовић, бележи да су се у току ове вечере водили живи разговори, а да су најгласнији били Секулини представници. Међу њима главно место имао је Бошко Аграм, „бивши наредник из Никшића“

— На основу својих трагања установио сам да је овај Аграм био најобичнији кочијаш у Никшићу и комитета после првог светског рата. Након што је ухваћен осуђен је на казну затвора коју је издржавао у Зеници. Код упућених постоји сумња да је Бошка Аграма за време издржавања казне заврбовала полиција и државна власт Краљевине СХС, односно Југославије. Он се прикључио четницима Драже Михаиловића и међу њима заузимао значајно место. Поседујем неколико докумената са потписом Бошка Аграма и са разним командантским титулама, али нисам успео утврдити како се обрео у Загребу, поготово у Старој Градишци у улози главног војсковође.

На банкету се истицао и Секулин блиски рођак Вуксан Дрљевић, затим министар Кривокапић и командант бригаде Душан Павловић. Поред прелуне трпезе, налик на мирнодопска времена, у атмосфери се осећала нелагода.

Усташки злочинац и крвник, починитељ многих зверстава, пуковник Судар, у намери да ублажи нелагоду обратио се Павлу.

Рекао је да незнатне инциденте до којих је претходних дана долазило треба заборавити те да за њих не треба кривити Хрвате, јер је до њих дошло због међусобног трвења Црногораца. Тврдио је да су сви спорови изглађени и да нема разлога за даље сукобе. Новопеченим савезницима на банкету више пута је поновио да ће сутра у Градишку доћи Секула Дрљевић, да ће им одржати говор и да ће се онда Павле са својим одрадом прикључити осталој четничкој војсци, те да ће онда сви заједно кренути на запад.

Према Цемовићевој хронологији Павле је сутрадан узалуд очекивао Секулу. Од њега није било ни трага ни гласа. Тада је Павле одлучио да изађе из логора, крене насипом ка оближњој шуми, а не према друму Београд — Загреб. Павле је кренуо, али је неко од усташа у међувремену пренео вест како је тобоже Павле свима наредио повратак у логор. Већина је послушала. На обали је, не верујући гласинама, остао само капетан Драгомир Гага Топаловић са неколико својих пратилаца са намером да сачека поновни излазак четника из логора у који су „као телад ушли“.

НЕ ЗНА СЕ

О томе како су завршили Павле Ђуришић и остали његови команданти, као и политичке вође црногорских бјелаша четника, те Србијанци

После усташких, четници су допели у комунистичке руке. Епilog исти.

Приредили: **Лидија СОЛДО**
Бранко ГЛОВОАЦ

са Драгишом Васићем, постоји више верзија. Цемовић мисли да је најтачнија она, према којој је цела ова група, по одобрењу Секуле Дрљевића „предата чувеном кољачу, зверчовеку, попу и усташа, фра Филиповићу, команданту логора Јасеновац.“ И да су према казивању неких Хрвата, Ђуришића, Васића, Остојића и Баћовића, усташе на најзверскији начин убиле. За Павла Ђуришића чак кажу да су га живог запалили.

Ова верзија није лишена основа, поготово због чињенице да је за Мирослава фра Трмислава Филиповића Мајсторовића, ово био само један више у низу злочина које је починио.

Други, опет, тврде да има основа за ове тврдње, јер би Павле и остали четници из његове близине морали препознати у том зверчовеку сатника Карловића, који је месецима боравио са њима као официр за везу оружаних снага НДХ и четника и који се с њима, још од Дрине, под ударцима партизанских јединица неко време повлачио на запад. Вероватно је да је најтачнија верзија да је Павле Ђуришић разоружан у Старој Градишци и да је онда са својих 120 до 150 највернијих официра, подофицира, жандарма отпремљен у Јасеновац и тамо ликвидирао. Кружни сведок за то је Љубо Милош, један од најчувенијих Јасеновачких кољача. Обичавао је да у белом лекарском мантилу потезом ножа распри стوماке логорашима који би тражили поштеду. Називао је то „ритуалним лијечењем забушаната“. Љубо Милош је сам записао:

— Почетком априла 1945. године позвао нас је Лубурић и упутио мене и Шакића у Јасеновац да би организовали спаљивање трагова. Како ми нисмо могли пронаћи јаке позвали смо Мајсторовића те је и он дошао у Јасеновац по наређењу пуковника Ђала, који је у то вријеме преузео заповједништво здруга заједно са сатником Сударом и још неколико заставника из Пичилијеве групе извршио спаљивање трагова у Градини и у Уштици. Да ли су пронашли све гробове, није ми познато.

Знам да је у Стару Градишку у то вријеме стигло око 10.000 црногорских четника под командом Ђуришића. Ту је дошао и Кривокапић и неки Аграм са још неким Црногорцима, гдје су одвојили Ђуришића са двадесетак официра и око 150 подофицира и војника који су касније бродом опремљени у Јасеновац. У Јасеновцу су по наређењу пуковника Ђала ликвидирани. Саму ликвидацију је извршио Пичили који је био задужен за коначну ликвидацију заточеника...

Према писаном сведочанству Љубе Милоша последњи дани у Јасеновцу изгледали су овако:

— У овом излагању нисам се осврнуо на групне ликвидације које су извршаване над љу-

дима упућеним у логор без одлука и стрељани пред наступом. Колико је извршено групних ликвидација у Градини и другим селима тешко је установити. Под овим масовним ликвидацијама подразумева се и ликвидација Цигана. Те групне ликвидације извршавале су ликвидационе групе које су у Јасеновцу имале повлаштен положај. За моје вријеме била је у логору ликвидациона група на челу са Мајсторовићем и натпоручником Пујдићем, а имале су десетак официра који су искључиво вршили ликвидацију. Од њих сећам се имена Џипке и водника Криле који су погинули у Лејотлави 1943. Познато ми је да је остали део групе био послат 1943. у Херцеговину, јер се у то време група Мајсторовића расформирала. Послије тога постојала је ликвидациона група Пичилијева. Не знам тачно ко је њом руководио, али знам да је при крају њоме руководио заставник Прпић. Обе ове групе имале су искључиви задатак вршити ликвидације, а осим Прпића, који је уједно био и заповједник логорске страже, остали нису имали других дужности...

ВЕЗАНИ ПА УБИЈАНИ

Приликом коначне ликвидације Јасеновца био сам одређен да организујем спаљивање трагова, што нисам успио, јер нисам знао мјеста гдје се налазе гробови, што је касније извршио Мајсторовић и Пујдић. У травњу 1945. добио сам наређење од Ђала да ликвидирам групу Црногораца, односно да организујем њихову ликвидацију, тј. да их доведем до мјеста за ликвидацију и предам Пичилију, који је са својом групом вршио ликвидацију логора. Ја сам га замолио да ме тога ослободи, јер сам међу Црногорцима познавао неке студенте те је место мене тај посао обавио осатник Прпић.

О Павломом крају сведочи и Радојица Ненезић. По његовим тврдњама, Павле је бачен у бунар одакле су га усташки кољачи извукли. Историчари ове тврдње доводе у питање, јер Ненезић није лично познавао Павла тако да његов опис „господина војводе“, који је доведен пред руководство 28. дивизије, „официра средњег раста, чарсте конституције и добро ухрањеног“ не одговара опису Павла Ђуришића. Пре верују да је тачно оно што су изнели Предраг Цемовић и Љубо Милош, тј. да су Павла живог запалили.

Колико је заробљених четника убијено у логору Стара Градишка прецизно нико не зна. Ко аутор овог фељтона Бранко Глоговац један је од оних који су успели да живу главу изнесу ни данас не зна који је критериј био „за пуштање“.

Упутили смо се преко Окучана и Дугог села. Пошли смо према Словенији. Више нисмо представљали никакову војну формацију, организовани међусобно по селима и срезovima. Највећа формација кренула је пут Зиданог моста, мања пут Љубљане. У том повлачењу имали смо 300 рањеника. Био је то укључен конгломерат људи који се пробао пребацити у Аустрију. Стигли смо до Цеља где су нас дочекале комунистичке снаге, али нису отварале ватру на нас. Наставили смо према Дравграду. Ту су нас среле бугарске и руске трупе. Практично смо их заобишли и упутили се у правцу Блајбурга.

Жене и деца били су у веома тешком стању. Путем су многи људи умиралли. Сахрањивали смо их поред пута. Стигли смо 13. маја 1945. на Блајбуршко поље. У дворцу неког енглеског грофа налазила се команда енглеске војске. Четници су одредили преговарачки тим састављен од Јорговића, Васе Вучковића, Велимира Јојића и Милоша Алексића. Имали су задатак да испитају можемо ли прећи у Аустрију. После преговора вратили су се и окупљеној војсци и народу саопштили да нам не дају пролаз и да ће нас предати комунистичким трупам.

КРАЈ

Ми даље нисмо могли. Били смо потпуно изморени, гладни и болесни. Главни циљ нам је био да стигнемо до Енглеца. Ту смо предати комунистичким трупам. Већина је положила оружје, а мала група четника упутила се шумама у дубину Аустрије. Сутрадан је колона заробљеног народа и разоружане војске кренула у пратњи артиљеријске војске у правцу Дравограда и Марибора. Комунистичка војска била је на коњима, мотоциклима, а ми смо морали да идемо усиленим маршом, односно да трчимо. Сви који су заостајали били су убијени на лицу места. Задржавали су нас на путу двапут. Неке су одвојили. Касније смо сазнали да су их убили.

У сабирни логор Марибор доведени смо 16. маја. Логор је био опасан бодљикавом жицом

и снажно утврђен. За време овог дугог пута ни су нам дали ни храну ни воду. Било је случајева да су неке војнике убили само зато што су хтели да се напију воде. Тако су на улазу у Марибор убили Зека Томовића из села Ровци код Берана.

Сачекала нас је црногорска комунистичка војска на челу са Данилом Лекићем. Неколико дана потпуно исцрпљени од глади и жеђи, мучени на најсуровији начин провели смо овде. Комунисти су пописивали заробљенике и правили спискове. Рекли су нам да су стигли и представници комунистичке партије Црне Горе да помогну у одабору кога треба убити. Пусти-ли су заробљене млађе од двадесет година, односно отпремили су нас у партизанске јединице. Претходно смо морали у једној гардероби да скинемо сву одећу и оставимо све слике. Обуки су нас у униформу енглеске војске и прикључили партизанским јединицама. Жене и децу отпремили су у правцу завичаја. Већина војске, процењује се око 8.000 људи, убијено је у шумама Похорја. Сви су претходно свучени голи, везани жицом, потрпани у камионе и стрељани. Тако је ликвидирана највећа грпација црногорских четника. Према казивању људи којима је успело да побегну са стрелишта тамо се одвијала једна од најстрашнијих егзекуција за коју људско друштво није ни знало да постоји. На исти начин извршена је ликвидација четника на Зиданом мосту, Трбовљу, Камнику, Кочевом рогу.

КРАЈ

ПОВОДОМ ФЕЉТОНА О ВОЈВОДИ ПАВЛУ ШУРИШИЋУ, „СРПСКА РЕЧ“ 109-112

ИЛИЈА ЂУРИШИЋ, СИН ВОЈВОДЕ ПАВЛА ЂУРИШИЋА

Илија Ђуришић, једини син војводе Павла Ђуришића, има данас педесет и четири године и живи у Чикагу, држава Илиноис, САД. Имао је само пет година када је последњи пут видео оца. „Ретко сам виђао оца — каже Илија — а и кад сам га виђао био је окружен, или у пратњи великог брја људи. Сви они припадали су Националним снагама које је предводио генерал Дража Михаиловић. Оца сам више доживљавао као некога ко је предводник, односно вођа тих људи са којима је долазио, а мање као оца. То је и разумљиво с обзиром на моје тадашње године.“

Стални прогони у земљи, настали успостављањем комунистичке власти након Другог светског рата, учврстили су одлуку двадесетогодишњег Илије Ђуришића да слободу потражи ван граница државе „радника, сељака и поштене интелигенције“. Двадесет петог августа 1960. Илија се са још једним пријатељем, уз помоћ спретно добијеног групног пасоша, пребације у Италију. Из Љубљане он путује у Рим и ту остаје до првог фебруара 1961. године, када одлази у САД где се трајно наставља.

У Америци Илију Ђуришића прихвата рођак Предраг — Мишо Цемовић. Он му много помаже да се снађе у новом и непознатом свету. Од 1963. до 1965. године Ђуришић се налази у редовима америчке војске. Одмах након изласка из армије он се уписује на Филозофски факултет Универзитета у Чикагу. По завршетку студија Ђуришић се запошљава у једној великој чикашкој компанији која се бави израдом разних делова за осветљивачке уређаје. Данас је он потпредседник и један од власника те исте компаније у којој ради већ пуних двадесет и осам година.

Илија Ђуришић има два сина. Старији Павле има двадесет и осам година и ради као адвокат у Чикагу. Млађи син Мирко студент је права.

Ђуришић је председник „Српског историјско-културног друштва Његош“. Ово друштво успешно издаје часопис „Гласник“, једну од најзначајнијих публикација српске емиграције уопште.

„Откако је отишао 1960. године Илија Ђуришић никад се није враћао у земљу. „Имао сам намеру — каже он — да бар своје синове пошаљем да виде Отаџину. Чекао сам, међутим, да се тамо свеукупно стање промени. Како време одмиче све више ми се чини да ће посета родној земљи остати под великим знаком питања.“

Ових дана Илија Ђуришић помно и са задовољством прати фељтон о свом оцу, који у наставцима објављује „СРПСКА РЕЧ“. Истиче, међутим да и слава и пораз припадају његовом оцу и да неће и не сме од тога да прави никакав „капитал“ за себе.

(Из разговора Радована Калабића са Илијом Ђуришићем, обављеног 28.11.1994. године специјално за „СРПСКУ РЕЧ“.)

ИЗ ДНЕВНИКА СПОНЕ

ПЕТАК, 9.12.94.

Време брзо пролази. Број људи који долазе у СПОНУ сваки даном је све већи. Сналазимо се како знамо и умемо. Углавном се трудимо да не оду празних руку. Понекад нам то не успева.

Трудимо се да бар породице које имају пуно деце буду колико-толико снабдеване животним намирницама, средствима за хигијену, гардеробом и школским прибором. Број оваквих породица се повећава зато још једном молим донаторе да дају свој прилог (било какве врсте) јер ће он сигурно њима добро доћи.

Прошле године у ово време вршили смо ужурбане припреме за поделу пакета на Тргу слободе у част Светог Николе. Ове године питају нас да ли ће бити неких већих пакета како би достојно прославили славу посвећену овом свецу. Одговарамо негативно. Одмах затим се правдимо како ће ове године, и поред „сушних дана“ који никако да прођу, бар деца бити обрадована за Божић. Надамо се да ће број деце која ће добити пакетиће од нас бити повећи.

ПОНЕДЕЉАК, 12.12.94.

Све припреме око аукције привели смо крају. Успешно! Осамдесет слика, од преко педесет уметника и десетак антиквитета сада чека своје купце. Свечано отварање изложбе, на којој ће бити изложена сва ова дела, биће у четвртак у 18 часова у галерији „ФАНТАСТИКА“, „Бранкова број 16. Позивамо све љубитеље уметности да дођу и погледају ова дела — можда ће им неко прирасти к срцу те ће пожелети да их купе. Тиме ће учинити добро дело не само за себе већ и многобројној београдској деци којој родитељи не могу да приуште пакетиће за Божић.

Хуманитарна организација СПОНА припрема и специјално поклон изненађење за оне који излицитирају највећу цену, 22. децембра у хотелу Хајат, на нашој великој аукцији.

Позивамо и све наше одборе у унутрашњости да се прикључе овој важној акцији. Ако у тим одборима има заинтересованих за куповину слика или антиквитета, а спречени су тог дана да дођу у Београд, нека нам се јаве те ће уместо њих а у њихово име слику лицитирати неко од наших људи.

Надамо се да ће у следећем Дневнику СПОНЕ извештај са овог великог, не само хуманог већ и културног, догађаја, бити такав да ћемо се сви радовати.

Карлеуша Марија СПОНА

ЂЕНЕРАЛУ ИМА КО ДА ПИШЕ

ЦЕНА 40 ДИНАРА

**ВУК
ДРАШКОВИЋ**

**НОЋ
ЂЕНЕРАЛА**

СРПСКА РЕЧ

НАРУЦБИНЕ СЛАТИ НА АДРЕСУ ИЗДАВАЧА:

„СРПСКА РЕЧ“, БЕОГРАД, УЛ. ВУКА КАРАЦИЋА 8, ИЛИ НА ТЕЛЕФОНЕ

011/628-242, 620-891, 625-937.

УПЛАТУ ИЗВРШИТИ НА ЖИРО-РАЧУН 40801-603-4-27562

(УЗ ОБАВЕЗНО ПРИЛАГАЊЕ ЈЕДНЕ КОПИЈЕ УПЛАТНИЦЕ)

ТВРД ПОВЕЗ

„Ноћ Ђенерала“ Вука Драшковића роман је психолошки, историјски, биографски, роман тока свести једно од најконтроверзнијих и најтрагичнијих фигура српске историје двадесетог века.

У последњој ноћи живота, Ђенерал Драгољуб Дража — Михаиловић сажима и укршта у мислима своје поимање кључних питања опстанка и судбине српског народа; губитник и херој гради истовремено своју одбрану и оптужницу сводећи последње рачуне са Отаџбином, својим народом, истомишљеницима и противницима, са ратним савезницима који су га подржавали па напустили у великој игри политике и интереса.

„Ноћ Ђенерала“ је мозаичан спој докумената и чињеница, с једне, и пишчевих уверења и слутњи, с друге стране. Велика фреска историјских и фиктивних личности, монументалан историјски документ. Први такве врсте и такве снаге, о времену које трајно и злокобно одређује и смеђује и нашу непосредну садашњост и нашу неизвесну будућност.

Љиљана Шоп